

**T.C.
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA UZLAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hülya TAN

Tez Danışmanı: Doç Dr. Eylem AKSOY RETORNAZ

ARALIK – 2019

ÖNSÖZ

Bu çalışma kapsamında Ceza Muhakemesi Hukukunda uzlaştırma kurumu incelenmiş olup, alternatif çözüm yolu olan uzlaştırmanın klasik ceza yargılamasına etkisi, uzlaştırmanın usulü ve sonuçları ele alınmaktadır.

Öncelikle tez çalışmam süresince tezimin tamamlanması için beni teşvik eden aileme ve kardeşim Av. Ümit Tahir Tan'a ve tezimin hazırlanma sürecinde değerli desteğini esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Eylem Aksoy Retornaz'a minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Hülya TAN

Aralık - 2019

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	vii
ÖZET.....	viii
GİRİŞ.....	1
I. BİRİNCİ BÖLÜM: UZLAŞTIRMA KURUMU.....	3
A. Genel Bilgiler.....	3
1. Uzlaştırma Kavramı.....	3
2. Uzlaştırma Kurumunun Düşünsel Kökeni ve Onarıcı Adalet.....	5
B. Ceza Muhakemesi Hukuku İlkeleri Açısından Uzlaştırma	8
1. Adil Yargılanma Hakkı ve Uzlaştırma.....	8
2. Eşitlik İlkesi ve Uzlaştırma.....	11
3. Masumiyet Karinesi ve Uzlaştırma.....	13
4. Maddi Gerçeğin Araştırılması İlkesi.....	16
5. Re'sen Araştırma İlkesi.....	18
6. Aleniyet İlkesi ve Uzlaştırma.....	19
7. Bağımsız ve Tarafsız Hakim İlkesi.....	20
8. Kamu Davasının Mecburiliği ve Uzlaştırma.....	22
C. Hukukumuzda Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak Uzlaştırma ve Uzlaştırmanın Hukuki Niteliği ve Benzer Kurumlardan Farkı.....	23
1. Uzlaştırma.....	23
2. Uzlaştırmanın Hukuki Niteliği.....	24
3. Uzlaştırmanın Amacı.....	27
4. Uzlaştırmanın Faydaları.....	28
5. Uzlaştırmanın Benzer Kurumlarla Karşılaştırılması.....	30
a. Arabuluculuk.....	30
b. Ön ödeme.....	31

c.Tahkim.....	32
d.Şikayetten Vazgeçme.....	35
e.Etkin Pişmanlık.....	37
D. Uzlaştırmanın İlkeleri.....	38
1.Temel İlkeler.....	38
a.Gönüllülük İlkesi.....	38
b.Aydınlatma İlkesi.....	39
c.Menfaatlerin Korunması İlkesi.....	40
d.Uzlaştırmanın Şahsiliği İlkesi.....	40
e.Uzlaştırmanın Sirayet Etmezliği İlkesi.....	41
f.Delil Olamama İlkesi.....	41
2.Etik İlkeler.....	42
a.Uzlaştırmacının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı.....	42
b.Görevini Özenle Yerine Getirme Yükümlülüğü.....	45
c.Taraflara Nazik Ve Saygılı Davranma Yükümlülüğü.....	45
d.Aynı Olayda Vekil Veya Müdafî Olarak Görev Üstlenmeme.....	46
e.Gizlilik İlkesi.....	47
II. İKİNCİ BÖLÜM: TÜRK CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNDA UZLAŞTIRMA.....	49
A.Uzlaştırmanın Koşulları.....	49
1. Suçun Uzlaştırma Kapsamında Bulunması.....	49
a.Soruşturulması ve Kovuşturulması Şikayete Bağlı Suçlar.....	50
b.Uzlaştırmaya Tabi Olduğu TCK'da Düzenlenen Suçlar.....	51
c.TCK Dışındaki Diğer Kanunlarda Yer alan Suçlar.....	51
2. Muhakeme ve Cezalandırma Şartlarının Varlığı.....	53
3. Mağdurun Gerçek Kişi veya Özel Hukuk Tüzel Kişisi Olması.....	54
4. Şikâyete Tabi Suçlar Açısından Mağdurun Şikayetçi Olması.....	56
5. Uzlaştırmanın Yetkili Kimse Tarafından Yapılması.....	56
a.Uzlaştırmacı Sicili.....	57
b.Birden Fazla Uzlaştırmacı Atanması.....	59
c.Uzlaştırmacının Reddi.....	59
d.Uzlaştırmacının Yükümlülükleri.....	60

e.Uzlaştırmacının Yapamayacağı İş ve İşlemler.....	62
f.Uzlaştırmacıya Ödenen Ücret.....	63
6. Uzlaştırmacının Hür İradeye Dayanması.....	63
7. Tarafların Anlaşması Ve Edimin Yerine Getirilmesi.....	64
8. Edimin Hukuka Uygun Olup Olmadığının Tespit Edilmesi.....	65
9. Suça Sürüklenen Çocuklar Bakımından Uzlaştırma.....	65
B.Uzlaştırmacının Usulü.....	69
1.Soruşturma Evresinde Uzlaştırma.....	69
a.Dosyanın Uzlaştırma Bürosuna Gönderilmesi.....	70
b.Dosyanın Uzlaştırma Büro Savcılığınca İncelenmesi.....	70
c.Uzlaştırmacı Görevlendirilmesi.....	72
d. Uzlaştırma Teklifinin Yapılması.....	73
e. Müzakere Evresi.....	78
aa.Müzakere Süresi.....	79
bb.Müzakere Sonucu.....	80
f.Uzlaştırmada Edim.....	81
aa. Fiilden Kaynaklanan Maddi-Manevi Zararının Tamamen veya Kısmen Tazmin Edilmesi Veya Eski Hale Getirilmesi.....	81
bb. Mağdurun veya Suçtan Zarar Görenin Haklarına Halef Olan Üçüncü Kişi Ya da Kişilerin Maddi Veya Manevi Zararlarının tamamen Ya Da Kısmen Tazmin Edilmesi Veya Eski Hale Getirilmesi.....	82
cc.Bir Kamu Kurumu Veya Kamu Yararına Hizmet Veren Özel bir Kuruluş İle Yardıma Muhtaç Kişi Ya Da Kişilere Bağış Yapmak gibi Edimlerde Bulunması.....	82
dd.Mağdur, Suçtan Zarar Gören, Bunların Gösterecekleri Üçüncü Şahıs Veya bir Kamu Kurumu Ya Da Kamu Yararına Hizmet Veren Özel Bir Kuruluşun Belirli Hizmetlerinin Geçici Süreyle Yerine Getirilmesi.....	84
ee.Mağdur Veya Suçtan Zarar Görenden Özür Dilenmesi.....	84
ff.Topluma Faydalı Birey Olmayı Sağlayacak Bir Programa Katılımın Sağlanması.....	85
g.Uzlaştırma Raporu.....	85
h.Haricen uzlaşma (Uzlaşma Belgesi).....	87
2. Soruşturma Evresinde Uzlaştırmacının Hukuki Sonuçları.....	88
3. Uzlaştırma Sonucunda Verilecek Karara Karşı Kanun Yolu.....	90
4.Uzlaştırmada Süre Ve Dava Zamanaşımı.....	91
2. Kovuşturma Evresinde Uzlaştırma.....	92
a.Kovuşturma Aşamasında Uzlaştırmaya Başvurulacak Haller ve Uzlaştırma Usulü.....	92
b.Dava Zamanaşımı.....	97

c.Müsadere.....	97
d. Tekerrüre Esas Olmama.....	99
3.İnfaz Aşamasında Uzlaştırma.....	99
SONUÇ.....	101
KAYNAKÇA.....	106
ÖZGEÇMİŞ.....	113

KISALTMALAR

Age	:Adı geçen eser
Agm	:Adı geçen makale
AkÜHFD	:Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
C	:Cilt
ÇKK	:Çocuk Koruma Kanunu
CMK	:Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUY	:Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği
DEÜHFD	:Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
ERÜHFD	:Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HMK	:Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	:İcra İflas Kanunu
İnÜHFD	:İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
M	:Madde
MTK	:Milletlerarası Tahkim Kanunu
S	:sayfa
SÜHFD	:Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TAAD	:Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	:Türkiye Barolar Birliği
TCK	:Türk Ceza Kanunu
TMK	:Türk Medeni kanunu
Vd.	:ve devamı

Université	: Université Galatasaray
Institut	: Institut des Sciences Sociales
Département	: Département de droit public
Programme	: Programme de maîtrise en droit public avec : thèse
Directeur de recherche	: Doç. Dr. Eylem Aksoy Retornaz
Diplôme sollicité- Date	: DEA –Décembre 2019

RESUME

Aujourd'hui, grâce à l'approche orientée vers les victimes et le règlement des litiges par des méthodes extrajudiciaires, les institutions servant à la justice réparatrice, telles que la conciliation, sont entrées en vigueur afin de contribuer au règlement des litiges, en tant qu'alternatives à la procédure pénale classique.

Dans cette étude, le concept de conciliation est examiné de la part de sa définition, son statut juridique, ses avantages, son origine intellectuelle, l'approche de la justice réparatrice et les principes de la procédure pénale. En outre, la procédure de conciliation est expliquée en détail en termes de principes de conciliation, de ses conditions et de ses phases d'enquête, de poursuite et d'exécution. Les sujets qui ne sont pas réglés par des textes légaux et qui causent donc des problèmes dans la pratique sont aussi traités sous les titres correspondants.

La conciliation, qui est une institution orientée vers la victime en raison de la place prépondérante de l'individu dans le droit pénal contemporain et qui résulte de l'approche de la justice réparatrice, est le processus de résolution du problème né à cause de la victimisation causée par un acte criminel entre les parties litigieuses par leur libre arbitre avec l'aide d'un tiers objectif.

Puisque la punition du malfaiteur n'élimine pas la situation négative de la victime, le rôle passif de la victime en droit pénal classique est réduit en considérant l'approche centrée sur la victime qui a subi un acte criminel et qui a été négligé. Pour cette raison, l'institution de conciliation a pour but d'empêcher que la victime ne soit à nouveau victimisée en faisant participer le malfaiteur et la victime à la réparation des dommages causés. Dans ce cadre, l'objectif, les avantages et les procédures de conciliation médiation ont été évalués en détail dans cette étude.

Etant donné que la conciliation est une alternative au règlement du différend par l'État et par les tribunaux, il a été souligné que le droit pénal exige la reconnaissance du droit de garantir la paix sociale par l'accord et par la satisfaction de la victime et qu'il avait été examiné par rapport à la conception classique de la peine.

En outre, dans cette étude, les conclusions de la conciliation sont examinées, lorsque les parties ont convenu de leur libre volonté et ont joué un rôle actif dans la détermination de la performance et que le litige a été clos rapidement, la relation juridique entre l'État et le malfaiteur résilie aussi indirectement et la charge de travail des tribunaux réduit.

Afin de garantir une utilisation plus active de l'institution de conciliation, de réduire la charge de travail des tribunaux et de régler les litiges plus rapidement, nous avons achevé cette étude en estimant que les lacunes des réglementations juridiques devraient être remplies et que les sujets qui posent des problèmes dans la pratique devraient être éliminés.

University	: Galatasaray University
Institute	: Institute of Social Sciences
Science Programme	: Public Law Department
Programme	: Public Law Master Program
Supervisor	: Doç. Dr. Eylem Aksoy Retornaz
Degree Awarded and date	: Master –December 2019

ABSTRACT

Today, due to the approach focusing the victims and sorting the disputes out through extrajudicial methods is accepted, the institutions serving to reparative justice like conciliation, have been taking effect, to help resolve disputes, as alternatives to the classical criminal procedure.

In this study, the concept of conciliation is examined by considering the definition of conciliation, its legal status, benefits, intellectual origin, reparative justice approach, and criminal principles. Besides, the conciliation procedure is explained in detail in terms of the principles of conciliation, its provisions, and its investigation and prosecution phase. The issues missing in legal regulations and are thereby causing problems in practice are examined under the relevant titles.

The conciliation, which is a victim-based method resulting from rising of individuals' importance in criminal law and the product of reparative justice, is a process which the persons parties to dispute, gather to solve of the negative results of a criminal act through their freewill and an objective third party.

The conciliation, which is a victim-based method derived from rising of individuals' importance in criminal law and it is also the product of reparative justice, is a process which the persons parties to a dispute solve the negative results of a criminal act through their free will and an objective third party.

As imposing a punishment on perpetrator does not eliminate the negative situation of victim, the passive role of the victim in criminal law is reduced by considering the approach which centering the victim who has suffered from a criminal act and neglected. Therefore, the purpose of conciliation is to prevent the re-victimization of the victim, through the participation of both the perpetrator and the

victim by the relief of damage. In this scope, the purpose of conciliation, its benefits and procedure are examined in detail.

In the study, as an alternative to dispute resolution carrying out by the government and the courts, the conciliation is examined by comparing with classic criminal law approach and it is emphasized that the criminal law requires the recognition of the right to provide social peace through the instrument of making an agreement or satisfaction of the victim. Furthermore, in this study, the results of conciliation, like reducing the excessive workload of the courts as a result of termination of the relationship between the perpetrator and the government, are examined.

All in all, we come to the conclusion that completion of the missing issues in the legal regulations and elimination of the issues causing to the problems in practice are crucially important in order to increase the application rates to conciliation procedure, to fall the workload of the courts and to resolve the disputes quickly.

Üniversite	: Galatasaray Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: Kamu Hukuku Anabilim Dalı
Program	: Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Eylem Aksoy Retornaz
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans-Aralık 2019

ÖZET

Günümüzde, taraflar arasındaki uyuşmazlıkların yargı dışı yollarla ve mağdur odaklı çözümü anlayışı benimsendiğinden, klasik ceza yargılamasına alternatif olarak uyuşmazlıkların çözümünde yardımcı olması adına uzlaştırma kurumu gibi onarıcı adalete hizmet eden kurumlar etkin olmaya başlamıştır.

Çalışmamızda, uzlaştırmanın tanımı, hukuki niteliği, faydaları, düşünsel kökeni, onarıcı adalet anlayışı ve ceza muhakemesi ilkeleri bakımından uzlaştırma kurumu değerlendirilmiştir. Ayrıca, uzlaştırmanın ilkeleri, koşulları ve soruşturma aşaması, kovuşturma aşaması ve infaz aşaması bakımından uzlaştırmanın uygulanma usulü ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Hukuki düzenlemelerde yer verilmeyen ve bu sebeple uygulamada sıkıntı yaratan hususlar da ilgili konu başlıklarında tartışılmıştır.

Çağdaş ceza hukukunda bireyin ön plana çıkmasının sonucu olarak mağdur merkezli kurum olan ve onarıcı adalet anlayışının ürünü olan uzlaştırma, aralarında uyuşmazlık meydana gelen kişilerin, kendi hür iradeleriyle ve tarafsız üçüncü bir kişinin yardımı ile suç teşkil eden fiilin sebebiyet verdiği mağduriyeti çözmeleri sürecidir.

Failin cezalandırılması mağdurun mağduriyetinin giderilmesi anlamına gelmediğinden, esas zarar gören ve ihmal edilen mağdurun ön plana çıkması fikriyle mağdurun klasik ceza yargılamasındaki pasif rolü terk edilmektedir. Bu sebeple uzlaştırma kurumunda amaç, işlenen suçun failinin ve mağdurunun aktif katılımıyla, ortaya çıkan zararın ve mağduriyetin giderilerek, ikinci kez mağduriyet yaşanmasının önlenmesidir. Bu kapsamda çalışmamızda uzlaştırmanın amacı, faydaları ve usulü detaylı olarak değerlendirilmiştir.

Devlet eliyle ve mahkemeler aracılığıyla uyuşmazlığın çözülmesine alternatif olarak, anlaşma yoluyla ve mağdurun tatmin edilmesiyle toplumsal barışın sağlanmasını tercih etme hakkının tanınmasının, ceza hukukunun bir gereği olduğu vurgulanmış ve klasik ceza anlayışı ile kıyaslanarak irdelenmiştir.

Ayrıca, çalışmamızda tarafların hür iradesi ile anlaştığı ve edimin belirlenmesi noktasında aktif rol oynadığı, hızlı bir şekilde uyuşmazlığın sonlandırıldığı düşünüldüğünde, dolaylı olarak devlet ile fail arasındaki hukuki ilişkinin sona ermesi ve mahkemelerin iş yükünün azaltılması bakımından, uzlaştırmanın sonuçları ele alınmıştır.

Uzlaştırma kurumunun daha aktif kullanımının sağlanması, yargının iş yükünün azaltılması, uyuşmazlıkların kısa zamanda çözülebilmesi bakımından, yasal düzenlemelerdeki eksikliklerin tamamlanması ve uygulamada sıkıntı yaratan hususların giderilmesi gerektiği kanaatiyle çalışmamız tamamlanmıştır.

GİRİŞ

Günümüzde, taraflar arasındaki uyuşmazlığın yargı dışı yollarla ve mağdur odaklı çözümü anlayışı benimsenmektedir. Adaleti gerçekleştirmek ve toplumsal barışı tesis etmek amaçlarını taşıyan mahkemelere başka bir deyişle klasik ceza yargılamasına alternatif olarak uyuşmazlıkların çözümünde yardımcı olması adına uzlaştırma kurumu gibi onarıcı adalete hizmet eden kurumlar etkin olmaya başlamıştır.¹

Onarıcı adalet anlayışı, cezalandırıcı adalet anlayışından farklı ve alternatif olarak, toplumsal düzenin tesis edilmesinin, suçta tekerrürün önlenmesinin aracı olarak ortaya çıkmıştır. Kaldı ki, failin cezalandırılması mağdurun mağduriyetinin giderilmesi anlamına gelmemekte olup, esas zarar gören ve ihmal edilen mağdurun ön plana çıkması fikriyle mağdurun klasik ceza yargılamasındaki pasif rolü terk edilmektedir. Fail yerine mağdur odaklı bir anlayış olan onarıcı adalette, tarafların hür iradeleri ile uyuşmazlığın çözümünde doğrudan etkili olarak anlaşmaları ve mağdurun mağduriyetinin giderilmesi esastır.²

Mağdur merkezli bir kurum olan uzlaştırmada da, mağdura bu yolu tercih edip etmeme konusunda seçim yetkisi tanınmıştır. Devlet eliyle ve mahkemeler aracılığıyla uyuşmazlığın çözülmesine alternatif olarak, anlaşma yoluyla ve mağdurun tatmin edilmesiyle toplumsal barışın sağlanmasını tercih etme hakkının tanınması, ceza hukukunun bir gereğidir. Taraflar arasındaki uyuşmazlığın sonlandırılmasının yanında toplumsal düzenin yeniden sağlanmasına dolayısıyla dolaylı olarak devlet ve fail arasındaki uyuşmazlığın da sonlandırılmasına imkan tanınmaktadır. Faile, mağdurla doğrudan iletişime geçerek empati kurabilme ve

¹ Cengiz Apaydın, **Uzlaştırma ve Müzakere**, İstanbul, Şubat, 2018, s. 46.

² Raif Bıkmaz, **Ceza Muhakemesinde Alternatif Uyuşmazlık Çözümü “Uzlaştırma Kurumu”**, Şubat, 2018, s.52.

hatasını fark edebilme, fiilin sorumluluğunu üstlenme ve mağdurun zararını giderebilme fırsatı tanınması, mağdurun öncelikli tercihi olabileceğinden uzlaştırma kurumu, mağdur eksenlidir.

Uyuşmazlığa sebep olan faili tespit ederek cezalandırmanın dışında, faili topluma kazandırabilecek ve adalete olan güvenin azalmasını engelleyebilecek bu anlayış tamamen iradidir.

Uzlaştırmanın taraflar arasındaki uyuşmazlığın sonlandırılması ve mağduriyetinin giderilmesi dışında, mahkemelerin iş yükünün azaltılması, bozulan toplumsal düzenin yeniden tesis edilmesi gibi faydaları da bulunmaktadır. Çalışmamızda uzlaştırmanın Ceza Muhakemesi Hukuku'ndaki uygulaması ve alternatif çözüm yöntemi olarak uzlaştırmanın etkin bir şekilde uygulanması gerekliliği ve uygulamada sık karşılaşılan sorunlar ele alınacaktır.

Çalışmamızın birinci bölümünde uzlaştırmanın tanımı, düşünsel kökeni, onarıcı adalet anlayışı ve ceza muhakemesi ilkeleri bakımından uzlaştırma kurumu değerlendirilmiştir.

İkinci bölümünde ise, uzlaştırmanın hukuki niteliği, amacı, faydaları, benzer kurumlarla karşılaştırılması ele alınmıştır. Ayrıca, uzlaştırmanın ilkeleri, koşulları ve soruşturma aşaması, kovuşturma aşaması ve infaz aşaması bakımından uzlaştırmanın uygulanma usulü ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Hukuki düzenlemelerde yer verilmeyen ve bu sebeple uygulamada sıkıntı yaratan hususlar da ilgili konu başlıklarında tartışılmıştır.

Çalışmamızda alternatif çözüm yöntemi olarak uzlaştırmanın ceza muhakemesindeki yeri irdelenerek, uygulamada sık karşılaşılan sorunlara, mevzuatımızdaki eksikliklere değinilmiş ve bu sorunların çözülerek uzlaştırmanın etkin bir şekilde uygulanmasının sağlanması amaçlanmıştır.

I.BİRİNCİ BÖLÜM: UZLAŞTIRMA KURUMU

A. Genel Bilgiler

1. Uzlaştırma Kavramı

Uzlaştırma hukuk sözlüğünde, sulh; taraflar arasında meydana gelen uyuşmazlıkların uzlaşarak çözülmesi, tahkim şeklinde tanımlanmıştır.³

Uzlaştırma, aralarında uyuşmazlık meydana gelen kişilerin, kendi hür iradeleriyle ve tarafsız üçüncü bir kişinin yardımı ile suç teşkil eden fiilin sebebiyet verdiği mağduriyetin tarafların aktif katılımıyla çözülmesi sürecidir.⁴

Uzlaştırma, tarafların anlaşmış olması sebebiyle, yargılamanın yapılmaması ya da önceden başlamış olan yargılamanın uzlaştırmanın gerçekleşmiş olması sebebiyle sona erdirilmesi şeklinde ifade edilmektedir.⁵ Uzlaştırma, klasik ceza yargılamasını tamamlayan ve sert kurallara bağlı olmayan alternatif çözüm yöntemidir.⁶

Uzlaştırma, Kanunda sayılmış belirli suçlar ile soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suçlarda, taraflardan birinin belli bir edimi yerine getirmeyi, diğer tarafın da bu edimin yerine getirilmesini kabul etmesi durumunda, soruşturma aşamasında kamu davasının açılmasının ertelenmesi ya da kovuşturmayla

³ Ejder Yılmaz, **Hukuk Sözlüğü**, 10. Baskı, Yetkin, Ankara, 2011, s. 1433.

⁴ Vahit Bıçak, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin, Ankara, Ekim, 2018, s. 384.

⁵ Erdener Yurtcan, **Cumhuriyet Savcısının ve Ceza Yargıcının Başvuru Kitabı**, 8. Baskı, Adalet, Ankara, 2018, s. 190.

⁶ İsmail Ademoğlu-Kemal Mecit, **Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarından Uzlaşma Kurumunun Gelişimi ve Hukukumuzdaki Yeri**, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, 2010, s. 349.

yer olmadığı kararı verilmesini, kovuşturma evresinde ise davanın düşürülmesini ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesini sağlayan kurumdur.⁷

Uzlaştırma, uyuşmazlığa konu fiilin gerçekleştirilmesinden sonra, taraflar arasındaki ihtilafın mağdur odaklı olarak çözülmesini hedefleyen ve tarafların hür iradeleriyle kendi kurallarını yaratmalarını amaçlayan alternatif çözüm yöntemlerinden biridir. Suç teşkil eden eyleme karşı ceza verilmesi yeterli olmayıp, mağdurun/suçtan zarar görenin mağduriyetinin ortadan kaldırılması da mağdurun haklarının korunması bakımından önemlidir. Onarıcı adalet anlayışının bir yansıması olarak uzlaştırma, taraflar ile tarafsız ve bağımsız üçüncü kişi olan uzlaştırmacının bir araya gelmesiyle gerçekleşen ve kısa zamanda sonuçlanan bir süreçtir.⁸

Uzlaştırma süreci failin, toplumla barışması, mağdurun mağduriyetinin giderilmesi, şüpheli ya da sanığın da muhakeme süreciyle uğraşmaktan imtina etmesi amacıyla ihtilafın muhakeme dışı yolla çözümünü hedefleyen süreçtir.⁹

Uzlaştırmada iki önemli şart bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, tarafsız ve bağımsız üçüncü şahsın ihtilafın çözüme kavuşmasında destek sağlaması, ikincisi de, uzlaştırmacının faili ve mağduru anlaşma sağlamaları amacıyla zorlayamamasıdır.¹⁰

6763 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 34'üncü maddesi ile değişiklik yapılmış ve uzlaşma, uzlaştırma şeklinde değiştirilmiştir. 05.08.2017 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği 4/1-k'inci maddesinde ise uzlaştırma, taraflar arasında meydana gelen ve uzlaştırma kapsamındaki uyuşmazlığın, uzlaştırmacı yardımıyla ve mevzuata uygun olarak çözülmesi şeklinde tanımlanmıştır.

⁷ Yener Ünver-Hakan Hakeri, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara, Adalet, Eylül, 2018, s. 720.

⁸ Cengiz Apaydın, **a.g.e.**, s. 46.

⁹ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli, **100 Soruda Uzlaştırma Uzlaştırmacının El Kitabı**, Seçkin, Ankara, 2017, s. 21.

¹⁰ E. Maureen Laflin, **Remarks On Case- Management Criminal Mediation**, Idaho Law Review, Vol. 40, No 3 s. 573 (akt Ekrem Çetintürk, **Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma**, Adalet, Ankara 2017, s. 101)

Uzlaşma teriminin uzlaştırma şeklinde değiştirilmesinin sebebi ise, uzlaştırmanın uzlaştırmacı vasıtasıyla gerçekleştirilen bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olduğunun vurgulanmasıdır.¹¹

2.Uzlaştırma Kurumunun Düşünsel Kökeni ve Onarıcı Adalet

Onarıcı adalet, Anglo-Sakson menşeli bir kavram olup, Yeni Zelanda’da, Avustralya’da, Birleşik Krallık ve Kuzey Amerika’da yaygın bir şekilde uygulanmıştır.¹² Mağdur haklarının odak noktası olması ve öncelikli olması, onarıcı adalet kurumunun yaygınlaşmasını ve gelişmesini sağlamıştır. Onarıcı adaletin temelinde, suç teşkil eden eylemle hakları zarar görmüş toplum, özelde de fail ile mağdurun, suç teşkil eden eyleme karşılık uygulanacak yaptırımın belirleneceği sürece katılma ve suç sonucunda meydana gelmiş olan zararın giderilmesi bulunmaktadır. Bu sebeple, suçtan etkilenen tarafların uzlaştırma sürecine aktif olarak katılımını sağlayarak mağduriyetin ortadan kaldırılmasını hedefleyen onarıcı adalet, geçmiş irdelemekten ziyade, çözüm üretmek geleceğe bakmak amacındadır.¹³

1980 yılında mağdurların haklarının korunması ve desteklenmesi düşüncesi önem kazanmaya başlamış ve bu kapsamda Mağdur Destekleme Hareketi (Victim Support Movement) şeklinde bir dönüşüm başlamıştır.¹⁴ Buna göre, suç şüphesi altında bulunan kişi kamu gücüyle karşı karşıya bırakıldığından onun yargılama sırasında bazı hak ve güvencelere sahip olması sağlanmalıdır. Şüphelinin/sanığın topluma kazandırılması amacıyla alternatif uyuşmazlık yöntemlerinden faydalanılarak toplumdan izole edilmelerinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır.¹⁵ Kısacası, onarıcı adalet öncelikli olarak zarar görene yönelmekte olup, ihlal edilmiş hükümlere ve faile uygulanacak yaptırıma yönelmek yerine ortaya çıkan zararın ve mağduriyetin mümkün olduğunca ortadan kaldırılmasını sağlamaya çalışmaktadır.

¹¹ Erdener Yurtcan, **a.g.e.**, s. 190.

¹² Ekrem Çetintürk, **a.g.e.**, s. 7-8.

¹³ Ekrem Çetintürk, **a.g.e.**, s. 7-8.

¹⁴ Mustafa Özbek, **Çağdaş Ceza Adalet Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arbuluculuk Uygulaması**, 2010, s. 112.

¹⁵ Can Canpolat-Zeyyat Sabuncuoğlu, **a.g.e.**, s. 4.

Ayrıca onarıcı adalet anlayışı faile, mağdura verdiği zararları giderebilmesi için fırsat vermektedir.¹⁶

Birleşmiş Milletler'e göre, suç teşkil eden fiilin işlenmesinden etkilenmiş olan tarafları, suç nedeniyle meydana gelmiş sonuçları ve suçun olumsuz sonuçlarını nasıl düzeltebilecekleri konusunda çözüm üretmeleri için bir araya getiren yöntem onarıcı adalettir.¹⁷

20. yüzyılda yaşanan finansal değişiklikler alternatif çözüm yöntemlerinin ortaya çıkışında etkili olmuştur. Söz konusu değişim, ceza adaleti anlayışının uyuşmazlığın taraflarının tatmin edilmesi noktasındaki yetersizliğini gün yüzüne çıkarmıştır. Söz konusu sıkıntıları gidermek amacıyla klasik ceza yargılamasına alternatif bir yöntem olarak onarıcı adalet anlayışı ortaya çıkmıştır.¹⁸

21. yüzyıl ceza hukuku anlayışında mağdur odaklı sistemin oluşturulması konusunda bilinç oluşmuştur. Bu durum klasik ceza yargılamasında mağdurun konumunu güçlendirmekle kalmamış, ceza yaptırımının yanında zararın giderilmesi düşüncesini de oluşturmuştur.¹⁹

Ceza yargılamasında amaç, maddi gerçeğin araştırılarak failin cezalandırılmasını sağlamak ve bu şekilde toplumsal barışı sağlamaktır.²⁰ Onarıcı adalet anlayışında, uyuşmazlıktan etkilenen fail ile mağdurun bir araya getirilerek devletin süreçteki etkisinin azaltılması amaçlanmaktadır. Onarıcı adalet, cezalandırıcı adalet yaklaşımının aksine geçmişe odaklanmaz. Bunun yerine geleceğe yönelik çözüm odaklı uygulamalara yer verir. Onarıcı adaletin amacı, mağdurun mağduriyetinin giderilmesi ve failin topluma adapte edilmesi şeklinde ifade edilebilir.²¹

¹⁶ Cengiz Apaydın, **a.g.e.**, s. 22.

¹⁷ Mustafa Özbek, **a.g.e.**, s. 112.

¹⁸ Yavuz, H.A., **Onarıcı Adalet ve Uzlaştırma Kurumu Bağlamında Ceza Adalet Sisteminde Mağdurun Konumu** TAAD, Yıl 6, 2015, S.23, s.104.

¹⁹ Albayrak, M., 2007, **Son Düzenlemeler Işığında Uzlaşma Kurumu Üzerine Düşünceler**, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Yıl 2, S.10, s.131.

²⁰ Veli Özer Özbek-Koray Doğan-Pınar Bacaksız-İlker Tepe, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler, Seçkin, Ankara**, Eylül, 2018, s. 49.

²¹ Hakan A. Yavuz, **Onarıcı Adalet ve Uzlaştırma Kurumu Bağlamında Ceza Adalet Sisteminde Mağdurun Konumu**, TAAD, 2015, Yıl 6, S.23, s. 93-94.

Onarıcı adalet anlayışı ihlal edilen kurallardan ziyade kuralların ihlalinin sebep olduğu zararlara odaklanarak, söz konusu zararların onarılmasını ve tarafların bu süreçte aktif olmasını hedeflemektedir. Böylelikle uyuşmazlığın taraflarına iletişim fırsatı tanınarak, işbirliği barındıran bir yaklaşım benimsenmektedir.²²

Ayrıca, onarıcı adalet anlayışında, suçun bireye karşı işlendiği anlayışından yola çıkılarak, suçun devlete karşı işlendiği anlayışına son verilmiş ve bu esasa dayalı olarak, yargılama sürecinin devlet organları tarafından değil, işlenen suçun failinin ve mağdurunun aktif katılımıyla, ortaya çıkan zararın ve mağduriyetin giderilmesi amaçlanmaktadır. Dolayısıyla onarıcı adalet anlayışında, suçtan zarar görenlere ve mağdura muhakeme sonucunu beklemek yerine aktif olarak sürece katılıp sonuca etki etme ve sonucu elde etme imkanı sağlanmaktadır.²³

Cezalandırıcı adalet anlayışında, suçu gerçekleştiren bireyi rehabilite etmek ve fiilin sorumluluğunu yüklemek için ceza uygulamak haricinde bir düzenleme mevcut değildir, dolayısıyla mağdurun veya toplumun zararının giderilmesi açısından düzenleme bulunmamaktadır.²⁴

Onarıcı adalet anlayışında, mağdurun tatmin edilmesi odak noktası olduğu için, mağdurun mağduriyeti giderilmekte ve isteğine öncelik tanınmaktadır. Böylelikle, mağdurun ikinci kez mağduriyet yaşaması da engellenmiş olmaktadır.²⁵ Taraflar arasında uyuşmazlığın anlaşma yoluyla çözülmesi için tarafların pozitif iletişim kurmalarını sağlamaya çalışan uzlaştırma kurumu, ceza yaptırımını uygulamanın en son çözüm olması gerektiğini savunan onarıcı adalet anlayışına dayanmaktadır.²⁶

Cezalandırıcı adalet anlayışında, işlenen fiilin karşılığında uygulanacak yaptırım devlet tarafından belirlenmekte ve taraflar pasif birer kişi olarak süreci takip

²² Ayata, Özyiğit, **Türkiye’de Uzlaşma Kurumunun Yasal Çerçevesinin ve Uygulamasının Onarıcı Adalet Prensipleriyle Değerlendirilmesi**, s.6-7.

²³ Mahmut Kaplan, **Onarıcı Adalet ve Türk Ceza Hukukuna Yansımaları**, AkÜHFD, 2015, C.5, S.1, s. 61.

²⁴ Aslıhan Aykara-Semra Özkan, **Mağdur Hakları Ve Gereksinimleri Bağlamında Engelli Mağdur Bireyler**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Haziran, 2017, C:19 S:1 s. 156.

²⁵ Abdullah Batuhan Baytaz, **Onarıcı Adalet’e Genel Bir Bakış**, s. 124.

²⁶ Esra Alan Akcan, **Ceza Hukukunda Mağdurun Korunmasına Yönelik Düzenlemeler**, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, DEÜHFD, C.16, Özel Sayı 2014, s.3955-3956.

edebilmektedir.²⁷ Onarıcı adalet anlayışında taraflar uyuşmazlığın çözümünde aktif rol oynamakta ve edim konusunda özgürce anlaşma sağlamaktadır. Cezalandırıcı anlayışta ise, hakimler karar vermektedir.²⁸

Onarıcı adaletin hedefi, bozulan insan ilişkilerinin onarılması olup, insanlarla ilgili adalet anlayışının da temeli insan ilişkileridir. İnsan ilişkilerinin esas alınması ise, klasik ceza yargılaması anlayışına farklılık getirecektir. İnsanlar arasında meydana gelen haksızlığı gidermek ve tekrarlanmamasını sağlayabilmek için, söz konusu ilişki düzeltilerek taraflar arasında eşitlik sağlanmaya çalışılmalıdır.²⁹

B.Ceza Muhakemesi Hukuku İlkeleri Açısından Uzlaştırma

Ceza muhakemesinde amaç maddi gerçeğin araştırılarak failin cezalandırılması ve topluma kazandırılmasıdır. Klasik ceza yargılamasında, maddi gerçek araştırılarak fail cezalandırılırken, aynı zamanda bazı ceza muhakemesi ilkelerine soruşturma ve kovuşturma makamlarınca uyulması ve hak ihlallerinin önüne geçilmesi sağlanmıştır. Mağdur odaklı alternatif çözüm yöntemi olarak uzlaştırmada da söz konusu ilkelere uyulması, hak ihlallerinin önlenmesi açısından son derece önemli olduğundan ceza muhakemesi hukuku ilkelerinin uzlaştırma kurumuna yansımalarını da çalışmamızda incelemek gerekmiştir.

1.Adil Yargılanma Hakkı ve Uzlaştırma

Ceza muhakemesinde amaç, maddi gerçeğin araştırılarak ortaya çıkarılmasıdır. Ancak, adil bir yargılama yapılırsa, suçun işlenmesiyle bozulan toplum düzeni yeniden tesis edilebilir ve mağdurun mağduriyeti giderilebilir.³⁰ Bu sebeple, adil

²⁷ Susan M. Olson and Albert W. Dzur, **Article Of General Interest:revisiting Informal Justice: Restorative Justice And Democratic Professionalism**, University Of Massachusetts, Law And Society Review, March, 2004.

²⁸ Daniel W. Van Ness, Karen Heetderks Strong, **Restoring Justice:An introduction To Restorative Justice**, 4. Bs, 2010, s. 43.

²⁹ Ekrem Çetintürk, **a.g.e.**, s. 42-43.

³⁰ Mualla Buket Soygüt, **Türk Ceza Ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu**, Galatasaray Üniversitesi Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2006, s. 74.

yargılanma hakkı önem teşkil etmekte olup, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 6'ncı maddesinde ve T.C. Anayasası'nın 36/1'inci maddesinde adil yargılanma hakkı düzenlenmiştir.

Taraflar arasında herhangi bir hukuki ve fiili bir ayırım gözetilmeksizin iddia ve savunmaların eşit hak tanınarak yapıldığı yargılama; ceza yargılaması açısından ise sanık ve mağdura tanınan haklar ihlal edilmeden ve insan haklarına aykırılık söz konusu olmadan yapılan yargılama, adil yargılanma hakkı ile uyumludur.³¹

Adil yargılanma hakkı, duruşmaya katılma hakkını, objektif ve bağımsız mahkemelerin olmasını, aleni duruşma sağlanmasını, silahların eşitliğini, kendisi aleyhinde tanıklık etmeme hakkını, gerekçeli karar hakkını, çekişmeli yargı hakkını ve makul sürede yargılanma hakkını kapsamaktadır.³²

Taraflar, kimsenin baskısı altında kalmaksızın, kendi hür iradeleri ile uzlaştırma kurumunun uygulanmasını seçtiği sürece, adil yargılanma hakkı ihlal edilmiş olmayacaktır. Uyuşmazlığın tarafları uzlaştırmayı kendi iradeleri ile tercih edebilecekleri gibi uzlaştırma müzakerelerinin her safhasında uzlaştırmadan vazgeçip, ceza yargılamasını da seçebilirler. İrade özgürlüğü bu aşamada önemli olup, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de bir kararında, sözleşmede düzenlenmiş olan haklardan feragat edilebileceğini ve söz konusu hakların öneminin dikkate alınarak bazı güvencelerin sağlanmış olması gerektiğini ifade etmiştir.³³

AİHM kararlarında, mahkemeye başvuru hakkından yani klasik ceza yargılamasını tercih etme hakkından feragatin ve alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerini tercih etmenin mümkün olduğu ancak, bunun bir zorlama ürünü olmaması gerektiği belirtilmiştir.³⁴

Başka bir AİHM kararında ise, ceza yargılamasında suçu işlediği iddia olunan kişinin uzlaştırma iradesinin baskı sonucunda oluşmamış yani özgür iradeye

³¹ Yahya Zabunoğlu, **Adil Yargılanma Hakkı ve Adil Yargılama Yapma Görevi**, Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı, Temmuz-Ağustos 1996, Yıl:2, S.10, s. 348.

³² Seydi Kaymaz-Hasan Tahsin Gökcan, **Uzlaşma ve Ön Ödeme**, Seçkin, Ankara, 2007, s. 83.

³³ Oberschlick-Avusturya Kararı, 23.02.1991, Ser. A, No. 204, 19 EHRR 389, par. 51-52.

³⁴ Esra Aközek, **Türk Ceza Adalet Sisteminde Uzlaşma Kurumu**, Yüksek Lisans Tezi, Bursa, 2016, s. 34.

dayanmış olması kaydıyla, mahkemeye başvurma hakkından feragatinin kabul edilebileceğine yer verilmiştir.³⁵

Uzlaştırma ile adil yargılanma hakkının çelişmediği genel kabul olsa da, uzlaştırmamanın adil yargılanma hakkı ile uyumlu olmadığı da ileri sürülmektedir.³⁶ Bu görüşü savunanlar gerekçe olarak, uzlaştırma müzakerelerinin aleni olmamasını, müzakerelerin gizliliğinin suçun ikrarına yol açabileceğini, tarafların uzlaştırma sürecinde kapalı kapılar arkasında yargılama güvencelerine sahip olmadığını ileri sürmektedir.

Uzlaştırma kurumu, uyuşmazlığın tarafları için her ne kadar klasik ceza yargılamasından daha avantajlı olsa da, yukarıda bahsedildiği üzere adil yargılanma hakkı ile çelişen yönleri de bulunmaktadır. Ancak, mağdurun ikinci plana atıldığı ceza muhakemesi ile kıyaslandığında, mağdurun mağduriyetinin giderilmesi, ceza yargılamasına oranla çok daha kısa sürede mağdurun tatmin edilmiş olması, mahkemelerin iş yükünün azaltılmış olması ve tarafların özgür iradelerinin ürünü olması gibi sebeplerle, uzlaştırmamanın adil yargılanma hakkı ile çelişmediği görüşü savunulabilir.

Kaldı ki, uzlaştırmamanın sağlanabilmesi için suç teşkil eden eylemi gerçekleştirdiği iddia edilen kişinin suçu ikrar etmesi şartının 5560 sayılı Kanun değişikliği ile ortadan kaldırıldığı³⁷ göz önüne alındığında, uzlaştırma kurumunun adil yargılanma hakkı ile daha uyumlu hale geldiği açıktır.

Hak arama hürriyeti adil yargılanma hakkının bir parçası olup, AİHS'nin 6'ncı maddesi ile T.C. Anayasası'nın 36'ncı maddesinde yer verilen düzenlemelerle koruma altına alınmıştır.

Uzlaştırma kurumu açısından hak arama özgürlüğü değerlendirildiğinde, ceza hukuku sisteminde muhakeme yolu ile maddi gerçeğe ulaşılması, uzlaştırmaya nazaran daha uzun bir sürede gerçekleşeceğinden, uzlaşmanın sağlanarak mağdurun

³⁵ Deweer- Belçika Kararı, 27.02.1980, Ser. A, No. 35, 2 EHRR 439, par. 49.

³⁶ Feridun Yenisey, **Suçların Azaltılması ve Ceza Hukuku Ultima Ratio**, İstanbul, İstanbul Barosu Dergisi, 1994, C.68, S.10-11, s. 382

³⁷ Seydi Kaymaz-Hasan Tahsin Gökcan, **a.g.e.**, s. 88.

mağduriyetinin giderilmesi ve mağdurun hakkına bir an önce kavuşması sağlanabilecektir. Bu sebeple, uzlaştırmada fail ve mağdur kendi isteğiyle ve kendi menfaatlerine uygun olduğu kanısına vardıkları için, hak arama hürriyetinden kendi hür iradeleri ile vazgeçerek, söz konusu uyuşmazlığı tarafsız ve bağımsız mahkeme önüne taşımaksızın sonlandırma yolunu seçmektedir. Suç işlediği iddia edilen kişi kendi hür iradesi ile mağdurun zararını gidererek ve mağdur da bu şekilde mağduriyetinin giderilmesini özgür iradesiyle tercih ederek, kısacası taraflar anlaşarak uyuşmazlığı sonlandırmaktadır.

2.Eşitlik İlkesi ve Uzlaştırma

T.C. Anayasası'nın 10'uncu maddesinde ve TCK'nın 3'üncü maddesinde eşitlik ilkesi hüküm altına alınmış olup, bu hükme göre kanun önünde herkes hiçbir ayırım yapılmaksızın eşittir.

Kanunlardan ve T.C.Anayasası'ndaki düzenlemelerden de anlaşıldığı üzere eşitlik, herkese her durum ve koşulda, eşit davranılması anlamına gelmeyip hukuki durumları eşit olanlara aynı kuralın uygulanmasıdır.³⁸

Her suçun toplumsal düzeni aynı derecede bozmadığı ve işlenmiş olan suçlar sebebiyle mağdur olan kişilerin de zararlarının aynı derecede olmadığı açık olduğu için, tüm suç tiplerine uzlaştırmanın uygulanması söz konusu değildir. Aksi durum, hukuk düzenine ve kurallara aykırılık yaratacak ayrıca, hukuki güvensizliğe de yol açabilecektir.³⁹

Eşitlik ilkesi uzlaştırma kurumu açısından değerlendirildiğinde, uzlaştırma görüşmelerine tarafların hepsinin çağrılması, taraflara aynı muamelenin yapılması, eşit süre verilmesi, taraflara düşüncelerini anlatma imkanının tanınması, tarafların

³⁸ Serkan Köse, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma Kurumu**, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2012, s.46.

³⁹ Seydi Kaymaz, Hasan Tahsin Gökcan, **a.g.e**, s. 91.

menfaatlerine uyan anlaşma şeklinin belirlenmesi zorunluluğu dikkate alındığında, uzlaştırmmanın eşitlik ilkesiyle çelişmediği savunulabilir.⁴⁰

Öte yandan ekonomik kaygısı olmayan kişilerin, ekonomik durumu iyi olmayanlara göre uzlaştırmayı daha çok tercih etmesi olasıdır. Bu yönden uzlaştırmmanın eşitsizliğe sebep olduğu düşünülebilirse de, uzlaştırma neticesinde failin kendi ekonomik durumuna uygun başka zarar giderme yolları da seçebileceği düşünüldüğünde, bu alternatifin eşitlik sağladığı ortadadır.

Uzlaştırmının benzer ihtilafların çözümlenmesinde uygulanacak kurallara bağlanamamasının, uzlaştırmayı kabul eden failin, muhakeme hukuku haklarını kullanmak isteyen kişiye nazaran az cezalandırılmasının ve uzlaştırma kapsamındaki suçlar belirlenirken dikkate alınan kıstasların eşitsizliğe sebep olabileceğini savunan görüşler bulunmaktadır.⁴¹ Ayrıca, uzlaştırmayı beraat etme olasılığı düşük olan kişilerin daha çok tercih edeceği ve söz konusu şahısların da aleyhinde yeterli delil bulunmayanlara nazaran uzlaştırmaya başvurulması hususunda daha fazla baskıda hissedebilecekleri, bu bağlamda eşitlik ilkesinin ihlal edilebileceği de savunulan görüşlerdendir.⁴²

Eşitlik ilkesiyle kastedilen mutlak eşitlik olmadığından, bu ilkenin nispi eşitlik bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu yönüyle ele alındığında, tarafların hür iradeleri ile alternatif çözüm yöntemlerinden biri olan uzlaştırma yolunu tercih etmeleri ve yine kendi hür iradeleri ile uzlaşmaları ya da uzlaşmamaları eşitlik ilkesine aykırı olmayacaktır. Tarafların sosyo-ekonomik durumlarının eşitsizlik yaratabileceği savunulsa da, zarar giderme yöntemlerinin ekonomik duruma göre tarafların karşılıklı anlaşması ile belirlenebileceği dikkate alındığında eşitlik ilkesiyle çelişen bir durum olmadığı açıktır. Ayrıca, uzlaştırmayı kabul eden failin, klasik ceza yargılamasını tercih eden kişiye nazaran az cezalandırılmasının eşitliğe aykırı olabileceği ileri sürülse de, devletin suç politikası gereği belirli suçlar için öngördüğü bu kurumun tercih edilip edilmemesinin bireylerin hür iradelerine bağlı olduğu ve

⁴⁰ Yavuz Öztürk, **Uygulayıcı Bakışı İle Uzlaşma**, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, 2010, s. 156.

⁴¹ Mualla Buket Soygüt, **a.g.e.**, s. 81.

⁴² Seydi Kaymaz, Hasan Tahsin Gökcan, **a.g.e.**, s. 91.

mağdurun mağduriyetinin klasik ceza yargılamasına göre daha hızlı sürede sonuçlandığı dikkate alındığında eşitlik ilkesine aykırı olmayacaktır.

Uzlaştırma kurumu ve eşitlik ilkesi ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine açılan iptal davasında, Anayasa Mahkemesi 03.04.2013 tarihli kararında,⁴³ uzlaştırma kapsamında yer alan suçların belirlenmesi gibi tasarrufların siyasi iradeye bağlı olduğunu belirterek, CMK 253/3'üncü maddesi hükmünün eşitlik ilkesine aykırı olduğu iddiası ile açılan iptal davasını, uzlaştırma kapsamındaki bir suçun, bu kapsamda olmayan başka suçla birlikte işlenmesi halinde, uzlaştırma kapsamına alınmamış olmasının anayasal sınırlar dahilinde kanun koyucunun takdirinde olduğunu, farklı hukuksal statüdeki bireyleri farklı yaptırıma tabi tutabileceğini, uzlaştırma kapsamındaki suçların, uzlaştırmaya tabi olmayan suçlara nazaran daha hafif niteliğinin bulunduğunu, uzlaştırma kapsamındaki eylemi gerçekleştiren kişi ile uzlaştırma kapsamında olan suçu bu kapsamda olmayan başka bir suçla birlikte gerçekleştiren kişinin aynı hukuksal konumunun olmadığını gerekçe göstererek, hukuk devleti ve eşitlik ilkesine aykırılık bulunmadığını belirterek reddetmiştir.

Önemle belirtmek gerekir ki, 24.10.2019 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 26'ıncı maddesi ile CMK'nın 253/3'üncü maddesinde değişikliğe gidilerek, metne "aynı mağdura karşı" ibaresi eklenmiş ve uzlaştırmaya tabi bir suçun bu kapsamda olmayan başka bir suç ile birlikte aynı mağdura işlenmesi durumunda uzlaştırma hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir.

3.Masumiyet Karinesi ve Uzlaştırma

Masumiyet karinesi, AİHS 6/2'inci maddesinde ve T.C. Anayasası'nın 38/4'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere göre, suçluluğu mahkeme kararı ile sabit oluncaya kadar hiç kimse suçlu sayılamayacaktır. "Şüpheden sanık yararlanır" ilkesi de suç isnadının yeterli deliller ile ispat edilememesi durumunda devreye girmekte olup, masumiyet karinesi kapsamında yer almaktadır. Masumiyet karinesi ve adil yargılanma hakkı birbiri ile bağlantılı olup sıkı ilişki içerisinde.⁴⁴

⁴³ Anayasa Mahkemesi Kararları, 2013/20 Esas, 2013/50 Karar, 03.04.2013 tarih sayılı kararı.

⁴⁴ Mualla Buket Soygüt, **a.g.e.**, s. 78

Söz konusu ilke, sanığın suçlu olmadığını ya da masum olduğunu ispat etme gibi bir zorunluluğunun bulunmamasını da kapsamaktadır.⁴⁵ Kısacası, suçun işlendiğine dair mahkemece vicdani kanaat oluşmadığı durumlarda, masumiyet karinesi ilkesi devreye girecektir.⁴⁶

Masumiyet karinesi ilkesinde esas amaç, sanık hakkında mahkemece hüküm tesis edilinceye kadar sanığın masum sayılmasının sağlanmasıdır.⁴⁷ Diğer bir deyişle, masum bireyin cezalandırılması yerine, suç işlediği şüphesi taşıyan kişinin şüphesinden yararlanarak serbest bırakılmasıdır.⁴⁸

Ayrıca, Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 27'inci maddesinde kişinin suçluluğu mahkeme kararı ile sabit olana kadar masumiyet ilkesinin esas olduğu ve bu sebeple kişinin suçlu olarak kamuoyuna duyurulmasına sebebiyet verilemeyeceği düzenlenmiştir.⁴⁹

Masumiyet karinesi açısından uzlaştırma kurumu değerlendirildiğinde, bir görüş uzlaştırma kurumunda zararın giderilmesinin failin isteğine bağlı olması sebebiyle, uzlaştırmanın masumiyet ilkesine aykırı olmadığını savunmaktadır. Ayrıca, fail suçunun olmadığını düşünüyor ise, uzlaştırma teklifini reddederek, kendi hür iradesiyle kamu davası açılmasını tercih edebilir. Diğer görüş ise, uzlaştırma ile mağdurun zararının giderilmesi mahkeme kararına dayanmadığı için masumiyet karinesiyle çeliştiğini savunmaktadır.⁵⁰

5560 Sayılı Kanun değişikliği öncesinde uzlaştırmada, failin suçu işlediğinin kabulüyle ihtilaf sona erdirilmekteydi dolayısıyla masumiyet karinesi ilkesi ile çelişmekteydi.⁵¹ Ancak, 5560 sayılı Kanun değişikliği ile ikrarı zorunlu kılan TCK'nın 73/8'inci maddesi hükmü yürürlükten kaldırılarak söz konusu çelişki giderilmiştir. Artık uzlaştırmada, suç teşkil eden fiili işleyen kişi, suçlu olduğunu ikrar etmeyip, işlenen fiilin sorumluluğunu kabul ederek, söz konusu fiilin

⁴⁵ Mustafa Özen, **Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri**, Adalet, Ankara, Nisan, 2017, s. 211.

⁴⁶ Hakan Karakehya, **Ceza Muhakemesinde Maddi Gerçeğin Tespiti**, Savaş, Kasım, 2016, s. 93.

⁴⁷ Ahmet Gökçen, Murat Balcı, M. Emin Alşahin, Kerim Çakır, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet, Ankara, 2018, s. 131.

⁴⁸ Ahmet Bozdağ-Kader Sariusta, **Ceza Yargılamasında Mağdurun Beyanı Ve Delil Değeri**, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:8, S:2, 2017, s. 592.

⁴⁹ Ahmet Gökçen-Murat Balcı-M. Emin Alşahin-Kerim Çakır, **a.g.e.**, s. 132.

⁵⁰ Mualla Buket Soygüt, **a.g.e.**, s. 78.

⁵¹ Seydi Kaymaz-Hasan Tahsin Gökcan, **a.g.e.**, s. 88.

sonuçlarını üstlenmektedir.⁵² Ayrıca, kişi suçsuz olduğunu düşünüyorsa uzlaştırmayı kabul etmeyip yargı yolunu seçebilir. Taraflar, uzlaştırmayı kabul etse dahi, uzlaştırmamanın her evresinde uzlaştırmadan vazgeçme hakkı bulunmaktadır.

Anayasa Mahkemesi, 2018/101 Esas, 2019/3 Karar sayılı ve 13.02.2019 tarihli kararında, uzlaştırmamanın hareket noktasının onarıcı adalet anlayışı olduğunu, suçtan zarar görenin veya mağdurun mağduriyetinin giderilmesi durumunda anlaşmayı kabul etmesinin, sanığın işlediği fiilin sorumluluğunu üstlenmesinin sanığın suçu ikrar ettiği anlamına gelmediğini, sadece suç teşkil eden eylemin sorumluluğunun kabul edilmesi anlamına geldiğini ifade etmiştir.⁵³

Failin mahkemede yargılanarak suçlu olmadığına hüküm altına alınmasını istememesi, muhakemenin uzun sürecektir olması ve yorucu olması sebebiyle hür iradesiyle uzlaştırmayı tercih etmesi, masumiyet ilkesini ihlal etmemektedir. Kaldı ki, beraat edecek olduğunu düşünen kişilerin de, klasik muhakeme sürecinin sorunlarını yaşamamak için uzlaştırmayı tercih edebileceği de ihtimal dahilindedir. Önemle belirtmek gerekir ki, muhakeme sürecinin kesilmesi, delillerin sunulamaması gibi sebeplerle suç işlememiş kişinin suçlu olduğu yönünde karar verilebileceği de göz önüne alındığında, beraat edeceğini düşünen kişilerin sırf bu sebeple uzlaştırmayı seçmesi de uzlaştırmamanın iradiliği kapsamında olup, değerlendirme yapılırken bu hususların da dikkate alınması gerekmektedir.⁵⁴

Uyuşmazlığın tarafları uzlaştığında, failin mağdurun mağduriyetini ve zararını gidermesi, onun suçu kabullendiği ya da suçlu olduğu anlamına gelmemektedir. Örneğin, gerçekleşen trafik kazası sonrasında fail suçsuz olduğu halde, uzlaştırma yoluna giderek kaza sebebiyle yaralanan kişinin mağduriyetini gidermiştir. Ancak, fail uzlaştırmayı, sırf uzun sürecektir olan yargılama süreciyle uğraşmamak ve yargılamada temsil edilebilmek için müdafî tutmak gibi maliyetli konularla uğraşmamak için tercih etmiştir. Bu sebeple klasik ceza yargılamasını tercih etse dahi aklanması ihtimali yüksek olan failin, uzlaştırmayı kabul ederek suç teşkil eden

⁵² Ekrem Çetintürk, **a.g.e.**, s. 91.

⁵³ www.lexpera.com.tr. (Erişim Tarihi: 15/05/2019)

⁵⁴ Seydi Kaymaz-Hasan Tahsin Gökcan, **a.g.e.**, s. 88.

eylemin sorumluluğunu kabul etmiş olması masumiyet karanesiyle çelişmemektedir.⁵⁵

Anayasa Mahkemesi, 2018/101 Esas, 2019/3 Karar sayılı ve 13.02.2019 tarihli kararında, uzlaştırmamanın tarafların hür iradelerine dayandığını, taraflar uzlaştırma yolunu istemezse zorlanamayacaklarını, tarafların uzlaştırmadan vazgeçme haklarının bulunduğunu, vazgeçmeleri halinde gizlilik ilkesi sebebiyle bu süreçteki beyanlarının delil olarak kullanılamayacağını, uzlaştırmamanın niteliği, sonuçları hakkında aydınlatılan sanığın uzlaştırma yolunu kabul etmemesinin mümkün olduğunu, dava haklarının kısıtlanmadığını, uzlaştırmamanın dava yolunun yanında alternatif çözüm yolu olduğunu tüm bu sebeplerle hukuk devleti, hak arama hürriyeti ve masumiyet karanesi ilkelerine aykırılık olmadığını belirtmiştir.⁵⁶

4. Maddi Gerçeğin Araştırılması İlkesi

Maddi gerçeğin araştırılması ilkesi, ceza yargılamasında meydana gelen olayın şeklinin değil, esasının asıl olduğunu ve bu sebeple esasın araştırıldığını açıklayan bir ilkedir. Ceza yargılamasında, devletin ceza yaptırımını uygulayıp uygulamayacağını saptamak amacıyla meydana gelen somut olayın esası araştırılır.⁵⁷ Savcılığa intikal eden bir dosyada, suçun işlendiğine dair basit şüphe mevcut ise, mutlaka Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma başlatılmalıdır. Dolayısıyla maddi gerçeğin araştırılabilmesi için ve soruşturmanın başlatılabilmesi için her şeyden önce basit şüphenin bulunması gerekmektedir.⁵⁸

Hukuk devletinde, maddi gerçek araştırılırken temel hak ve özgürlüklere saygılı bir şekilde ve yasal sınırlar çerçevesinde bu araştırmalar yapılmalıdır. Maddi gerçeğe ulaşıldıktan sonra da mevzuatta düzenlenen hükümlere göre ihtilaf sona erdirilmelidir.⁵⁹

⁵⁵ Seydi Kaymaz-Hasan Tahsin Gökcan, **a.g.e.**, s. 88

⁵⁶ www.lexpera.com.tr. (Erişim Tarihi: 15/05/2019)

⁵⁷ Ali İhsan İpek-Engin Parlak, **a.g.e.**, s. 38.

⁵⁸ Hakan Karakehya, **a.g.e.**, s. 60.

⁵⁹ Joel Samaha, **Criminal Procedure**, 9. Edition, Cengage Learning, Stamford, 2015, s.9

Ceza yargılamasında, maddi gerçeğin araştırılması ilkesi gereği hakim tarafların iddialarıyla, talepleriyle, itiraflarıyla ya da tarafların sunduğu delillerle bağlı olmayıp, resen işin esasını araştırma yetkisine sahiptir. İddianamede, suç duyurusu dilekçesinde ya da savunmada belirtilen hususlar hakimi sınırlayıcı değildir, eksik ya da tereddüt edilen hususlar hakim tarafından maddi gerçeğin ortaya çıkması adına araştırılmalıdır.⁶⁰

Uzlaştırma yolu tercih edildiğinde, soruşturma evresinde de kovuşturma evresinde de maddi gerçeğin araştırılmasından vazgeçilmektedir. Uzlaştırma kurumunun asıl amacı toplumsal düzenin tekrar sağlanması olduğu için, maddi gerçeğe ulaşılmamaktadır.⁶¹

Uzlaştırmada, fail suç teşkil eden eylemin sorumluluğunu üstlendiği için maddi gerçeğin araştırılmasından feragat etmektedir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, uzlaştırma sürecinde mağdurun mağduriyeti konusunda taraflar kendi aralarında anlaşmış ise, söz konusu zararın gerçek değeri hususunda da araştırma ve inceleme yapılmamaktadır. Dolayısıyla, mağdurun gerçek zararından daha azını veya fazlasını karşılayacak bir meblağ üzerinde faille anlaşması ihtimali mevcuttur.

Uzlaştırmada somut olayın gerçekleşme biçimi araştırılmadığından, maddi gerçeğin araştırılması ilkesine aykırı olduğu ifade edilebilir. Maddi gerçeğin araştırılmaması nedeniyle, örneğin suç teşkil eden fiili, fail dışında bir başka şahıs dahi üstlenebilir.⁶² Ancak aslında, uzlaştırma da maddi gerçeğin araştırılması ilkesi de suç teşkil eden fiilin gerçekleşmesi ile bozulan toplumsal düzeninin yeniden tesis edilmesi amacı taşımaktadır.

Tüm bu hususlar değerlendirildiğinde uzlaştırma kurumunun tercih edilmesiyle, fail işlediği fiilin sorumluluğunu üstlenerek uzun ve stresli ceza yargılaması ile ulaşılabilecek maddi gerçeğin araştırılması ilkesinden feragat etmektedir. Maddi gerçeğin araştırılmasından feragat edilmesi ile de bozulan toplumsal düzenin yeniden sağlanması amaçlanmaktadır.

⁶⁰ Vahit Bıçak, **a.g.e.**, s. 132-133.

⁶¹ Cumhur Şahin, **Ceza Muhakemesinde Uzlaşma**, SÜHFD, Prof. Dr. Süleyman Arslan'a Armağanı, C:6, Sayı:1-2, s. 248.

⁶² Mualla Buket Soygüt, **a.g.e.**, s. 84.

5. Re'sen Araştırma İlkesi

Resen araştırma ilkesi, maddi gerçeğe ulaşabilmek için, savcı veya hakimin somut olay ile ilgili bütün delilleri kendiliğinden araştırması ve toplamasıdır. Başka bir deyişle, dosyaya taraflarca sunulan deliller, savcı ve hakimin delilleri araştırmasına ve bilgi toplamasına engel olmamaktadır.⁶³

Resen araştırma ilkesinin uzlaştırma kurumu karşısındaki durumu incelenecek olursa, soruşturma veya kovuşturma aşamasında gerçekleşmesine göre ayrı ayrı incelemek ve değerlendirmek gerekmektedir. Soruşturma evresinde, bütün deliller toplandıktan sonra, şüphelinin suç teşkil eden fiili işlediği hususunda kuvvetli bir kanaat oluşmuş ise, Cumhuriyet savcısı iddianameyi düzenleyip mahkemeye sunmalıdır. Bu sebeple, soruşturma evresinde, Cumhuriyet savcısının suç teşkil eden eylemin fail tarafından işlenip işlenmediği hususunda kuvvetli bir kanıya sahip olabilmesi ve iddianameyi düzenleyebilecek yeterli bilgiye ulaşabilmesi için resen araştırma yapması gereklidir. Bu yönüyle soruşturma aşamasında uzlaştırma kurumunun tercih edilmesi, resen araştırma ilkesine aykırı değildir.⁶⁴

Uzlaştırma görüşmeleri sonucunda taraflar anlaşırsa, o ana kadar toplanmış olan delillere gerek kalmaz ve uzlaştırma sonucunda ortaya çıkan karar yönünde hareket edilir. Bu yönüyle de uzlaştırma resen araştırma ilkesiyle çelişmektedir.⁶⁵

Uzlaştırmanın kovuşturma evresinde gerçekleşmesi durumunda, mahkeme maddi gerçeği öğrenmek için resen araştırma yapmaktan vazgeçerek tarafların kendi aralarında anlaştığı uzlaştırma edimlerini tutanağa bağlayarak düşme kararı vereceğinden, kovuşturma evresinde uzlaştırma, resen araştırma ilkesiyle çelişmektedir.⁶⁶

⁶³ Seydi Kaymaz-Hasan Tahsin, **a.g.e.**, s. 94-95.

⁶⁴ Ali İhsan İpek, Engin Parlak, **a.g.e.**, s. 37-38.

⁶⁵ Seydi Kaymaz-Hasan Tahsin, **a.g.e.**, s. 94-95.

⁶⁶ Ali İhsan İpek, Engin Parlak, **a.g.e.**, s. 37-38.

Uzlaştırmada, delillerin toplanması ve inceleme konusu yapılması ceza muhakemesindeki gibi önem taşımadığından uzlaştırma kurumunun resen araştırma ilkesiyle çelişmediğini savunan görüşler de mevcuttur.⁶⁷

Kovuşturma aşamasında uzlaştırmada, mahkemece CMK 254/1'inci maddesi gereği durma kararı verilerek dosya Cumhuriyet savcısına uzlaştırma işlemlerinin tamamlanması için gönderilir. Taraflar uzlaşırsa, edimin tamamlanmasına ya da ileri tarihli olmasına göre, mahkemece davanın düşmesi ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verileceğinden, mahkeme maddi gerçeği öğrenmek için resen araştırma yapmaktan vazgeçecektir. Kaldı ki, onarıcı adalet anlayışının bir uzantısı olan uzlaştırma kurumunda delillerin araştırılması ve toplanması gibi bir aşama söz konusu olmayıp, mağdurun zararı giderilerek bozulan toplumsal düzenin tekrar sağlanması amaçlanmaktadır.

6. Aleniyet İlkesi ve Uzlaştırma

Ceza yargılamasının kapalı kapılar ardında yapılması insan hakları ihlallerine sebebiyet verebileceği için, yargılamanın halkın katılım sağlayabileceği yerlerde yapılmasını ve duruşma tutanaklarının halka açık olmasını sağlayan ilke, aleniyet ilkesi diğer bir ifadeyle halka açıklık ilkesidir.⁶⁸ Bu sebeple, aleniyet T.C. Anayasası'nın 141/1'inci maddesinde ve AİHS'nin 6/1'inci maddesinde düzenlenmiş olup, davaların açık olarak yürütülmesi ve dava sonucunda kararın da aynı şekilde aleni olarak verilmesi gerekliliği düzenlenmiştir.

Ayrıca, CMK'nın 182'inci maddesinde de, duruşmalara isteyen herkesin katılabileceği ve hükmün de aleni olarak yapılan duruşmalarda verilmesi gerektiği ifade edilerek aleniyet ilkesi güvence altına alınmıştır.

CMK 182/2'inci maddesinde, genel ahlak ve kamu güvenliğinin kesin olarak gerektirdiği bazı durumlarda aleniyet ilkesinin Kanuna uygun şekilde sınırlandırılmasının mümkün olduğu hükmüne yer verilmiştir.

⁶⁷ Seydi Kaymaz-Hasan Tahsin, **a.g.e.**, s. 94-95 .

⁶⁸ Ahmet Gökçen, Murat Balcı, M. Emin Alşahin, Kerim Çakır, **a.g.e.**, s. 127.

Aleniyet ilkesi, kovuşturma aşamasında geçerli olup, soruşturma aşamasında ise masumiyet ilkesi gereği ve delillerin korunması amacı ile soruşturmanın gizliliği ilkesi hakimdir. Soruşturma aşaması, iddianamenin düzenlenip mahkemeye sunulması ya da kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmesi ile son bulur.⁶⁹

Aleniyet ilkesi ve uzlaştırma kurumu açısından farklı iki görüş bulunmaktadır. Birincisine göre, duruşma dışında uzlaştırma gerçekleşmiş ise, aleniyet ilkesine aykırı hareket edilmiş olmaktadır.⁷⁰ Soruşturma evresinde uzlaştırma süreci, suçun uzlaştırma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesi ile başladığından ve soruşturma evresinde de, soruşturmanın gizliliği esas olduğundan uzlaştırma görüşmeleri, aleniyet ilkesini ihlal etmektedir.

Diğer görüşü savunanlar ise, aleniyet ilkesinin duruşma esnasında sağlanması gereken bir ilke olduğunu bu nedenle, soruşturma aşamasında gerçekleşen uzlaştırma müzakerelerinin aleniyet ilkesini aykırı olmadığını düşünmektedir. Uzlaştırma müzakereleri yargılamanın zaruri unsuru olmadığından, duruşmadaki işlemler açısından aleniyet ilkesine aykırı davranılmaması yeterlidir.⁷¹

Kanaatimizce, uzlaştırma yargılama işlemi olmadığından ve alternatif çözüm yöntemi olduğundan, aleniyet ilkesiyle çelişmemektedir. Kaldı ki, uzlaştırma ile toplumsal düzen ve barışın yeniden tesis edilmesi ve tarafların şeffaf bir toplantı yerinde kendi hür iradeleri ile anlaşması beklendiğinden, aleniyet ilkesi ile çelişmemektedir.

7. Bağımsız ve Tarafsız Hakim İlkesi

Adaletin tesis edilmesinin sağlanmasında en önemli ilkelere biri olan bağımsız ve tarafsız hakim ilkesi çeşitli düzenlemelerle güvence altına almıştır. Hakimin herhangi bir kişiden ya da makamdan talimat almaması bağımsızlığı ifade etmektedir. Hakimin tarafsızlığı ise, olaylar ve taraflar karşısında objektif olması ve

⁶⁹ Ali Parlar-Ahmet Çetin, **Ceza Muhakemesinde Soruşturma Evresi Ve Uygulaması**, Aristo, İstanbul, 2017, s. 70

⁷⁰ Esra Aközek, **a.g.e.**, s. 40.

⁷¹ Seydi Kaymaz-Hasan Tahsin,, **a.g.e.**, s. 90.

aynı olay başka şahıslar arasında da gerçekleşse aynı kararın verilecek olmasıdır.⁷² Önemle belirtmek gerekir ki, bağımsız ve tarafsız hakim ilkesi, tüm baskı ve fikirlere bağlı olmaksızın objektif şekilde karar verilmesini de kapsamaktadır. T.C. Anayasası'nın 138'inci maddesinde de, hakimlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı güvence altına alınmıştır.

CMK'nın 22'inci maddesinde hakimın davaya bakamayacağı haller, CMK'nın 23'üncü maddesinde hakimın yargılamaya katılamayacağı haller, CMK'nın 24'üncü maddesinde hakimın reddi sebepleri düzenlenmiştir. Hakimlerin bağımsızlığını ve tarafsızlığını sağlamak için, AİHS'nin adil yargılanma hakkı başlıklı 6'ıncı maddesinde de tarafsız ve bağımsız mahkemeye vurgu yapılmıştır.

CMK'nın 253/10'uncu maddesinde ve CMUY 28'inci maddesinde, hakimın davaya bakamayacağı haller ve hakimın reddi sebeplerinin uzlaştırmacılar için de uygulanacağı düzenlenmiş olup, CMUY'nin etik ilkeler başlıklı 6/1-a'ıncı maddesinde de uzlaştırmacının görevini bağımsız ve tarafsız olarak yerine getirmesi gerektiğine yer verilmiştir.⁷³

Bağımsız ve tarafsız hakim ilkesinin uzlaştırma kurumundaki görünümünü incelersek, bağımsızlık ve tarafsızlık ilkesinin üçüncü kişi olan uzlaştırmacı açısından söz konusu olduğu söylenebilir. Hakimın bağımsızlığını ve tarafsızlığını ifade etmek için yapılan açıklamaların tümü, tarafların anlaşmasını sağlama görevi olan uzlaştırmacı için de geçerlidir. Dolayısıyla uzlaştırmacının, hakimın bağımsızlığı ve tarafsızlığı ilkesiyle çelişmediği söylenebilir. Tarafların anlaşmasını sağlayacak olan uzlaştırmacının faile ve mağdura eşit mesafede olması ve uzlaştırmacı mesleğine yakışmayacak davranış ve ifadelerden kaçınması gerekmektedir.

5560 sayılı Yasa'nın yürürlüğü öncesinde uzlaştırmacının şartlarından birisi de, failin suçu işlediğini kabul etmiş olmasıydı. Özellikle de, uzlaştırmacının sonuçlanmaması durumunda, muhakeme sürecinde hakimın bu durumdan etkilenme ihtimali söz konusuydu. Ancak, 5560 sayılı Yasa kapsamında suçu ikrar mecburiyeti

⁷² Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s. 82.

⁷³ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s. 84.

Kanun maddesinden çıkarıldığı için tarafsızlık açısından çok önemli olan engel devre dışı bırakılmıştır.⁷⁴

8. Kamu Davasının Mecburiliği İlkesi ve Uzlaştırma

Kamu davasının mecburiliği ilkesi, bir eylemin gerçekleştirildiği haberinin alınması üzerine yetkili makamlarca soruşturma işlemlerine başlanmasını, kovuşturmaya başlanmasını gerektirecek yeterli şüphe bulunması ve dava şartlarının gerçekleşmesi halinde ise kamu davası açılmasını ve açılan davanın sonuçlanıncaya kadar Cumhuriyet savcısı tarafından takip edilmesini ifade etmektedir.⁷⁵

Bir fiilin işlendiği haberi alınması durumunda, CMK'nın 160/1'inci maddesinde ifade edildiği üzere Cumhuriyet savcısı kamu davası açmaya gerek olup olmadığını tespit edebilmek için, işin gerçeğini araştırmaya başlamalıdır. CMK'nın 170/1-2'inci maddesinde de kamu davası açılmasına yetecek kadar şüphe mevcutsa Cumhuriyet savcısının iddianame düzenlemesi gerektiği düzenlenmiştir.⁷⁶

Kamu davasının mecburiliği ilkesi kural olarak benimsenmişse de, mutlak olmayıp maslahata uygunluk ilkesi gibi istisnaları vardır. CMK'nın 171/1'inci maddesi hükmünde Cumhuriyet savcısının kamu davasını açmada takdir yetkisi düzenlenmiştir. Maslahata uygunluk ilkesinin, suç işleyen kişinin kusurunun azlığı, diğer suç tipleri ile kıyaslandığında, failin ve toplumun menfaati bakımından soruşturulmamasının /kovuşturulmamasının daha yararlı olması ve suçun cezasının diğer suç tiplerine göre azlığı gibi gerekçeleri bulunmaktadır.⁷⁷

Uzlaştırma kurumu açısından kamu davasının mecburiliği ilkesi değerlendirildiğinde, uzlaştırma kurumunun Dünya'daki gelişmelere uygun olarak kamu davasının mecburiliği ilkesini yumuşattığı belirtilebilir.⁷⁸

⁷⁴ Altuğ Kürşat Şahin, **Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaşma Kurumu**, İstanbul Kültür Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013, s. 33.

⁷⁵ Bahri Öztürk, Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Özge Sırma Gezer, Yasemin F. Saygıları Kırıt, Esra Alan Akcan, Efser Erden Tütüncü, Özdem Özaydın, Derya Altınok, Villemın Mehmet Can Tok, **Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin, Ankara, 2018, s. 125.

⁷⁶ Veli Özer Özbek-Koray Doğan-Pınar Bacaksız-İlker Tepe, **a.g.e.**, s. 64.

⁷⁷ Mustafa Özen, **a.g.e.**, s. 71.

⁷⁸ Vahit Bıçak, **a.g.e.**, s. 128.

Kamu davasının mecburiliği ilkesinin uzlaştırma ile çelişip çelişmediği konusunda, iki farklı görüş mevcuttur. Görüşlerden biri, söz konusu ilkenin uzlaştırma ile uyumlu olmadığını, çünkü kovuşturma aşamasında, mahkemenin dosyayı uzlaştırma bürosuna uzlaştırma işlemlerinin tamamlanması için gönderme ara kararı ile gönderdiğini ve uzlaştırma gerçekleşirse, yargılamanın sonlandırıldığını ileri sürmektedir. İkinci görüş, kamu davasının mecburiliği ilkesinin uzlaştırmada net bir şekilde yasaklanmış olmaması sebebiyle aykırılık olmadığını ileri sürmektedir.⁷⁹

Kanaatimizce, uzlaştırma onarıcı adalet ruhuyla, mağdurun mağduriyetinin giderilmesi ve toplumsal düzenin yeniden sağlanmasına yönelik, alternatif çözüm yöntemi olduğu için ve klasik cezalandırıcı adalet anlayışından da bu yönüyle ayrıldığı için kamu davasının mecburiliği ilkesi ile uyumlu değildir. Şöyle ki; kovuşturma evresinde uzlaştırmının gerçekleşmesi durumunda mahkemece davanın düşürülmesine ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verileceğinden, yargılama sonlandırılmış olacaktır. Soruşturma evresinde ise, Cumhuriyet savcısı maddi gerçeğe ulaşmak için gerekli araştırmaları yapmalı, yeterli şüphe mevcut ise ve suç uzlaştırmaya tabi ise, uzlaştırma için dosya uzlaştırma bürosuna göndermelidir. Uzlaştırma sağlanması durumunda ve gerekli şartlar mevcut ise, uzlaşılan edimin defaten yerine getirilmiş ise, kovuşturmayla yer olmadığı kararı, ileri tarihli ise, CMK 171'inci maddesindeki koşullar aranmaksızın kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verecektir. Uzlaştırma, klasik ceza anlayışından farklı olarak, onarıcı ve mağdur odaklı olduğu için bu ilkeyle çelişmektedir.

C. Hukukumuzda Bir Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak Uzlaştırma ve Uzlaştırmının Hukuki Niteliği ve Benzer Kurumlardan Farkı

1.Uzlaştırma

2005 yılında onarıcı adalet ilkeleri de dikkate alınarak mağdur lehine yapılan düzenlemeler kapsamında, TCK 73'üncü maddesi hükmünde ve CMK'nın 253'üncü maddesi hükmünde yapılan düzenlemelerle, uzlaştırma kurumu yasalarımıza girmiştir. Yasal düzenlemeden sonra usulü bir işlem mahiyetinde olan ancak

⁷⁹Stefan Hubertus Kremer, **Absprachen Zwischen Gericht Und Verfahrensbeteiligten Im Strafprozes**, Bonn 1994, s. 107 (çev.) Cumhur Şahin. **a.g.m.**, s. 246.

sonuçları itibariyle maddi ceza hukuku hükümleri gibi sonuç doğuran uzlaştırmanın hangi Kanunda düzenleneceği yönünde yapılan tartışmalar sonucunda, yasal düzenlemedeki karmaşıklığın da giderilmesi amacıyla 5560 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle, uzlaştırma TCK'nın kapsamından çıkarılarak tamamen CMK kapsamına alınmıştır.⁸⁰

CMK'nın 253'üncü ve 254'üncü maddelerinde, 6763 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 34'üncü maddesi ile değişiklik yapılmış, yeni suçlar uzlaştırma kapsamına alınarak, uzlaştırma kavramı uzlaştırma şeklinde terim değişikliğine uğramıştır.⁸¹ Bunun sebebi ise, uzlaştırma bürolarının kurulması ve uzlaştırma sürecinin artık Cumhuriyet savcısı yerine, tarafsız ve bağımsız üçüncü kişi olan uzlaştırmacı eliyle yürütülecek olduğunun vurgulanmak istenmesidir.

2.Uzlaştırmanın Hukuki Niteliği

Uzlaştırma, uyuşmazlığın taraflarının kendi hür iradeleriyle ve tarafsız bir üçüncü kişinin desteğiyle anlaşması sonucunda, mağdurun mağduriyetinin giderildiği böylelikle toplumsal düzenin yeniden tesis edildiği, yaptırım benzeri bir kurumdur.

Uzlaştırma, Ceza Muhakemesi Hukuku açısından değerlendirildiğinde, uzlaştırmacının iddia/müdafa görevinin olmadığı, uzlaştırmada fail ve mağdur arasındaki ihtilafın parasal ve maddi yönünün ele alındığı, yargılamaya benzer bir kurum olduğu söylenebilirse de, ihtilafın özüne girmediği için, birebir yargılama görevinin olduğu da söylenemez.⁸²

5560 Sayılı Kanun değişikliğinden önce uzlaştırma kurumu ile ilgili düzenlemelere TCK'nın 73/8'inci maddesinde de yer verilmesi sebebiyle maddi ceza

⁸⁰ Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s. 49.

⁸¹ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli, **a.g.e.**, s. 25.

⁸² Feridun Yenisey-Ayşe Nuhoglu, **a.g.e.**, s. 795-796.

hukuku ile birebir irtibatı mevcuttu. Ancak söz konusu değişiklik sonrasında, uzlaştırma kurumu sadece CMK’da düzenlenmiştir.⁸³

Uzlaştırmada denetim yargı makamlarında olsa da, uyuşmazlık devletin muhakeme yetkisinden çıkarılarak mağdur, fail ve uzlaştırmacı arasında çözüme kavuşturulmaktadır. Uzlaştırma, soruştırma aşamasında iddianame düzenlenmesini, kovuştırma aşamasında ise hüküm tesis edilmesini engellemektedir.⁸⁴ Nitekim, CMK’nın 253/8’inci maddesinde uzlaştırma teklifinin yapılmasının ya da uzlaştırma teklifinin kabulünün, soruştırmaya konu suçla ilgili delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel olmadığı düzenlenmiştir. CMK’nun 254/1’inci maddesinde, iddianame düzenlendikten sonra suçun uzlaştırmaya tabi olduğu anlaşılırsa uzlaştırma bürosuna gönderileceği dolayısıyla uzlaştırmanın kovuştırma engeli olduğu belirtilmiştir.

Uzlaştırma kavramına, usul hukuku bakımından CMK 253’üncü ila 255’inci maddelerinde yer verilmiş olmakla birlikte, cezalandırma ilişkisini neticelendirmesi bakımından maddi hukuka ilişkin olduğu bu sebeple karma niteliğe sahip olduğu söylenebilir. Nitekim Yargıtay’a göre de, uzlaştırma hem usul hukuku müessesesi hem de ceza ilişkisini neticelendirmesi bakımından ceza hukuku kapsamında yer aldığı için karma nitelikte bir kurumdur.⁸⁵

Yargıtay Genel Kurulu 2007/4-200 Esas, 2007/219 Karar sayılı ve 30.10.2007 tarihli, kararında, uzlaştırmanın CMK’nın 253 ila ve 254’üncü maddelerinde düzenlenmiş usul hukuku müessesesi olsa da, devlet ile fail arasında meydana gelen somut olayı neticelendirmesi aısından maddi hukukla bağlantısı olması sebebiyle, yürürlüğe girmesinden evvelki uyuşmazlıklara da tatbik edilebileceğini, bu sebeple uzlaştırmanın yalnızca derdest davalar aısından uygulanmayacağını ifade etmiştir. TCK’nın 7/2’inci maddesinde düzenlenen lehe kanun uygulaması ilkesi gereği düzenlemesinde kesinleşen kararlar aısından uzlaştırmaya dair hükümlerin uygulanmasının zorunlu olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

⁸³ Raif Bıkma, **a.g.e.**, s. 28.

⁸⁴ Seydi Kaymaz – Hasan Tahsin Gökcan, **a.g.e.**, s. 50.

⁸⁵ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Öze Erdem, Berna Ayeen Yılmaz, **a.g.e.**, s. 71.

Ayrıca, 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 98/1'inci maddesi incelendiğinde, infaz edilmekte olan hükümlerin de uyarlama konusu yapılabileceğini ifade etmektedir. Bu hükmüne göre, uzlaştırmaya tabi suçlarda infaz aşamasında bulunan dosyalarda hükmün infazı durdurulmalı ve CMK'nın 253'üncü maddesi hükmünde düzenlenen uzlaştırmaya dair hükümler uygulanmak üzere dosya uzlaştırma bürosuna gönderilmelidir.⁸⁶

Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2018/394 Esas, 2018/478 Karar sayılı ve 25.10.2018 tarihli kararında da, uzlaştırmanın ceza ilişkisini sona erdirmesi bakımından maddi ceza hukuku kurumu, muhakeme engeli olması sebebiyle de ceza muhakemesi hukuku kurumu olduğu vurgulanmıştır.

Uzlaştırma kurumunun maddi ceza hukuku ile bağlantısı olduğu düşünüldüğünde lehe kanun uygulaması açısından uzlaştırma hükümleri kapsamda olmaktadır. Lehe kanun uygulaması özellikle 6763 Sayılı değişiklik ile uzlaştırma kapsamına eklenen hırsızlık, dolandırıcılık ve tehdit suçları açısından önemlidir. Yargıtay da çeşitli kararlarında lehe kanun uygulamasının uzlaştırma hükümleri için de geçerli olduğunu vurgulamıştır.⁸⁷

Yargıtay 15. Ceza Dairesi, 2017/31659 Esas, 2017/20313 Karar sayılı ve 16.10.2017 tarihli ilamında, 6763 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik ile güveni kötüye kullanma suçunun uzlaştırmaya tabi suçlardan olması sebebiyle, bu tarih öncesinde şikayetçinin uzlaşmak istemediğine dair beyanının hüküm ifade etmediği bu sebeple, itirazın reddi yerine kabul kararı verilmesinin hukuka uygun olmadığını belirterek yerel mahkeme kararının bozulmasına hükmetmiştir.

Kanaatimizce uzlaştırma kurumu, taraflar arasındaki uyuşmazlığın sona erdirilmesi ve taraflar ile devlet arasındaki ceza ilişkisini sona erdirmesi sebebi ile kısacası sonuçları itibarıyla maddi ceza hukuku kurumudur. Lehe kanun uygulaması bakımından da uzlaştırma hükümlerinin bu kapsamda değerlendirilmesi

⁸⁶ Cengiz Apaydın, **a.g.e.**, s. 42.

⁸⁷ Feridun Yenisey-Ayşe Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin, Ankara, Eylül, 2018, s.795.

gerekmektedir. Kovuşturma engeli olması bakımından ise ceza muhakemesi kurumu olması sebebiyle hukuki niteliği itibarıyla karma nitelik taşıyan yaptırım benzeri bir kurumdur.

3.Uzlaştırmanın Amacı

Uzlaştırma, tarafların iradi olarak ve aktif katılımıyla aralarındaki uyuşmazlığı uzlaştırmacı aracılığıyla sonlandırmalarını sağlayan, toplumsal düzenin yeniden tesis edilmesine olanak tanıyan onarıcı adalet anlayışına dayalı bir kurumdur. Tarafların ortak katılımı sonucu uyuşmazlık sonlandırıldığı için, uzlaştırma faille mağdurun bir nevi barışması olarak da nitelendirilebilir.⁸⁸

Uzlaştırmanın en ön temel amaçlarından biri, mağdurun mağduriyetinin hızlı bir şekilde giderilmesi ve fail ile devlet arasındaki ceza ilişkisinin sona erdirilmesidir.⁸⁹ Diğer bir amacı da yargının iş yükünün azaltılarak, toplumsal barışa katkı sağlanmasıdır. Klasik ceza yargılamasında sanık dava zamanaşımını kötüye kullanabilecek olup, yurtdışındaki tanığın dinlenilmesinin zorunlu olduğu durumlarda yazışmalar uzun sürebilecek ve dava zamanaşımına uğrayarak düşebilecek ve sanık cezalandırılmayabilecektir.⁹⁰

Uzlaştırmada, onarıcı adalet anlayışının sonucu olarak mağdurun amacı dikkate alınır, eğer amacı zararının giderilmesi ise ve edim konusunda fail ile anlaşma gerçekleşirse uzlaşma sağlanır. Ancak, öncelikli amacı failin cezalandırılması yönünde ise uzlaştırma teklifini kabul etmemekte özgürdür ki bu durumda Cumhuriyet savcısı tarafından iddianame düzenlenerek kamu davası açılır. Uzlaştırma görüşmelerinde, eğer fail ile mağdur edim konusunda anlaşamaz ise, dosya Cumhuriyet savcısına gönderilecek ve kamu davası açılacaktır.⁹¹

Kanaatimizce, uzlaştırma kurumunun önceliği mağdur olduğu için mağdurun mağduriyetinin giderilmesi ön planda tutulmaktadır. Kısacası, failin

⁸⁸ Ahmet Sezer, **Öğreti ve Uygulamada Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma**, Adalet, Ankara, 2010, s. 52.

⁸⁹ Cengiz Apaydın, **a.g.e.**, s. 99.

⁹⁰ Ali İhsan İpek-Engin Parlak, **Ceza Muhakemesinde Uzlaşma**, Adalet, Ankara, 2016.

⁹¹ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli, **a.g.e.**, s. 22.

cezalandırılmasından ziyade mağdurun isteği ve hangi edim gerçekleşirse mağduriyetinin giderilip sorunun çözüleceği dikkate alınır. Yargılamanın iş yükünün azaltılması, yargılama masraflarının azaltılması, mağduriyetin hızlı bir şekilde giderilmesi ve toplumsal barışın sağlanması da diğer amaçlar arasında yer almaktadır.

4.Uzlaştırmanın Faydaları

Uzlaştırma, onarıcı adalet anlayışına dayanan bir alternatif çözüm yöntemi olduğu için mağdur açısından, fail açısından ve toplum açısından ayrı ayrı fayda sağlamaktadır. Mağdurun uzlaştırma müzakerelerine katılım sağlayarak uyuşmazlığın sonlandırılmasında aktif rol oynaması, psikolojik olarak kendini iyi hissetmesini ve karşı tarafı anlamasını sağlamaktadır. Uzlaştırma kurumunun cezalandırıcı adalet anlayışına nazaran hızlı ve çözüm odaklı olması, mağdurun zararının giderilmesinin ön planda olması, hatta tarafların doğrudan iletişim kurma ve soru sorma imkanı bulması mağdurun tatmin edilmesini sağlamaktadır.⁹²

Klasik ceza yargılamasında mahkeme maddi gerçeğin bulunmasını ve failin cezalandırılmasını ön planda tutmaktadır. Mağdurun iradesi, önceliği zararının giderilmesi yönünde ise uzlaştırmaya tabi suçlar söz konusu ise uzlaştırma yolu tercih edilebilecektir. Kaldı ki, uzlaştırma kapsamında yer alan suçlar, bireysellik yönü ağır olan suçlar olduğu için, mağdurun isteğinin ön planda tutularak, uyuşmazlığın kısa zamanda ve tarafların aktif katılımıyla sonlandırılması taraflara cazip gelmektedir.

Uzlaştırma kurumu, fail açısından değerlendirildiğinde klasik ceza yargılamasındaki gibi cezalandırıcı adalet anlayışı söz konusu olmayacağı için ve mahkumiyet kararı verilmesi riski ortadan kalkmış olacağı için ceza almaktan kurtulacaktır. Mahkumiyet kararı almayınca buna bağlı hak yoksunluklarına da

⁹² Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s.52.

maruz kalmayacak, siciline de işlenmeyecektir, söz konusu fiil tekerrüre esas alınmayacak ve yargılama masraflarından da kurtulmuş olacaktır. Önemle belirtmek gerekir ki, fail doğrudan iletişim kurarak mağdurda yarattığı psikolojiyi görebilecek, empati kurabilecek ve mağduriyeti telafi etmeye çalışacaktır.⁹³ Bu sebeple, onarıcı adaleti ceza yargılaması bakımından hukuki boyutuyla değerlendirmenin yanı sıra, psikososyal kriminolojik yaklaşımla, duygusal açıdan değerlendirmek de son derece önemlidir.⁹⁴

Ayrıca, fail uzlaştırma müzakerelerinde aktif katılım sağlayarak, edim türünü mağdurla birlikte kararlaştırabileceği için ve faile işlediği fiilin sorumluluklarını üstlenme imkanı verileceği için psikolojik olarak dışlanmayacak, topluma kazandırılmış olacaktır.

Önemle belirtmek gerekir ki, taraflardan birinin çocuk olduğu uyuşmazlıklarda uzlaştırma yoluna başvurulması, tarafların uyuşmazlığı aktif rol alarak çözmesi, empati kurması, failin hatasını anlaması ve telafi etmeye çalışması bakımından oldukça faydalıdır.⁹⁵

Toplum açısından uzlaştırma kurumu, toplumsal barışın kısa sürede sağlanmasını ve tarafların tatmin olması sebebiyle adalet sistemine olan güvenin artmasını sağlayacaktır. Failin işlediği suçtan ders alarak yeniden suç işleme ihtimalinin azalması, topluma yeniden kazandırılması ve hapis cezalarının azaltılması da uzlaştırmanın diğer faydalarındandır.⁹⁶

⁹³ Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s.53.

⁹⁴ Boran Ali Mercan, **Onarıcı Adalet Pratiklerinde Mağdur-Fail Karşılılaşması: Duygusal Temsiller Karşısında Hakiki Duygulanımlar**, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, 2019, s.21.

⁹⁵ Vahit Bıçak, **a.g.e.**, s. 385.

⁹⁶ Cengiz Apaydın, **a.g.e.**, s. 105.

5. Uzlaştırmanın Benzer Kurumlarla Karşılaştırılması

a.Arabuluculuk

Türk Hukukunda Arabuluculuk, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 2/1-b'inci maddesinde açıklanmıştır. Amerika Milli Alternatif Uyuşmazlık Çözümü Danışma Kurulu'na göre ise arabuluculuk, içerik ve çözüme yönelik belirli yetkisi olmakla birlikte, öneride bulunma ya da karar verme yetkisi bulunan bir arabulucu desteğiyle ihtilafın belirlenerek, çözüm üretilerek sorunun sona erdirilmeye çalışıldığı süreçtir.⁹⁷

Uzlaştırma ceza yargılamasında, arabuluculuk ise, özel hukuk ihtilaflarında uygulanmaktadır. İkisi de tarafsız bir üçüncü kişinin yardımını içeren birer alternatif çözüm yöntemi olsa da, düzenlendikleri kanunlar farklıdır. Ayrıca, amaçları, süreçleri ve sonuçları da farklılık arz etmektedir.⁹⁸ Her ne kadar, arabuluculuğun ticari uyuşmazlıklarda dava şartı olması iradilik ilkesine istisna getirmiş olsa da, arabuluculukta da uzlaştırmada da, iradilik ilkesi asıl kuraldır.

Arabuluculuğun dava şartı olması ile ilgili İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi, 19. Hukuk Dairesi, 2019/1062 Esas, 2019/937 Karar sayılı ve 01.01.2019 tarihli kararında, kredi kartı sözleşmesinden doğan alacağın tahsili için açılan davanın ticari olmadığı, tüketici işleminin söz konusu olduğu, TTK'nın 5/A maddesinde arabuluculuğun dava şartı olması gerekeceği durumların yer aldığı ve maddede alacak ve tazminat ödenmesi konulu davaların belirtildiği, söz konusu davanın taraflarından birinin tüketici olduğu, tüketici uyuşmazlıklarında 6502 sayılı Kanun'un uygulanacağını belirterek mahkemece dava şartı yokluğundan davanın usulden reddine karar verilmesini usul ve yasaya aykırı bulunmuştur.⁹⁹

⁹⁷ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, 2017.

⁹⁸ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli, **a.g.e.**, s. 26.

⁹⁹ www.lexpera.com.tr. (Erişim Tarihi:15/05/2019)

Arabuluculuk sisteminin amacı, tarafların üzerinde tasarruf etme yetkisinin bulunduğu işlemlerden kaynaklanan özel hukuk ihtilaflarının yargılamaya oranla daha kısa zamanda ve daha az masrafla çözümlenerek tarafların anlaşması ve aynı zamanda yargının da iş yükünün azaltılmasıdır. Uzlaştırmada ise, öncelikli amaç onarıcı adalet anlayışına hizmet etmek yani mağdurun zararının giderilmesidir.¹⁰⁰

Uzlaştırmacı da arabulucu da tarafsız ve bağımsız olmak zorunda olduğu için, uyuşmazlığa taraf kişilerle arasında bağ bulunmamalı ve uyuşmazlık konusu ile ilgili bir menfaati olmamalıdır.

Alternatif çözüm yöntemlerinin ortak amacı, tarafların uyuşmazlığın çözümünde aktif rol almaları olduğu için, uzlaştırmada da arabuluculukta da taraflar kendi kontrollerinde ve belirsizlik duygusu yaşamadan süreçte rol oynamaktadır.¹⁰¹

b. Ön Ödeme

TCK'nın 75'inci maddesinde düzenlenmiş olan ön ödeme, yalnızca adli para cezası öngörülen yahut üst sınırı altı ayı aşamayan hapis cezası öngörülen suçlarda, şüpheli yahut sanığın Kanunda kararlaştırılan bedeli ödeyerek hakkında kamu davası açılmasının engellenmesini, eğer açılmışsa da kamu davasının düşürülmesine karar verilmesini sağlayan kurumdur.

Ön ödeme ile uzlaştırma kurumları birlikte uygulanmaz. Zira, TCK'nın 75/1'inci maddesinde, ön ödemenin uygulanabileceği suçların, uzlaştırma kapsamında olmayan suçlar olduğu açıkça belirtilmiştir. Bu sebeple, uzlaştırmının uygulanamadığı hallerde dahi yasal düzenleme gereği, diğer koşullar mevcut olsa da ön ödeme yoluna gidilemeyecektir.

Ön ödemede ödenecek olan tutar devlete ödenecektir. Uzlaştırmada ise, mağdurun mağduriyetinin giderilmesi için edim olarak bir bedel ödenmesi

¹⁰⁰ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli,, **a.g.e.**, s. 26.

¹⁰¹ Kaan Muharrem Yağcıoğlu, **Yeni İş Mahkemeleri Kanunu Uyarınca Arabuluculuk Ve Arabuluculuğun İş Yargılamasına Etkileri**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 2, 2018, s. 465.

kararlaştırılmışsa bu denen bedel, hukuk mahkemelerindeki hak taleplerinin yerine geçecek olup tazminat niteliğinde olacaktır.¹⁰²

n ödemede şüpheli veya sanık para cezasını ödediğinde, uzlaştırma prosedüründe de mağdurun zararı giderildiğinde soruşturma evresinde kovuşturmaya yer olmadığı kararı, kovuşturma evresinde davanın düşürülmesi kararı verilmektedir. Bu sebeple, hukuki sonuçlar bakımından benzerlik söz konusudur.

n ödemede yürürlükte olan ücret tarifesi kapsamında şüpheli devlete ödeme yapmakta ve cezalandırılmaktan kurtulmaktadır. Uzlaştırmada ise uyuşmazlığın tarafları ortaklaşa edim belirleyecek olup, söz konusu edim ekonomik duruma ve mağdurun mağduriyetine göre para dışında başka bir edim de olabilir.¹⁰³

n deme tek taraflı gerçekleştirilen hukuki işlem olmasına rağmen uzlaştırma, tarafların karşılıklı ve ortak iradelerinin ürünü olduğu için çift taraflı bir hukuki işlemdir.¹⁰⁴

Kanaatimizce, n ödemede amaç, devlet ve failin anlaşma yapması sağlanarak, ceza yargılamasının bazı evrelerinden feragat edilmesi ve yargının iş yükünün azaltılmasıdır. Uzlaştırmada ise taraflar, hr iradeleri ile ortaklaşa edim belirleyerek anlaşmaya varmakta ve uyuşmazlığın sona erdirmektedir. Ayrıca, mağdurun zararının fail tarafından mağdura ödenmesi yönüyle de n ödemeden farklılık göstermektedir.

c. Tahkim

Tahkimin Türk Dil Kurumu'ndaki tanımına bakacak olursak, ilk anlamının kuvvetlendirme sağlamlaştırma olduğu, ikinci anlamının ise anlaşmazlıkların hakem yoluyla czlmesi yöntemi olduğu görülmektedir.¹⁰⁵

¹⁰² Raif Bıkma, **a.g.e.**, s. 46.

¹⁰³ Ali İhsan İpek-Engin Parlak, **a.g.e.**, s. 8.

¹⁰⁴ Raif Bıkma, **a.g.e.**, s. 46.

¹⁰⁵ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <http://tdk.gov.tr> (Erişim Tarihi 15.05.2019)

Tahkim ile ilgili düzenlemeler 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununda ve 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda yapılmış olup, MTK uluslararası tahkime, HMK 412'inci maddesinde ise ulusal tahkime yer vermiştir.

HMK'nın 412/1'inci maddesinde yapılan tanımın aynı Kanunun 408'inci maddesindeki "tahkime elverişlilik" kavramını kapsamadığı için yeterli görmeyen Karadaş, kanunen yasaklanmayan konulardaki uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözülebileceğini ifade etmiştir.¹⁰⁶

Tahkim doktrinde alternatif çözüm yöntemi olarak kabul edilse de, alternatif çözüm yöntemlerinden farklıdır. Bunun sebebi tahkimin alternatif çözüm yöntemleri ile devlet yargılaması arasında bir pozisyonda olmasıdır. Öncelikle alternatif çözüm yöntemlerinde gönüllülük esas iken, yani taraflar istedikleri zaman süreci sonlandırabiliyorken, tahkimde taraflar hakeme gitme konusunda anlaşmaya varmış ise, bu artık yargılama engelidir, dolayısıyla taraflar bir kere tahkim konusunda anlaşmışlarında bununla bağlıdırlar. Ayrıca, tahkim süreci esasında yargılama sürecidir, taraflar arasındaki uyuşmazlık bir anlaşmaya varılması sonucunda çözülmemekte, haklı olan mahkemece değil hakemlerce tespit edilmektedir.¹⁰⁷

HMK'nın 408'inci maddesinde düzenleme yapılarak tahkime gidilebilecek konular sınırlandırılmıştır. Uzlaştırmada CMK'nın 253'üncü maddesinde soruşturulması/kovuşturulması şikayete tabi suçların ve suçun şikayete bağlı olup olmadığı irdelenmeksizin Kanunda belirtilen katalog suçların uzlaştırmaya tabi olduğu, her suç için uzlaştırmaya gidilemeyeceği düzenlenmiştir.

HMK 413'üncü maddesinde, tahkimin ilk itiraz olduğu düzenlenmiştir. Uzlaştırma ise, ceza muhakemesi kurumu olarak kovuşturma engelidir. Konuyla ilgili Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, 2016/5227 Esas, 2019/1333 Karar sayılı ve 06.02.2019 tarihli bir kararında da tahkim sözleşmesi hükümsüz, etkisiz ya da

¹⁰⁶ İzzet Karadaş, **6100 Sayılı HMK'nda Düzenlenen Ulusal İç Tahkim**, Adalet, Ankara, 2013, s. 45.

¹⁰⁷ Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s.43-44.

uygulanması imkansız değil ise mahkemece tahkim ilk itirazının kabul edilmesi gerektiği ve davanın usulden reddedilmesi gerektiği vurgulayarak, hükmün bozulmasına karar vermiştir.¹⁰⁸

Tahkimde, HMK 416'ncı maddesinde düzenlendiği üzere taraflar kendileri hakemi ya da hakemleri belirler, klasik yargılama usulünde ise, tarafların belirleyemediği devletin atadığı hakimler uyuşmazlığa bakmaktadır. Uzlaştırmada ise, taraflar uzlaştırma teklifini kabul ederse, Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı tarafından belirlenen listeye göre, uzlaştırmacı listelerinden uzlaştırmacı görevlendirilir. Taraflar arasındaki uyuşmazlığın, bağımsız ve tarafsız üçüncü bir kişi tarafından çözülmesi noktasında uzlaştırma ve tahkimin benzer kurumlar olduğu söylenebilir. Tahkimde, devlet veya kamu kurumları taraf olamayacak olup, uzlaştırmada da CMK'nın 253/1-c'inci maddesine göre kamu hukuku tüzel kişisi suçtan zarar gören ise, eylem uzlaştırmaya tabi olsa da uzlaştırma yoluna gidilemeyecektir.

Tahkimde, hakemin reddi hükümleri HMK 417'inci maddesinde düzenlenmiş olup, hakemin tarafsızlığı ve bağımsızlığı güvence altına alınmıştır. CMK 253/10'uncu maddesi hükmünde ise hakimin davaya bakamayacağı hallerin ve hakimin reddi sebeplerinin uzlaştırmacı görevlendirilmesinde de uygulanacağı düzenlenmiştir. Bu yönden de tahkim ve uzlaştırmanın benzer kurumlar olduğu söylenebilecektir.

Hakem kararına karşı iptal davası açılabileceği, HMK439/1'inci maddesinde düzenlenmiş olup, uzlaştırma müzakereleri neticesinde alınan kararlara karşı da CMK 253/23'üncü maddesine gereğince, Kanunda öngörölmüş kanun yollarına başvurulabilecektir. Bu yönüyle de tahkim ve uzlaştırma kurumunun benzerlik gösterdiği açıktır.

¹⁰⁸ www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi 15.05.2019)

d. Şikayetten Vazgeçme

TCK'nın 73'üncü maddesinde, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi suçlarda süresi içerisinde şikayette bulunulması gerektiği, bu sürenin fiili ve faili öğrenmeden itibaren 6 ay olduğu, şikayette bulunulmaz ise soruşturma başlatılamayacağı düzenlenmiştir.

Şikayetten vazgeçme, şikayetçinin tek taraflı olarak irade beyanında bulunması halinde gerçekleşir dikkat edilmesi gereken konu, bu irade beyanının herhangi bir şarta bağlanmasının mümkün olmamasıdır.¹⁰⁹

Şikayetten vazgeçmede, taraflar bir edim üzerinde anlaşmış olsa dahi şikayetçi daha sonra şüpheli ya da sanığın edimini ifa etmemesi sebebiyle bu vazgeçmesinden geri dönemeyecektir. Kaldı ki şüpheli ya da sanığın buradaki edimi ifa etmesi kanuni bir zorunluluk değil¹¹⁰ akdi bir borçtur.

Yargıtay 6. Ceza Dairesi 2016/120 Esas, 2019/136 Karar sayılı ve 14.01.2019 tarihli bir kararında, mağdurun şikayetinden vazgeçtiği dikkate alınarak 5237 sayılı TCK'nın 73/6'ıncı maddesi uyarınca sanık ve/veya vasisinden şikayetten vazgeçmeye karşı beyanının alınması ve bunun sonucuna göre 5271 sayılı CMK'nın 223/8'inci maddesinin uygulanma imkanının değerlendirilmesi gerektiğinin gözetilmemesi bozma sebeplerinden biri olarak değerlendirilmiştir.¹¹¹

TCK'nın 73/4'üncü maddesine göre, Kanunda aksi bir hüküm yok ise, suçtan zarar gören kişinin şikayetten vazgeçmesi davayı düşürecektir. Bu sebeple, şikayetten vazgeçme durumunda, soruşturma aşamasında kovuşturmaya yer olmadığı kararı, kovuşturma aşamasında ise davanın düşürülmesi kararı verilmesi gerekmektedir.

¹⁰⁹ Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s. 45.

¹¹⁰ Mualla Buket Soygüt, **a.g.e.**, s.93.

¹¹¹ www.lexpera.com.tr. (Erişim Tarihi:15/05/2019)

Şikayetten vazgeçme sebebiyle davanın düşürülmesine karar verilmiş ise ve suçtan zarar gören şahsi haklarından da feragat ettiğini bildirmiş ise, hukuk mahkemelerinde dava açılmayacaktır.¹¹²

Uzlaştırma ile şikayetten vazgeçme karşılaştırıldığında, uzlaştırmada CMK'nın 253/17'inci maddesi gereğince, Cumhuriyet savcısı uzlaştırmının tarafların hür iradelerine dayalı olup olmadığını ve edimin hukuka aykırı olup olmadığını denetleyerek uygun görürse, uzlaştırma belgesini veya raporu imzalayacağı için, uzlaştırma Cumhuriyet savcısının kontrolüne bağlıdır. Ancak şikayetten vazgeçmede böyle bir prosedür olmadığı için daha pratik olması sebebiyle tercih edilebileceği söylenebilir. Şikayetten vazgeçmede, mağdurun mağduriyetinin giderilmesi ya da şikayetten vazgeçmenin hür iradeye dayanıp dayanmadığı araştırılmamaktadır.¹¹³

Yargıtay 3. Ceza Dairesi, 2018/1740 Esas, 2019/260 Karar sayılı ve 09.01.2019 tarihli bir kararında “Müştekiler ... ve ...'ın 24.12.2014 tarihli celsede alınan ilk beyanlarında sanık ...'ten şikayetçi olmadıklarını beyan ettikleri, şikayetten vazgeçmeden vazgeçmenin mümkün olmadığı, müştekilerin kamu davasına katılmalarına karar verilmesinin ise hukuki değerden yoksun olup, hükümleri temyize hak vermeyeceği anlaşılmakla, müşteki ... vekili ve müşteki ...'ın temyiz istemlerinin 6723 sayılı Kanun'un 33. maddesiyle değişik 5320 sayılı Kanun'un 8. maddesi gereğince yürürlükte bulunan 1412 sayılı CMUK'un 317. maddesi uyarınca istem gibi REDDİNE” karar vererek şikayetten vazgeçmeden vazgeçmenin mümkün olmadığını belirtmiş olup,¹¹⁴ uzlaştırmada uyuşmazlık tarafların ortaklaşa belirlediği edimin yerine getirilmesi ile son bulduğu ve kovuşturma engeli olması sebebiyle uzlaştıktan sonra ve işlemler tamamlandıktan sonra, vazgeçme gibi bir durum söz konusu değildir.

¹¹² Veli Özer Özbek-Koray Doğan-Pınar Bacaksız-İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin, Ankara, 2018, s.758.

¹¹³ Mualla Buket Soygüt, **a.g.e.**, s.123-124.

¹¹⁴ www.lexpera.com.tr. (Erişim Tarihi:15/05/2019)

e. Etkin Pişmanlık

Etkin pişmanlık, 5237 sayılı TCK sisteminde failin suç tamamlandıktan sonra pişmanlık göstermesi ve gerçekleştirdiği fiilin meydana getirdiği zararları gidermesi yönünde sergilediği davranıştır.¹¹⁵

TCK'da bazı suç tiplerinde etkin pişmanlık cezayı kaldıran veya azaltan şahsi sebep olarak yer almaktadır. Tamamlanmış suç mevcutsa ve fail Kanunda belirtilen aşamalarda pişmanlık göstermiş ise, suç sebebiyle meydana gelen zararın tamamen giderilmesi suretiyle etkin pişmanlık hükümleri uygulanabilecek olup, bu aşamada mağdurun rızasına gerek bulunmamaktadır.¹¹⁶

Uzlaştırma da etkin pişmanlık da mağdurun zararının ortadan kaldırılmasını amaçlayan ve bunun gerçekleşmesi halinde sanığa birtakım ödüller veren kurumlardır. Ancak aralarında farklılıklar da bulunmaktadır, örneğin, etkin pişmanlık tamamen sanığın iradesine bağlı olup, sanık suçu tamamladıktan sonra pişman olup bunun sonuçlarının doğmasını engellemeye çalışırsa artık mağdurun buna rıza gösterip göstermemesi etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanma noktasında önem arz etmeyecektir. Oysa uzlaştırma prosedürünün uygulanabilmesi için, tarafların uzlaşmaya ortak rıza göstermeleri gerekmektedir.¹¹⁷

Etkin pişmanlık bir maddi hukuk hükmüdür, suçun işlenmesi ve işleniş biçimi ile alakalı olarak söz konusu olacaktır. Ancak, uzlaştırma esas olarak bir muhakeme usulü hükmü olup doğası gereğince ancak yargılama sürecinde ortaya çıkacaktır.¹¹⁸

¹¹⁵ Ahmet Hulusi Akkaş, **Suç Konusu Malın Değerinin Azlığının Ceza Sorumluluğuna Etkisi**, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi –İnÜHFD- Cilt:9 Sayı:1 Yıl 2018, s.347.

¹¹⁶ Mahmut Koca-İlhan Üzülmaz, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 428.

¹¹⁷ Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s. 47.

¹¹⁸ Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s. 47.

D. Uzlaştırmanın İlkeleri

1. Temel İlkeler

CMUY'nin 5'inci maddesinde uzlaştırmacının uyması gereken temel ilkeler düzenlenmiş olup, aşağıda başlıklar halinde bu ilkelere değinilecektir.

a. Gönüllölük İlkesi

Uzlaştırma sürecine hakim olan temel ilkelerin başında gönüllölük ilkesi geldiğı için, uyuşmazlığın taraflarının uzlaştırma sürecini gerçekleştirmeye gönüllöl olmaları gerekmektedir. Dolayısıyla, uzlaştırma süreci de, bu süreç sonunda gerçekleşme ihtimali bulunan anlaşma da, ancak tarafların hür iradeleri ile buna rıza göstermelerine bağılıdır. Uzlaştırmacının ya da Cumhuriyet savcısının taraflara uzlaşma emri vermesi gibi bir durum söz konusu olamaz.¹¹⁹ Taraflar uzlaştırma süreci tamamlanana kadar, anlaşma iradelerinden özgürce vazgeçebilir, böyle bir durumda herhangi bir yaptırım bulunmamaktadır.¹²⁰

Uzlaştırmacı, gönüllölük ilkesi gereğı, yani iradilik esas olduğı için uzlaştırma sürecinde tarafların uzlaşma iradesine etki edemez, yönlendirme ve talimatta bulunamaz. Uyuşmazlığın tarafları edim türünü belirlerken uzlaştırmacının edim belirlemesini kendi hür iradeleri ile istese dahi, uzlaştırmacının böyle bir yetkisi bulunmamaktadır. Uzlaştırmacı, yalnızca süreci mevzuata uygun bir şekilde yürütmeli bu kapsamda, uyuşmazlığın taraflarının empati kurarak birbirini anlamasını ve anlaşmasını sağlamalıdır. Taraflar her ne kadar iradi olarak uzlaştırmacıdan yardım, yönlendirme ve fikir istese de uzlaştırmacı tarafsızlığını korumalı ve tarafların kendilerinin edim belirlemesini ve anlaşmasını sağlamalıdır. Belirtmek gerekir ki, uzlaştırmacı, uzlaştırma ile anlaşma sağlanamaması durumunda klasik ceza yargılamasının uzun süreceğı, vekalet ücreti ve yargılama giderlerine hükmedileceğı gibi konularda uyuşmazlığın taraflarına bilgi verebilir.

¹¹⁹ Mualla Buket Soygüt, **a.g.e.**, s. 32.

¹²⁰ Raif Bıkma, **a.g.e.**, s. 65.

CMK'nın 253/17'inci maddesinde, Cumhuriyet savcısının uzlaştırmının tarafların hür iradelerine dayalı olduğunu ve edimin hukuka aykırı olmadığını tespit etmesi halinde uzlaştırma belgesini veya raporu imzalayıp mühür altına alacağı düzenlenmiştir. Ayrıca, CMUY 5/1'inci maddesinde üzere, uzlaştırmının tarafların hür iradelerine dayanması gerektiğini ve anlaşma yapılana kadar da uzlaştırma iradelerinden özgürce vazgeçebilecekleri düzenlenmiştir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 19 sayılı Tavsiye Kararında da, ceza meselelerinde uzlaştırmının, tarafların özgür iradeleriyle rıza göstermeleri durumunda gerçekleştirileceği, uzlaştırma sürecinde rızalarını geri alabilecekleri, tarafların hukuka uygun olmayan yollarla ikna edilmeye çalışılmaması gerektiği ifade edilmiştir. Uzlaştırma teklifinin taraflara ulaşması evresinde ve uzlaştırma sürecinde tarafların hür iradesi esastır.¹²¹

b. Aydınlatma İlkesi

CMK'nın 253/5'inci maddesinde ve CMUY'nin 5/5'inci maddesinde, uzlaştırma süreci başlamadan önce tarafların hakları, uzlaştırmının niteliği ve hukuki sonuçları konusunda bilgilendirilmeleri gerektiği düzenlenmiştir.

Uzlaştırma iradesinin, özgür iradeye dayanıp dayanmadığı, tarafların uyuşmazlık konusu ile ilgili yeterli bilgi sahibi olup olmaması ile ilgilidir. Doktrinde aydınlatılmış irade¹²² olarak düzenlenen söz konusu husus ancak uzlaştırmacının konu ile ilgili tarafları doğru ve yeterli bilgilendirmesiyle sağlanabilir.

Uzlaştırmacı, tüm süreç boyunca tarafları aydınlatmakla yükümlüdür.¹²³ Uzlaştırma süreci başlamadan önce şüpheliye ve mağdura haklarının neler olduğu açıkça anlatılmalı, gerçekleşecek uzlaştırma süreci hakkında detaylı bilgi verilmeli, gerçekleşecek uzlaştırmının niteliği ve uzlaştırma müzakereleri sonucunda verilebilecek kararların hukuki neticeleri konusunda bilgilendirme yapılmalıdır.

¹²¹ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s. 120.

¹²² Feridun Yenisey, **“Ceza Muhakemesinde Uzlaşma”** (Uzlaşma Konu Başlıkları), Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, Arıkan Yayınları, İstanbul 2005, s. 251

¹²³ Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s. 65.

c. Menfaatlerin Korunması İlkesi

CMUY 5/2'inci maddesinde, uzlaştırmının, tarafların temel hak ve hürriyetlerine uygun olarak ve menfaatlerinin korunması esası gözetilerek yürütülmesi gerektiği düzenlenmiştir.

Uzlaştırma süreci, şüpheli ve mağdurun menfaatine uygun olarak ve aynı zamanda bu menfaatleri korumak amacıyla yürütülmelidir. Uzlaştırmının esas amacı, taraflar arasında ortaya çıkan ihtilafın ortadan kaldırılması olduğu için, uzlaştırma sürecinde tarafların menfaatleri gözetilmeli bu imkansız olduğu takdirde ise sürece son verilmelidir.¹²⁴

Bu ilke kapsamında, uyuşmazlığın tarafları arasında anlaşmazlık yaşanması ve örneğin bir tarafın diğerini tehdit etmesi veya taraflardan birinin diğerine hakaret etmesi durumunda uzlaştırmacının nasıl bir aksiyon alması gerekeceği irdelenmesi gereken önemli konulardan biridir. Tarafların temel hak ve özgürlüklerinin ve menfaatlerinin korunması uzlaştırmının temel ilkelerinden olduğu için ve uzlaştırmacı süreci yürütürken uzlaştırmacı temel ilkeleri gözetmekle yükümlü olduğu için, uzlaştırmacı bu ihlali sona erdirmeli, gerekirse sürece son vermelidir. Uzlaştırmada amaç, tarafların uyuşmazlığı uzlaştırmacı gözetiminde kendi aralarında anlaşarak sona erdirmek olduğu için, tarafların birbirlerinin temel hak ve özgürlüklerini ihlal etmesi uzlaştırmacının müdahale ederek süreci sona erdirmesi gereken durumlardan biridir.

d. Uzlaştırmının Şahsiliği İlkesi

Uzlaştırmının, sürece katılan şüpheli ve mağdurun kişisel özellikleri dikkate alınmadan yürütülmesi mümkün değildir. CMUY'nin 5/6'ıncı maddesinde, tarafların yaşının, eğitiminin, sosyal, ekonomik durumunun dikkate alınması gerektiği düzenlenmiştir. Konuyla ilgili olarak, ayrıca CMUY 5/4'üncü maddesinde ise,

¹²⁴ Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s. 66.

tarafların ya da temsilcilerinin Türkçe bilmemesi ya da engelli olması durumunda Kanunun 202'inci maddesinin uygulanacağı düzenlenmiştir.

e. Uzlaştırmanın Sirayet Etmezliği İlkesi

CMK 255'inci maddesinde iştirak iradesi olup olmadığına bakılmaksızın birden fazla kişi tarafından gerçekleştirilen eylemlerde uzlaştırmanın sirayet etmeyeceği sadece uzlaşan kişinin uzlaştırmadan yararlanacağı düzenlenmiştir. Bu ilke, uzlaştırmanın tarafların hür iradelerine dayanması ilkesi ve uzlaştırmanın şahsiliği ilkesi ile bağlantılıdır.¹²⁵

Mağdurun veya suçtan zarar görenin, faillerle eşit koşullarda anlaşma zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu sebeple, uzlaştırma koşulları, failer bakımından farklı şekilde belirlenebilir.¹²⁶

Kanaatimizce, uzlaşmak istemeyen tarafın yargılamaya devam edebilmesi özgür iradesi ile tercih yapabilmesi, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olan ve onarıcı adalet anlayışının ürünü olan uzlaştırma kurumunun ruhunu yansıtmaktadır.

f. Delil Olamama İlkesi

CMK 253/20'inci maddesi hükmüne göre, uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar herhangi bir soruşturmada, kovuşturmada veya davada delil olarak kullanılamaz.¹²⁷

¹²⁵ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s. 123.

¹²⁶ Muammer Ketizmen, **“Uzlaşmanın sirayet Etmezliği İlkesinin Sonucu Olarak Mağdurun Yargılanacak Kişiyi Seçebilme Yetkisi”** Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, s. 8.

¹²⁷ Zafer İçer, **Legal Hukuk Dergisi**, C:16, S:182, 2018, s. 712.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 19 sayılı Tavsiye Kararında, uzlaştırma görüşmelerine katılmanın, sonraki yargılama sürecinde suçun ikrarı şeklinde kullanılamayacağı ve uzlaştırmacı raporunun görüşmelerin içeriğini, tarafların görüşmeler sırasındaki davranışlarını içermemesi gerektiği belirtmiştir.¹²⁸

CMK'nın 217/2'inci maddesinde yüklenen suçun hukuka uygun her türlü delille ispat edileceği düzenlenmiştir. Uzlaştırma görüşmeleri sırasında, elde edilen bilgi, belgelerin delil olarak ileri sürülmesi durumunda, hukuka aykırı delil sunulmuş olacaktır. T.C. Anayasası'nın 38/8'inci maddesinde, kanuna aykırı olarak elde edilen bulguların delil olarak kabul edilemeyeceği düzenlenmiştir. Örneğin fail, müzakere esnasında, taksirle adam yaralama suçunu işlediğini ve o esnada alkollü olduğunu beyan ederse, bu beyanı uzlaşma sağlanamaması durumunda, soruşturma ya da kovuşturma aşamasında delil olarak dosyasına sunulamayacaktır.

Diğer bir önemli husus da, uzlaştırma müzakereleri sonucunda uzlaştırma raporunda, uzlaştırma süreci boyunca suçun işlenişine ilişkin yapılan açıklamalara, uzlaştırma gerçekleşmiş olsa da olmasa da yer verilmeyeceğidir.¹²⁹

2. Etik İlkeler

Etik ilkeler, CMUY 6'ncı maddesinde düzenlenmiş olup, aşağıda alt başlıklar halinde ele alınacaktır.

a. Uzlaştırmacının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı

Uzlaştırma süreci, dürüstlük kuralına uygun olarak, taraflardan herhangi birinin menfaati değil tarafların ortak menfaatleri gözetilerek, taraflara eşit ve yeterli

¹²⁸ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s. 125.

¹²⁹ Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s. 68.

fırsatlar tanınarak tarafsız bir şekilde yürütülmelidir.¹³⁰ Uzlaştırmacının tarafsız ve bağımsız olarak uzlaştırma sürecini yürütmesi gerektiği, CMK 253/10'uncu ve CMUY 6/1-a'ıncı maddelerinde düzenlenmiştir.

Uzlaştırmada, devlet cezalandırma yetkisinden vazgeçmekte ve uyuşmazlığın çözümü için uzlaştırmacı görevlendirmektedir. Bu sebeple, uzlaştırmacının tarafsız ve bağımsız olması gerekmektedir.¹³¹ Uzlaştırmacının tarafsızlığı ve bağımsızlığı, taraflarla kendisini görevlendiren makamlarla sınırlı olmayıp, uzlaştırmacının çevresinden hatta kendi psikolojik durumundan dahi uzak kalmasını kapsamaktadır.¹³²

CMK 253/14'üncü maddesinde ve CMUY'nin 32/2'inci maddesinde uzlaştırmacının görüşme esansında uygulanabilecek yöntem ile ilgili Cumhuriyet savcısı ile görüşebileceği ve savcının talimat verebileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerdeki talimat ifadesinin emir şeklinde olmaması ve bağımsızlığının ihlaline sebebiyet vermemesi gerekmektedir. Kanaatimizce, bağımsızlık uzlaştırmacının uyması gereken etik kurallar çerçevesinde gerekli olup, kurallara uyulup uyulmadığı konusunda da Cumhuriyet savcısının usule ilişkin tavsiyede bulunması emir şeklinde olmadığı ve dozunda olduğu sürece, bağımsızlık ilkesine aykırı değildir, bu sebeple tavsiyelere uyulması gerekmektedir.

Uzlaştırmacı, tarafların ortak menfaatini gözeterek uzlaştırma süreci boyunca tarafsız olmak ve tarafların etkisinde altında kalmamak zorundadır. Tarafsızlık ile ilgili Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 19 sayılı Tavsiye Kararı'nda da uzlaştırma kurumuna görevini yerine getirecek şekilde, yeterli özerklik tanınması gerektiğine ve uzlaştırmacının tarafsız yerine getirilmesi gerektiğine değinilmiştir.¹³³

¹³⁰ Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s. 67.

¹³¹ Uğur Eriş, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Ve Uzlaştırma Eğitimi**, TBB Dergisi 2018 S:137., s. 252.

¹³² Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s.128.

¹³³ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s.129.

CMK 253/10'uncu maddesinde, CMK'da düzenlenen hakimin reddi sebeplerinin ve hakimin davaya bakamayacağı hallerin uzlaştırmacı ataması yapılırken dikkate alınması gerektiği düzenlenerek, uzlaştırmacının bağımsızlığı ve tarafsızlığı güvence altına alınmıştır.¹³⁴ Burumda üzerinde durulması gereken konu, uzlaştırmacı taraflardan birinin akrabası ise veya tarafsızlığını tehlikeye düşürecek bir durum söz konusu ise ne yapılması gerektiğidir. Öncelikle, söz konusu durumda ne yapılacağına ilişkin usuli bir düzenleme olmadığından Kanun boşluğu olduğunu, bu eksikliğin yapılacak Kanun değişikliği ile mutlaka giderilmesi gerektiği açıktır. Şöyle ki, hakimin reddi sebeplerinde de açıkça belirtildiği üzere, uyuşmazlığın taraflarından birinin uzlaştırmacının kan veya kayın hısımlığından üstsoy/altsoy olması, uzlaştırmacının kendisinin de suçtan zarar gören olması, eski eşi/nişanlısı olması, evlat edinme bağlantısı olması, üçüncü derece dahil kan hısımlığı olması, evlilik sona erse dahi ikinci derece dahil kayın hısımlığı olması, aynı uyuşmazlıkla bağlantılı bir davada önceden vekillik/müdafilik yapmış olması ya da tanıklık, bilirkişilik yapmış olması gibi bir sebep mevcut ise, uzlaştırmacılık görevini yapamaz. Ayrıca, uzlaştırmacının tarafsızlığını şüpheyne düşüren durumlar mevcut ise, yine uzlaştırmacının reddi istenebilecektir.

Ancak belirtmek gerekir ki asıl sorun, böyle bir durum uzlaştırma sürecinde sonradan fark edilirse ve diğer taraf uzlaştırmacının süreci yürütmesinde sakınca görmez ise, tarafların muvafakatinin olması durumunda ne yapılması gerektiğidir. Bu konuda Kanunda bir düzenleme bulunmamaktadır, bu eksiklik tarafsızlık ve bağımsızlık ilkesine aykırılık yarattığından, mutlaka giderilmelidir. Uzlaştırmacının bu durumda mutlaka görevine son verilmesi ve yeni bir uzlaştırmacı atanması gerekmektedir, bu konuda alınabilecek önlemler, uzlaştırma müzakerelerinin gizliliği sebebiyle yeterli olmayabileceğinden, mutlak çözümün uzlaştırmacı sayısının artırılması olduğu kanaatimizdir. Uzlaştırmacı sayısının artırılması, uzlaştırmacının bağımsızlığı ve tarafsızlığını güvence altına alabilecek bir yöntem olup, uyuşmazlığın taraflarının menfaatinin korunması, hak ihlallerinin önlenmesi adına da faydalı olabilir.

¹³⁴ Uğur Eriş, **a.g.m.**, s.253.

Kanaatimizce, uzlaştırmacı taraflara eşit mesafede olmalı, tarafları yönlendirmemeli, empati kurmamalı, tarafların çözüm önerisi getirmesini sağlamalı ve tarafsız olduğunu taraflara da davranışları ile hissettirmelidir. Uzlaştırmacının tarafsızlığını engelleyecek bir durum var ise, CMK 253/10'uncu maddesi dikkate alınarak görevine son verilmelidir.

Uzlaştırmacıların temel ve etik kurallara uygun hareket edip etmediklerinin denetimi, CMUY 67/2'inci maddesinde düzenlenmektedir. CMUY 49'uncu maddesinde etik ilkelere uyulmaması durumunda uygulanacak yaptırımlar düzenlenmiştir.

b. Görevini Özenle Yerine Getirme Yükümlülüğü

Uzlaştırmacı, Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı'nın belirlediği listede kayıtlı olup, Cumhuriyet savcısının onayıyla görevlendirildiğinden kamu görevlisi olarak verilen görevi özenli ve verimli bir şekilde yerine getirmelidir. Uzlaştırmacı gereken özveriye ve çabayı göstererek uzlaştırma sürecinin verimini arttırmalıdır.¹³⁵ Uzlaştırmacı gerek görürse, uzlaştırma sürecinin verimli geçebilmesi için taraflarla ayrı toplantılar düzenlemelidir.

Uzlaştırmada, taraflardan biri veya ikisinin çocuk olduğu suçlarda gerekli tedbirler alınmalı, uzmanlık eğitimleri alınmalı hatta gerek görürse uzmanlar sürece dahil edilmeli ve ihtiyaç duyulursa uzlaştırma bürosundan birden fazla uzlaştırmacı atanmasını istemelidir.¹³⁶

c. Taraflara Nazik Ve Saygılı Davranma Yükümlülüğü

Uzlaştırmacı süreci yönetirken, taraflardan birisi mağdur diğeri ceza alma tehlikesi ile karşı karşıya olan şüpheli olduğu için, çağdaş bir insanın uyması gereken

¹³⁵ Uğur Eriş, **a.g.m.**, s. 253.

¹³⁶ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s. 134.

medeni ve seviyeli davranışlar sergilemeli, taraflar yönünden kırııcı olmaksızın ve saygı kurallarına bağlı kalarak hareket etmelidir.¹³⁷

CMUY'nin 6/1-c'inci maddesi uyarınca uzlaştırmacı taraflara nazik ve saygılı davranmakla yükümlü olup, uzlaştırma kurumunun niteliği gereği ve onarıcı adalet anlayışının da yansıması olarak görüşmeler sakın, saygılı bir ortamda gerçekleştirilmelidir. Ancak bu şekilde, taraflar birbirini anlayarak ortaklaşa edim belirleyip mağduriyetinin giderilmesi konusunda uzlaşabilirler.

d. Aynı Olayda Vekil Veya Müdafî Olarak Görev Üstlenmeme

Söz konusu ilke, avukat olan uzlaştırmacılar için önem arz etmekte olup, avukat uzlaştırmacının görev aldığı uyuşmazlıkla ilgili olarak sonradan vekillik ya da müdafilik görevi yapamayacağını ifade etmektedir.

Uzlaştırmacı, uzlaştırma süreci devam ederken taraflardan birinin başkasıyla olan bir davasında dahi menfaat çatışması olmaması açısından vekillik ya da müdafilik yapmamalıdır. Uzlaştırmacı tarafından gönderilen uzlaştırma teklifi en başından reddedilmiş olsa dahi bu ilke geçerli olup, uzlaştırmacı avukat tarafların herhangi davasında vekillik ya da müdafilik yapamayacaktır.¹³⁸

Avukat uzlaştırmacı, soruşturma ya da kovuşturma süreci tamamlandıktan sonra, tarafların tarafları farklı başka davalarında vekillik ya da müdafilik yapabilir. Ancak, uyuşmazlığın tarafları arasında uzlaşma sağlanamazsa ve aynı uyuşmazlığa ilişkin tazminat davası açılırsa, uzlaştırmacı avukatın bu davada görev almaması gerekmektedir.¹³⁹

CMUY 6/1-f'inci maddesinde, uzlaştırmacının önceden görevli olduğu bir uyuşmazlıkta vekillik görevini üstlenemeyeceği açıkça belirtilmişse de bilirkişilikten söz edilmemiştir. Ancak CMUY 6/1-f maddesi geniş yorumlanmalı, uzlaştırmacı

¹³⁷ Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s. 70.

¹³⁸ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s. 139.

¹³⁹ Mustafa Serdar Özbek, **Soruşturma Evresinde Uzlaştırma Usulü (Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı)**, Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı, Ankara, 2018, Yayın No:1 s. 91.

olarak görev yapılan bir dosyada daha sonra bilirkişilik de yapılmamalıdır. CMK'nın 70'inci maddesi hükmünde, tanıklıktan çekinmeyi gerektirebilecek sebeplerin bilirkişiler için de uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Ayrıca, CMUY 32/3'ncü maddesinde yer alan uzlaştırmacının görev aldığı bir dosyada daha sonra tanıklık yapma yasağı dikkate alındığında, aynı dosyada bilirkişilik de yapmaması gerekmektedir¹⁴⁰ bu konuda Kanunda açık bir düzenleme yapılması gerekmektedir.

e. Gizlilik İlkesi

Gizlilik ilkesi, uzlaştırma müzakerelerinin gizli yürütülmesi başka bir deyişle, uzlaştırma görüşmeleri esnasında ileri sürülen bilgi ve belgelerin tarafların rızası olmadan kimseyle paylaşılamamasıdır.

CMUY'nin 32/1'inci maddesinde, uzlaştırmacının müzakere esnasında edindiği bilgileri gizli tutmakla yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Ayrıca CMUY 5/7'inci maddesinde de uzlaştırmacının müzakere esnasında tarafların birinden öğrendiği bilgiyi, belgeyi tarafın izni olmadan ya da yasal olarak zorunluluk bulunmadıkça diğer tarafla paylaşamayacağı, bu yükümlülüğün uzlaştırmacının görevi bittikten sonra dahi devam edeceği belirtilmiştir. CMUY'nin 32/3'üncü maddesinde, uzlaştırma müzakerelerine katılan kişilerin, müzakerede edindiği bilgilerle ilgili tanık olarak dinlenemeyeceği düzenlenmiştir.

CMK 253/11'inci maddesinde uzlaştırmacıya soruşturma dosyasında mevcut olan ve Cumhuriyet savcısının uygun gördüğü belgelerin örneğinin verileceği ve uzlaştırma bürosunun uzlaştırmacıya, soruşturmanın gizliliği ilkesine uygun davranmakla yükümlü olduğunu hatırlatacağı düzenlenmiştir.

Gizlilik yükümlülüğü sadece uzlaştırmacıyı kapsamamakta olup, tarafların vekilleri ve müdafileri gibi müzakereye katılan diğer kişileri de ilgilendirmektedir. Ayrıca, tarafların anlaşarak gizliliği kaldırmalarına da bir engel bulunmamaktadır.

¹⁴⁰ Mustafa Ruhan Erdem, **a.g.e.**, s. 86.

Uzlaştırmacı, uzlaştırma müzakerelerine katılan herkese gizlilik konusunda uyarıda bulunmalıdır.¹⁴¹

Uzlaştırmacının gizlilik ilkesini ihlal etmesi durumunda, yani müzakere esnasında taraflardan edindiği bilgi/belgeleri tarafların açık izni olmamasına rağmen gizli tutmaması, paylaşması durumunda, CMUY 49’uncu maddesi uygulanacak olup, söz konusu maddede de etik ilkelerin ihlali durumunda, uzlaştırmacının Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı tarafından sicilden ve listeden çıkarılacağı düzenlenmiştir.

Soruşturma esnasında, soruşturmanın gizliliği ilkesi esas olduğundan bu ilkeyi ihlal eden ve dosyadan edindiği bilgi/belgeleri paylaşan uzlaştırmacı, TCK 285/4’üncü maddesinde düzenlenen “gizliliğin ihlali suçu” gereği cezalandırılacak olup, kamu görevlisi olmasının sağladığı kolaylıktan faydalanarak yapıldığı için cezasında arttırmaya gidilecektir. Ayrıca belirtmek gerekir ki maddi unsurları oluşmuş ise, TCK 258’inci maddesinde düzenlenen “göreve ilişkin sırrın açıklanması suçu” ile de yargılanabilecektir.¹⁴²

¹⁴¹ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s.142.

¹⁴² Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s.143.

II. İKİNCİ BÖLÜM: TÜRK CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA UZLAŞTIRMA

A. Uzlaştırmanın Koşulları

1. Suçun Uzlaştırma Kapsamında Bulunması

Uzlaştırma sürecinin başlatılabilmesi için her şeyden önce, uzlaştırma kapsamında bir suçun mevcut olması gerekmektedir. Suçun uzlaştırma kapsamında olup olmadığını tespit etme görevi Cumhuriyet savcısına aittir.¹⁴³ Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi suçlar doğrudan uzlaştırmaya tabi olup, ayrıca CMK 253/1-b'inci maddesinde düzenlenen suçlar, cezanın miktarına ya da suçun mahiyetine bakılmaksızın uzlaştırma kapsamında yer almaktadır.

CMK 253/2'inci maddesine göre, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi suçlardan olmayıp, başka kanunlarda düzenlenen suç tipleri için uzlaştırma yoluna gidilebilmesi, ilgili Kanunda uzlaştırma ile ilgili düzenleme yer almasına bağlıdır.

Suçta sürüklenen çocuklar bakımından, CMK'nın 253/1-c'inci maddesinde, üst sınır bakımından üç yılı aşmayan hapis ya da adli para cezasını gerektiren suçlar da uzlaştırma kapsamına dahil edilmiştir.

Aşağıda uzlaştırmaya tabi suçlar açıklanacak olup, kanaatimizce uzlaştırma kurumu alternatif çözüm yöntemi olarak mağduru esas alması sebebiyle ve ceza yargılamasına kıyasla daha hızlı sonuç alınabilen bir kurum olduğundan, etkin ve yaygın kullanımının sağlanması yerinde olacaktır. Bu sebeple, kanaatimizce

¹⁴³ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s.179.

bireyselliğin ön planda olduğu küçük ihtilaflar bakımından uzlaştırmamanın kapsamı genişletilebilir.

a. Soruşturulması ve Kovuşturulması Şikayete Bağlı Suçlar

TCK'nın 73'üncü maddesine göre şikayet, soruşturulması/kovuşturulması şikayete bağlı herhangi bir suçtan mağdur olan kişinin, zarar gören kişinin ya da yasal temsilcisinin faili ve fiili öğrendiği günden itibaren 6 ay içerisinde yazılı olarak yetkili mercilerden soruşturmanın başlatılmasını ve kovuşturmanın yapılmasını istemesidir. TCK'da yer almasa dahi soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi suçlar da uzlaştırma kapsamındadır.¹⁴⁴

CMUY 10/2'inci maddesinde, uzlaştırmaya tabi bir suçun mevcut olması, şikayetin gerçekleşmiş olması ve suçun işlendiğine dair CMK 170'inci maddesi anlamında yeterli şüphe olması durumunda, Cumhuriyet savcısının dosyayı uzlaştırma bürosuna göndermesi gerektiği düzenlenmiştir.¹⁴⁵

Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, 19.12.2006 tarihli 5560 sayılı Kanun'un yürürlüğü öncesinde, uzlaştırma yoluna başvurulabiliyordu. Ancak, 5560 sayılı Kanun'un yürürlüğü sonrasında cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar uzlaştırma kapsamından çıkarılmıştır. Bunun nedeni, 5560 sayılı Kanun öncesinde de çocukların cinsel istismarı suçu bakımından uzlaştırmaya gidilmemesidir. Zira anılan suç şikayete bağlı olmayıp, resen soruşturulmaktadır. CMK 253/3'üncü maddesinde, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda uzlaştırma yoluna gidilemeyeceği hüküm altına alınarak adalete olan güvenin azalmasının önüne geçilmiştir.¹⁴⁶

Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan suçlarda, mağdur şikayetinden vazgeçtiğinde, uzlaştırma yoluna gidilmesi mümkün olmamaktadır.

¹⁴⁴ Yener Ünver-Hakan Hakeri, **a.g.e.**, s.722.

¹⁴⁵ Bahri Öztürk, Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Özge Sırma Gezer, Yasemin F. Saygıları Kırt, Esra Alan Akcan, Efser Erden Tütüncü, Özdem Özaydın, Derya Altınok Vıllemın Mehmet Can Toka **a.g.e.**, s. 48.

¹⁴⁶ Kerim Çakır, **Uzlaştırmamanın Kapsamı ve Şartları**, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 24 Sayı:4, Haziran, 2018, s. 447.

Kovuşturma aşamasında ise, suçun uzlaştırma kapsamında olduğunun anlaşılması durumunda, mağdur şikayetten vazgeçmemiş ise yargılamaya devam edilmesi gerektiği için, bu aşamada mahkeme uzlaştırma işlemlerinin başlatılması için dosyayı uzlaştırma bürosuna gönderecektir.¹⁴⁷

6763 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önce etkin pişmanlık öngörülen suçlar uzlaştırma kapsamında değilken, değişiklik sonrasında anılan Kanunun 34'üncü maddesiyle etkin pişmanlık öngörülen suçlarda uzlaştırma uygulanamayacağına dair düzenleme kaldırılmıştır. Etkin pişmanlıkla ilgili söz konusu değişiklik, etkin pişmanlık öngörülen suçlarda doğrudan uzlaştırma yoluna başvurulabileceği anlamına gelmemektedir. Böyle bir durumda, uzlaştırma kapsamında olması için suç şikayete tabi olmalı ya da CMK 253'üncü maddesinde sayılan katalog suçlar arasında yer almalıdır.¹⁴⁸

b. Uzlaştırmaya Tabi Olduğu TCK'da Düzenlenen Suçlar

Soruşturulması/kovuşturulması şikayete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın doğrudan uzlaştırma kapsamında olan suçlar, CMK 253/1-b'inci maddesinde düzenlenmiştir. 24.10.2019 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 26'ıncı maddesi ile iş ve çalışma hürriyetinin ihlali, güveni kötüye kullanma ve suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçları da CMK 253/1-b'inci maddesine dahil edilerek uzlaştırma kapsamındaki suçlar genişletilmiştir.

c. TCK Dışındaki Diğer Kanunlarda Yer alan Suçlar

Özel kanunlarda yer alan uzlaştırma kapsamına giren suçlar da uzlaştırma kapsamındadır. Bu suçların şüphelisi, sanığı suça sürüklenen çocuk ise, suça sürüklenen çocuklar yönünden de ayrıca uzlaştırma mümkündür.¹⁴⁹

¹⁴⁷ Feridun Yenisey-Ayşe Nuhoğlu, **a.g.e.**, s. 799.

¹⁴⁸ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli, **a.g.e.**, s. 40.

¹⁴⁹ Mustafa Ruhan, **a.g.e.**, s.45.

3573 sayılı ve 26.01.1939 tarihli Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerin Aşılattırılması Hakkında Kanun'un 14'üncü maddesinde zeytinliklere hayvan sokulması, zeytin sahalarına en az bir kilometre yakınlıkta koyun ve keçi ağılı yapılması yasaklanmıştır. Bu hükme aykırı hareket edilmesi ve zarar gören kişinin şikayette bulunması durumunda, üç aya kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunacağı düzenlenmiştir ve uzlaştırma kapsamındadır.

6102 sayılı TTK'nın 62'inci maddesindeki haksız rekabet suçu aynı Kanunun 56'ıncı maddesi gereğince hukuk davasını açma hakkını haiz bulunanların şikayetine tabidir ve uzlaştırma kapsamındadır. 56/3'üncü maddesine göre, kamu tüzel kişinin suçtan zarar gören olması durumunda uzlaştırma kapsamına girmez.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 71'inci ve 72'inci maddeleri hükümlerinde düzenlenen suçlar 75'inci madde gereğince şikayete bağlı olduğundan uzlaştırma kapsamındadır.

6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu 30'uncu maddesi hükmünde düzenlenen marka hakkına tecavüz suçu da uzlaştırma kapsamındadır.

İcra İflas Kanunu 331'inci maddesinde yer alan "Alacaklısını Zarara Sokma Kasdiyle Mevcudunu Eksiltme" suçu ve 345-a'ıncı maddesinde yer alan "Sermaye Şirketlerinin İflasını İstememek" suçu da şikayete bağlı olduğu için uzlaştırma kapsamında yer alan suçlardandır.

5941 sayılı Çek Kanunu 7/4-5'inci maddesinde karşılıksız çeke ve talep olmasına rağmen, karşılıksızdır işlemini yapmayan banka görevlisi, şikayet üzerine cezalandırılacak olup, söz konusu suç şikayete bağlı olduğu için uzlaştırma kapsamındadır.

CMK 253/3'üncü maddesinde ve CMUY 10/3'üncü maddesinde yer alan düzenlemelere göre, uzlaştırmaya tabi bir suç tipinin, uzlaştırma kapsamı dışında olan diğer suç tipiyle beraber aynı mağdura karşı işlenmesi durumunda uzlaştırma hükümleri uygulanmayacaktır.

2. Muhakeme ve Cezalandırma Şartlarının Varlığı

Uzlaştırma, alternatif ceza çözüm yöntemi olarak ceza sorumluluğunu ilgilendiren bir kurum olduğu için, gerçekleştirilen eylemin sadece soruşturulabilir olması yeterli değildir. Aynı zamanda cezalandırılabilir olması da gerekmektedir.¹⁵⁰ CMK 223/6'ncı maddesinde mahkumiyet hükmünün yerine veya mahkumiyet kararının yanında güvenlik tedbirlerine hükmedilebileceği düzenlenmiştir.¹⁵¹ Kusur yeteneğinin bulunmaması sebebiyle güvenlik tedbirinin uygulandığı durumlarda uzlaştırma yoluna gidilemez.

TCK'nın 32'inci maddesinde akıl hastalarının cezai sorumluluğu düzenlenmiş olup, akıl hastalığı sebebiyle işlediği fiilin anlam ve sonucunu algılayamayan ya da davranışlarını yönlendirme yeteneği büyük ölçüde azalmış kişilerin ceza sorumluluğu olmayıp, güvenlik tedbiri uygulanacağından uzlaştırma yoluna da başvurulamayacaktır.¹⁵²

Yargıtay 3. Ceza Dairesi, 2018/8097 Esas, 2019/239 Karar sayılı ve 09.01.2019 tarihli kararında, suça sürüklenen çocuklarda, uzlaştırma teklifinin çocuğun kanuni temsilcisine yapılması hususu dikkate alınmaksızın iddianame düzenlenmesi sebebiyle, iddianamenin iadesi kararı verilmişse de, Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 06.07.2017 tarihli ve 2017/4112 Esas, 2017/8750 karar sayılı ilamında da yer verildiği gibi, uzlaştırmmanın güvenlik tedbirinin değil ceza sorumluluğunun alternatifi olduğu, ceza sorumluluğu bulunmayan kişilere ceza verilemediği için, uzlaştırma işlemlerinin de uygulanmasının mümkün olmadığı, somut olayda sağlık raporuna göre suça sürüklenen çocuğun, kasten yaralama fiilinin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinin olmadığı, davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olduğu, bu sebeple ceza sorumluluğu olmadığı dikkate alındığında, itirazın kabulü yerine, yazılı şekilde reddi kararı verilmesini hukuka aykırı bulmuştur.

¹⁵⁰ Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı, **a.g.e.**, s.58.

¹⁵¹ Günel Kurşun, **Ceza Muhakemesinde Hüküm**, Seçkin, Ankara, 2016, s. 159.

¹⁵² Nuri Berkay Özgenç, **Türk Hukukunda Suça Sürüklenen Ve Suç Mağduru Çocuklarda Uzlaşma**, Legal Hukuk Dergisi, İstanbul, 2015, C:13, S:145, s. 51.

Yaş küçüklüğü, sağır ve dilsizlik açısından uzlaştırma hükümlerinin uygulanması değerlendirildiğinde, TCK'nın 31'inci maddesinde yer alan düzenlemeye göre, ceza sorumluluğu bakımından fiili gerçekleştirdiği esnada, 12 yaşını tamamlamamış küçükler ve 12 yaşını tamamlayıp 15 yaşını tamamlamamış küçüklerden gerçekleştirdiği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama, yönlendirme yeteneği yeterince gelişmemiş olanların ceza sorumluluğu yoktur. Bu sebeple uzlaştırma hükümleri uygulanmayacaktır.

TCK'nın 33'üncü maddesinde ise, sağır ve dilsizlerin ceza sorumluluğu açısından düzenleme yapılmış olup, 15 yaşını tamamlamayanlar ve 15 yaşını tamamlayıp 18 yaşını tamamlamayanlardan işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneği yeterince gelişmemiş olanlar hakkında da uzlaştırma hükümleri uygulanmaz.¹⁵³

3. Mağdurun Gerçek Kişi veya Özel Hukuk Tüzel Kişisi Olması

CMK 253/1'inci maddesine göre, uzlaştırmının tarafları sadece gerçek kişi ya da özel hukuk tüzel kişisi olabilecektir. Bu düzenlemeden anlaşılması gereken ise, suçtan zarar görenin kamu tüzel kişisi olması ya da mağdurun toplum olması durumunda uzlaştırma kurumuna başvurulamayacağıdır.¹⁵⁴ Belirtmek gerekir ki, suça sürüklenen çocuklar bakımından da uzlaştırmada kamu tüzel kişileri kapsam dışı bırakılmıştır.

Uzlaştırmada tarafların kamu tüzel kişisi olmamasının sonucu, tarafların eşit olmasıdır. Bu sebeple kamu gücünü elinde bulunduran kamu tüzel kişisinin, kamu yararından bahisle bireysel menfaatten vazgeçilmesini istemesi gibi bir durum söz konusu olmaz. Kamu tüzel kişiliğine karşı işlenen suçlarda örneğin TCK 340/2'inci maddesinde ve 341'inci maddelerinde düzenlenen suçlarda şikayet hakkı yabancı

¹⁵³ Meral Ekici Şahin- Kürşat Yemenici, **6763 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Işığında Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma**, ERÜHFD, C:XIII, s:1,2018 s. 461.

¹⁵⁴ A. Caner Yenidünya, **Son Düzenlemeler Işığında Uzlaştırma Kurumu(CMK m.253-255)**, www.hukukihaber.net, (Erişim Tarihi:18.05.2019)

devlete ait olup kamu tüzel kişisine karşı işlenmiş olması gerektiğinden, bu suçlarda uzlaştırma hükümleri uygulanmaz.¹⁵⁵

Uzlaştırmanın uygulanabilmesi tarafların sağ olmalarına bağlıdır. TCK'nın 64'üncü maddesi gereğince şüphelinin ölümü gerçekleşirse, soruşturma aşamasında kovuşturmayaya yer olmadığı kararı, kovuşturma aşamasında ise, davanın düşürülmesi kararı verilmelidir, bu sebeple ölüm kovuşturma engelidir. Taraflar uzlaştıktan ve uzlaştırma raporunu imzaladıktan sonra ölüm gerçekleşirse, bir sonraki bölümde detaylı açıklanacağı üzere, uzlaştırma raporu İ.İ.K. 38'inci maddesi anlamında ilam niteliğine sahip belgelerden sayılacağı için, bu belge dayanak teşkil ederek suçtan zarar gören kişi tarafından, ölümü gerçekleşen sanığın yada şüphelinin mirasçılarına karşı ilamlı takip başlatılabilecektir.¹⁵⁶

Uzlaştırma raporunun düzenlenmesinden önce taraflardan birinin ölmesi durumunda ise, CMUY 7/7'inci maddesi gereği, soruşturma aşamasında ölüm gerçekleştiyse uzlaştırmaya son verilir, kovuşturma aşamasında ise, CMK 243'üncü maddesi hükmü gereği, katılma hükümsüz kalacağından, mirasçılar ölenin haklarının takibi amacıyla davaya katılabilecektir.

Yargıtay 2. Ceza Dairesi, 2014/19570 Esas, 2015/22975 Karar sayılı ve 14.12.2015 tarihli ilamında, konut dokunulmazlığının ihlali sebebiyle yürütülen yargılamada, müştekinin şikayetçi olmadığını belirtmesi ve vefat etmiş olması dikkate alınarak sanık ile vefat eden mağdurun mirasçıları arasında uzlaştırma işlemleri uygulanmadan hüküm tesis edilmesini, Kanuna aykırı bularak ilk derece mahkemesinin kararının bozulmasına karar vermiştir.¹⁵⁷

¹⁵⁵ Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı**, Ocak, 2018, s. 56.

¹⁵⁶ Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı, **a.g.e.**, s. 57.

¹⁵⁷ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s. 369.

4. Şikayete Tabi Suçlar Açısından Mağdurun Şikayetçi Olması

Şikayet başlığı altında detaylı olarak değindiğimiz üzere, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi suçlarda uzlaştırma hükümlerinin uygulanabilmesi, mağdurun ya da suçtan zarar görenin, süresi içinde ve usulüne uygun olarak şikayette bulunmuş olmasına bağlıdır. TCK 73'üncü maddesine göre şikayet süresi, fiilin ve failin öğrenilmesinden itibaren 6 aydır.¹⁵⁸

Şikayetten vazgeçme söz konusu ise, uzlaştırma hükümleri uygulanamayacak olup, Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmelidir.

5. Uzlaştırmanın Yetkili Kimse Tarafından Yapılması

6763 Sayılı Kanun'un 34'üncü maddesi ile CMK'nın 253'üncü maddesinde yapılan değişikliklerden biri de, uzlaşma teriminin uzlaştırma olarak değiştirilmesi ve uzlaştırma işlemlerinin Kanun hükmüne uygun olarak atanan uzlaştırmacı tarafından yürütülmesidir.¹⁵⁹

CMUY 4/1-1'inci maddesinde ise, uzlaştırmacının tanımı yapılırken uzlaştırmacının Cumhuriyet Savcısının onayıyla görevlendirilen kişi olduğu belirtilmiştir.¹⁶⁰

Değişiklik öncesinde, taraflar uzlaştırmayı kabul ederse, Cumhuriyet savcısı uzlaştırma işlemlerini kendisi gerçekleştirerek, uzlaştırmayı yürütüyordu.¹⁶¹

¹⁵⁸ Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı, **a.g.e.**, s. 59.

¹⁵⁹ Mustafa Arslantürk, **Cumhuriyet Savcısının Soruşturma Temel Kitabı**, Seçkin, Ankara, 2018, s. 93.

¹⁶⁰ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli, **a.g.e.**, s. 75.

¹⁶¹ Feridun Yenisey-Ayşe Nuhoğlu, **a.g.e.**, s. 807.

Kanaatimizce, uzlaştırmamanın tarafsız bir üçüncü tarafından yürütülmesi uzlaştırmamanın ruhuna ve mantığına daha uygundur.

CMK 253/24'üncü ve 253/25'inci maddelerinde uzlaştırmacı ile ilgili düzenlemelere yer verilmiş olup, uzlaştırmacı olabilecek kişilerin avukatlar veya hukuk öğrenimi görmüş kişiler olduğu belirtilmiştir.

CMUY 48/3-c'inci maddesinde avukatlar açısından baroya kayıtlı olma koşulu düzenlenmiştir. Hukuk öğrenimi görmüş kişiler için ise CMUY 48/3-ç'inci maddesinde, hukuk fakültesinden mezun olmuş veya en az dört yıllık eğitim veren ve programında hukuk eğitimi de olan yönetmelikte sayılan fakültelerden birinden mezun olmuş olmak şartı aranmaktadır.¹⁶²

CMUY 12'inci maddesine göre, uzlaştırma bürosundaki savcı kendisine gelen dosyada suçun uzlaştırma kapsamında yer aldığını tespit ederse ve onaylarsa, Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı'nca belirlenen listeye göre, uzlaştırmacı ataması yapılır.¹⁶³

Cumhuriyet savcısına, uzlaştırmacı görevlendirilmesi konusunda bir sınırlama getirilmiş ve istediği uzlaştırmacıya istediği kadar görevlendirme yapması durumu da engellenmiştir.¹⁶⁴

a.Uzlaştırmacı Sicili

CMUY 47/1'inci maddesinde, uzlaştırmacı sicilinin Alternatif Çözümler Daire Başkanlığınca tutulacağı düzenlenmiştir. Uzlaştırmacıların göreve başlayabilmesi

¹⁶² Veli Özer Özbek, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Kurumunun 6763 Sayılı Kanun Hükmüleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi**, Ceza Hukuku Dergisi, Y.11, S.32, Aralık 2016, s.21.

¹⁶³ Meral Ekici Şahin- Kürşat Yemenici, **a.g.em**, s.481.

¹⁶⁴ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli,, **a.g.e.**, s. 76.

için uzlaştırmacı siciline kaydolma şartlarını taşıması gerekmektedir.¹⁶⁵ Uzlaştırmacı siciline kayıt olmak isteyen uzlaştırmacıların Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı'na başvuru yapması gerekmektedir. Bu başvuru Daire Başkanlığına elektronik ortamda yapılır.¹⁶⁶ Sicile kaydolma koşulları ise, CMUY 48/3'üncü maddesinde düzenlenmiştir.

Uzlaştırmacılar, başvuru dilekçesinde uzlaştırmacı olarak hangi ağır ceza merkezi Cumhuriyet Başsavcılığı'nda görev yapmak istediğini belirtmelidir. Ayrıca, başvuru dilekçesinde bulunması gereken koşullar ise CMUY 48/2'inci maddesinde düzenlenmiştir.¹⁶⁷

CMUY 48/4'üncü maddesine göre, sicile kaydolmak amacıyla başvuru yapacak kişilerin fiilen yürüttükleri asıl mesleklerinin ilgili mevzuatında, uzlaştırmacı olmasını yasaklayan bir düzenleme olmamalıdır.

Başvuruda bulunan kişinin sicile kayıt şartlarını taşıyıp taşımadığı Daire Başkanlığı tarafından incelenir ve karar altına alınır. CMUY 48/5'inci maddesine göre, üçüncü fıkrada yer verilen sicile kaydolma koşullarını taşıdığı tespit edilen ve belgeleri eksiksiz olan başvuru sahiplerinin uzlaştırmacı siciline kaydı sağlanır. Başvuran kişilerden, koşulları taşımadığı tespit edilen ya da verilen bir aylık süre içerisinde eksik belgelerini tamamlamayanların sicile kaydı yapılmaz.¹⁶⁸

¹⁶⁵ Zafer İçer, **a.g.m.**, s.713.

¹⁶⁶ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli, **a.g.e.**, s. 63.

¹⁶⁷ **CMUY 48/2** "İlgilinin, uzlaştırmacı olarak görev yapmak istediği ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı ile iletişim bilgilerini içerir başvuru dilekçesine;

a) Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası,

b) Mezuniyet belgesi ile hukuk fakültesi mezunları dışındakiler için not dökümüne ilişkin belgenin onaylı örneği,

c) Son altı ay içerisinde çekilmiş vesikalık fotoğraf,

ç) Varsa kayıtlı olunan oda, çalışılan kurum ve kuruluşun isimleri,

d) Uzlaştırmacı eğitiminin tamamlandığını gösterir katılım belgesinin aslı veya onaylı örneği, eklenir."

¹⁶⁸ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli, **a.g.e.**, s. 66.

CMUY 14/1'inci maddesine göre, uzlaştırmacılar UYAP tevzi esaslarına göre otomatik olarak belirlenecek olup, ayrıca denetim ve performans kaydı tutulacağı da düzenlenmiştir. Cumhuriyet Başsavcılığı'na uzlaştırma işlemleri ile ilgili kayıt tutulmakta ve bu kayıtlarda uzlaştırmacılar ile ilgili bilgiler de yer almaktadır.

b.Birden Fazla Uzlaştırmacı Atanması

CMK'da ve CMUY'de bir dosyada birden fazla uzlaştırmacının görevlendirilebileceğine dair açık düzenleme yoktur. Ancak, CMUY 36/3'üncü maddesi hükmünde uzlaştırma ücretiyle ilgili olarak, birden çok uzlaştırmacı görevlendirilirse ücretin eşit ve ayrı olarak ödenmesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla, söz konusu düzenlemeden dolayı olarak aynı dosyada birden fazla uzlaştırmacı atanabileceği sonucu çıkmaktadır.¹⁶⁹ Kanaatimizce, uzlaştırmacının tarafsızlığını ve bağımsızlığını sağlayabilmek adına birden fazla uzlaştırmacı atanmasının sağlanması ve bunun Kanun'da hüküm altına alınması, kapalı kapılar ardında yapılan uzlaştırma müzakerelerinin şeffaflığı, adalete olan güvenin artması, uzlaştırmacının daha çok tercih edilmesi gibi sebepler bakımından yerinde bir düzenleme olacaktır.

c.Uzlaştırmacının Reddi

Uzlaştırmacının reddi, bağımsız ve tarafsız hakim ilkesinin uzlaştırma kurumundaki görünümü olarak uzlaştırmacı açısından söz konusudur. Uzlaştırmacı fail ve mağdurdan bağımsız olmalıdır. CMK'nın 253/10'uncu maddesinde ve CMUY 28'inci maddesinde, hakimin davaya bakamayacağı haller ve hakimin reddi sebeplerinin uzlaştırmacılar için de uygulanacağı düzenlenmiş olup, CMUY'nin etik ilkeler başlıklı 6/1-a'ıncı maddesinde de uzlaştırmacının görevini bağımsız ve tarafsız olarak yerine getirmesi gerektiğine yer verilmiştir.¹⁷⁰

¹⁶⁹ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli, **a.g.e.**, s. 77.

¹⁷⁰ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s. 84.

Hakimin bağımsızlığını ve tarafsızlığını ifade etmek için yapılan açıklamaların tümü, tarafların anlaşmasını sağlamak görevi olan uzlaştırmacı için de geçerlidir. Bu sebeple, tarafların anlaşmasını sağlayacak olan uzlaştırmacının faile ve mağdura eşit mesafede olması ve uzlaştırmacı mesleğine yakışmayacak davranış ve ifadelerden kaçınması gerekmektedir.

Uzlaştırmacının, taraflardan masraf veya her ne ad altında olursa olsun ücret talep edemeyeceği hususu, CMUY'nin 6/1-g maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde hükmünde uzlaştırmacının, tarafsız olduğu konusunda tereddüt yaratacak şekilde kendisine ya da başkasına doğrudan veya dolaylı olarak herhangi bir çıkar sağlayamayacağı düzenlenmiştir.

Uzlaştırmacı taraflardan birinin lehine ya da aleyhine tavır takınamayacağı gibi, görüş de bildiremez. Ayrıca, uzlaştırmacı bir tarafın diğer taraf üzerinde baskı oluşturmaya, diğer tarafı yanıltmaya ya da aldatmaya izin veremez.¹⁷¹ Uzlaştırmacı tarafsızlığı konusunda kuşku uyandırabilecek şekilde hiçbir iş ya da işlemi yapamaz. Örneğin uzlaştırma sağlanamaması durumunda uzlaştırmacı, avukat tavsiyesinde bulunamaz.

d.Uzlaştırmacının Yükümlülükleri

CMUY 7/11'inci maddesine göre, uzlaştırmacı kendisine verilen görevi bizzat yerine getirmek zorundadır, görevinin bir kısmını dahi başka bir şahsa devredemez. Uzlaştırmacının görevini bizzat yapması Kanun ve Yönetmelikte öngörülen yükümlülükler uygun davranması gerekli olup, buna aykırılık, CMUY 49/1'inci maddesi gereği uzlaştırmacı sicilinden silinmesine yol açabilir.

Uzlaştırmacının bilgilendirme yükümlülüğü de en önemli yükümlülüklerinden olduğu için, bizzat yerine getirilmesi gerekmektedir. CMUY 29/5'inci maddesine

¹⁷¹ Ali İhsan İpek-Engin Parlak, **Ceza Muhakemesinde Uzlaşma**, Adalet, Ankara, 2016, s. 127.

göre, teklif formundaki bilgilerin açıklanması ve söz konusu formun imzalatılması bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirildiği anlamına gelmektedir.¹⁷²

Gerçekleştirilen suç, uzlaştırma kapsamında olmamasına rağmen dosya uzlaştırmacıya gönderilmiş ise, uzlaştırmacı 253/14'üncü maddesine dayanarak Cumhuriyet savcısıyla görüşüp, onayını aldıktan sonra dosyayı iade etmelidir. Buna rağmen Cumhuriyet savcısı veya hakim uzlaştırma işlemlerine devam edilmesini isterse, uzlaştırmacı Cumhuriyet savcısı tarafından belirlenen suç kapsamında uzlaştırma prosedürünü uygulayarak işlemleri tamamlamalıdır.¹⁷³

Uzlaştırmacı, CMUY 50/6'ıncı maddesindeki düzenleme gereği iki yılda bir yenileme eğitimine katılma yükümlülüğü bulunmaktadır.

Uzlaştırmacı kural olarak, fiilin işlenip işlenmediği, işlendiyse suç oluşturup oluşturmadığı veya hangi suçu oluşturduğu, Cumhuriyet savcısının eylemi doğru nitelendirip nitelendirmediği konusunda değerlendirme yapmaz. Fakat suçun niteliğinin değiştiğini, fiilin suç oluşturmadığını veya fiilin bir başka suçu oluşturduğunu tespit ederse, her zaman uzlaştırma bürosunda görevli Cumhuriyet savcısı ile görüşebilir. Nitekim CMK 253/14'üncü maddesinde uzlaştırmacının görüşmeler esnasında izlenecek yöntem konusunda Cumhuriyet savcısına danışabileceği, Cumhuriyet savcısının da uzlaştırmacı kişiye talimat verme hakkının olduğu hükmü yer almaktadır. Suçun niteliğinin uzlaştırma müzakereleri sırasında elde edilen bilgilere ve belgelere dayanarak değişmesi durumunda, delil yasağı oluşturduğu göz önünde bulundurularak suçun uzlaştırma kapsamı dışında kaldığından bahisle süreç kesintiye uğratılmamalıdır.¹⁷⁴

¹⁷² Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli, **a.g.e.**, s.82.

¹⁷³ Mustafa Ruhan Erdem, **a.g.e.**, s.87.

¹⁷⁴ Mustafa Ruhan Erdem, **a.g.e.**, s.86.

e.Uzlaştırmacının Yapamayacağı İş Ve İşlemler

Uzlaştırmacı bizzat Cumhuriyet savcısı, hakim veya kolluk tarafından yapılabilecek arama, ifade alma, tanık dinleme, bilirkişi incelemesi gibi soruştırma ve kovuştırma faaliyetlerine ilişkin işlemleri yapamaz, yaptıramaz.¹⁷⁵

Uzlaştırmacının tarafların iddialarını ispat etmesini isteme yetkisi olmadığından, olaylara ve olgulara ilişkin taraflardan delil de isteyemez. Uygulamada uzlaştırma müzakerelerine tarafların genellikle delillerini de getirdiği gözlemlenmişse de uzlaştırmacı, yargılama faaliyeti yapmadığından tarafların istemi olsa dahi delil incelemesi yapamaz.¹⁷⁶

Uzlaştırmacı, kişilerin özel yaşamına saygı göstermeli ve soruşturmanın gizliliği konusuna dikkat etmelidir. Ayrıca, müzakereler sırasında taraflardan birinin özel yaşamına ilişkin bilgiye ulaşmış ise bunu, karşı tarafla ya da üçüncü kişiyle paylaşmamalıdır. Ancak belirtmek gerekir ki CMUY 5/7'inci maddesi uyarınca, uyuşmazlığa taraf olan mağdurun ya da failin verdiği gizli bilgi ve belgeler, ancak veren kişinin izni alınarak diğer tarafa açıklanabilir.

Uzlaştırmacı, uzlaştırma konusu suçu ya da suçun sonuçlarını tartışamaz. Ancak uzlaştırmanın sağlanamaması durumunda yargılama yapılma ihtimalinin açıklanması, yargılama sürecinin uzun olduğunun ve olası yargılamada vekalet ücreti, yargılama masrafları gibi külfetlerin olacağını açıklaması bu yasağa dahil değildir. Uzlaştırmacı, uzlaştırma ediminin ne olacağına her iki taraf talep etse dahi karar veremez.¹⁷⁷

¹⁷⁵ Mustafa Ruhan Erdem, **a.g.e.**, s. 83.

¹⁷⁶ Mustafa Ruhan Erdem, **a.g.e.**, s. 83.

¹⁷⁷ Mustafa Ruhan Erdem, **a.g.e.**, s.84.

Uzlaştırmacının, uzlaştırmacı olarak görev yaptığı dosyada avukat olarak görev yapamayacağı CMUY 6/1-f'inci maddesinde dñzenlenmiřtir. Buna göre baroların uzlaştırmacı sicilinde kayıtlı uzlaştırmacı avukat, uzlaştırmacı olarak görev yaptığı uyuşmazlık hakkında, daha sonra mñdafilik görevini yapamaz.

Etik ilkeler başlığı altında detaylı yer verdiğimiz ùzere,¹⁷⁸ uzlaştırmacının yñkñmlñlñklerine uymaması durumunda, CMUY 49'uncu maddesinde belirtilen yaptırımlar uygulanacak olup, bu yaptırımlar uzlaştırmacının sicilden ve listeden cıkarılmasıdır.

f.Uzlaştırmacıya Ödenen Őcret

6763 sayılı Kanun değişikliğinden Őnce uzlaştırmacı ùcreti, Cumhuriyet savcısı tarafından belirlenmekteydi. Sűz konusu Kanun değişikliği sonrasında CMK 253/22'inci maddesi gereğince Adalet Bakanlığı tarafından belirlenmesi esası benimsenmiştir.

CMUY 36'ıncı maddesinde de Kanundaki dñzenlemeye uygun olarak uzlaştırmacıya Ödenecek ùcret konusunda detaylı dñzenlemeler yapılmıştır. Birden fazla uzlaştırmacının aynı dosyaya atanması durumunda ùcretin tek belirlenerek mesai ve emeğe göre uzlaştırmacılar arasında paylaşılacağı dñzenlenmiřtir. Masrafların ise, uzlaştırmacı ùcretinden ayrı olarak Ődeneceđi CMUY 38/1'inci maddesinde dñzenlenmiřtir.

6. Uzlaştırmanın Hñr İradeye Dayanması

CMK 253/17'inci maddesinde dñzenlendiđi ùzere, Cumhuriyet savcısı uzlaştırmanın tarafların hñr iradelerine dayalı olduğunu ve edimin hukuka aykırı

¹⁷⁸ Bkz. Etik İlkeler Başlığı s. 42.

olmadığını tespit etmesi halinde, uzlaştırma belgesini veya raporu imzalayıp mühür altına alacaktır. CMUY 5/1'inci maddesinde de ise, uzlaştırmanın tarafların hür iradelerine dayanması gerektiği ve anlaşma yapılana kadar da uzlaştırma iradelerinden özgürce vazgeçebilecekleri düzenlenmiştir.

Belirtmek gerekir ki, tarafların hür iradeleriyle hiç kimsenin baskısı ve tehdidi olmadan uzlaştırma teklifini kabul edebilmeleri, uzlaştırmanın niteliği ve sonuçları konusunda aydınlatılmış olmalarına bağlıdır.¹⁷⁹

7. Tarafların Anlaşması Ve Edimin Yerine Getirilmesi

Onarıcı adalet anlayışının bir yansıması olarak uzlaştırmanın öncelikli amacı mağdurun mağduriyetinin giderilmesi konusunda, tarafların hür iradesi ile anlaşması, kararlaştırılan edimin yerine getirilmesi ve failin topluma adapte edilmesidir.¹⁸⁰

5560 sayılı Kanun öncesinde, CMK'nın 253/2'inci maddesinde, suç teşkil eden fiil sebebiyle oluşan zararların tümünün veya büyük bir bölümünün fail tarafından tazmin edilmesi ya da zararın giderilmesi düzenlemesine yer verilmişti. Ancak, 5560 sayılı Kanun ile TCK'daki bu düzenleme kaldırılmıştır. Ayrıca, 5271 sayılı CMK'da da değişikliğe gidilmiş olup, CMK 253/19'uncu maddesinde edimin ifasının ileri bir tarihe bırakılması, edimin def'aten yerine getirilmesi, takside bağlanması gibi şekillerde edimlerin yerine getirilebileceği düzenlenmiştir.

CMK 253'üncü maddesinin gerekçesinde, edimin meydana gelen zararın tazmini olabileceği, zarar tazminin şart olmadığı özür dileme şeklinde de edim belirlenebileceği ifade edilmiştir.¹⁸¹

¹⁷⁹ Ali Parlar, **Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi**, Bilge, Ankara, 2017, s. 1079.

¹⁸⁰ Hakan A. Yavuz, **a.g.e.**, s. 93-94.

¹⁸¹ Ali Parlar, **a.g.e.**, s. 1079.

CMK'da ve CMUY'de zarar ve mağduriyetin nasıl giderileceği hususunda bir sınırlama yapılmadığı için, Kanun'da ve Yönetmelik'te yer verilen örnek edimlerin dışında, mağdur ve fail hukuka aykırı olmamak kaydıyla başka bir edimin yerine getirilmesini kararlaştırılabilir.

8. Edimin Hukuka Uygun Olup Olmadığının Tespit Edilmesi

CMK'nın 253/17'inci maddesi hükmünde, Cumhuriyet savcısının, uzlaştırmamanın tarafların hür iradelerine dayalı olduğunu ve edimin hukuka aykırı olmadığını tespit etmesi halinde, belgeyi ya da raporu imza ve mühür altına alıp, ilgili soruşturma dosyasında saklayacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı ve kovuşturma evresinde de mahkeme, uzlaştırmamanın tarafların hür iradelerine dayanıp dayanmadığını ve kararlaştırılan edimin hukuka uygunluğunu inceleme yetkisine sahiptir.

Uzlaştırma müzakereleri sonucunda taraflarca kararlaştırılan edim, suç teşkil eden fiile göre daha ağır sonuç doğuracak ise, örneğin tazminat tutarının aşırı yüksek oran üzerinden hesaplanması ya da fiili gerçekleştiren kişinin ömür boyunca mağdura/suçtan zarar görene hizmet etmesi gibi bir edim belirlenmesi durumunda, uzlaştırma şartlarının hukuka uygun olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.¹⁸²

9.Suçta Sürüklenen Çocuklar Bakımından Uzlaştırma

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu 3/1-a maddesinde, suça sürüklenen çocuk, suç teşkil eden eylemi gerçekleştirdiği iddiasıyla, hakkında şüpheli sıfatıyla soruşturma yapılan ya da sanık sıfatıyla kovuşturma yapılan veya gerçekleştirdiği eylem sebebiyle güvenlik tedbirine hükmedilen çocuk şeklinde tanımlanmıştır.

¹⁸² Kaymaz, Gökcan, **a.g.e.**, s. 144.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 24'üncü maddesi hükmünde uzlaştırma, suça sürüklenen çocuklar bakımından özel olarak düzenlenmişti. Sonrasında söz konusu madde 5560 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılarak, aynı maddede yetişkinler için mevcut olan uzlaştırma hükümlerinin çocuklar hakkında da uygulanacağı belirtilmiştir.¹⁸³

Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin 13'üncü maddesi dikkate alındığında, çocuk hakları açısından uyuşmazlıkların alternatif çözüm yöntemleri kullanılarak sonlandırılması, mahkeme önünde çocukların yer almasını ve psikolojik olarak etkilenmesini önlemek adına oldukça önemlidir.¹⁸⁴ Söz konusu maddede ceza sorumluluğu olan çocuklar kastedilmiş olup, yaş küçüklüğü sebebiyle ceza sorumluluğu bulunmayan çocuklar açısından güvenlik tedbirleri uygulanacaktır.¹⁸⁵

6763 sayılı Kanun değişikliği sonrası, CMK'nın 253/1-c maddesinde, mağdurun ve suçtan zarar görenin gerçek kişi ya da özel hukuk tüzel kişisi olmaları koşulu ile suça sürüklenen çocuklar için ayrıca, üst sınırı üç yılı aşmayan hapis ya da adli para cezası düzenlenen suçların uzlaştırma kapsamında olduğu düzenlenmiştir. Burada önemli husus cezayı nispi olarak arttıran nitelikli hallerin uzlaştırma kapsamında olmadığıdır. Yargıtay kararlarında da, böyle bir durumda sonuç cezanın değil Kanun'da söz konusu suç için öngörülen soyut ceza miktarlarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır.¹⁸⁶ Örneğin, konuyla ilgili olarak Yargıtay 3. Ceza Dairesi 05.04.2017 tarihli ve 2017/2743 Esas sayılı kararında, suça sürüklenen çocuğun gerçekleştirdiği fiilin, TCK'nın 87/3'üncü maddesinde belirtilen kemik kırığına sebebiyet verecek şekilde neticesi sebebiyle ağırlaşmış kasten yaralama suçunu oluşturduğu takdirde, eylemin uzlaştırma kapsamına girmeyeceği gözetilmeksizin karar verilmesin, hukuka aykırı bulunmuştur.¹⁸⁷

¹⁸³ Murat Aydın, **6763 Sayılı Kanun ile Getirilen Uzlaşma Kurumunun Uygulanması**, Terazi Hukuk Dergisi, S:126, Seçkin, Ankara, Şubat, 2017, s. 71.

¹⁸⁴ Şeniz Anbarlı Bozatay-Avni Akın Ürünel, **Ceza Muhakemesi Kanunu Kapsamında Uzlaştırma Kapsamına Giren Suçlar:Kuramsal ve Hukuksal Bir Değerlendirme**, Yönetim Bilimleri Dergisi, C:16, S:32, 2018, s. 337.

¹⁸⁵ Cengiz Apaydın, **a.g.e.**, s.113.

¹⁸⁶ Can Canpolat-Zeyyat Sabuncuoğlu, **Uzlaştırma**, Legal, Aralık, 2017, s. 69.

¹⁸⁷ Can Canpolat-Zeyyat Sabuncuoğlu, **a.g.e.**, s. 70.

Yetişkinler için uzlaştırma kapsamında olan suçlar da suça sürüklenen çocuklar bakımından uzlaştırma kapsamında olup, ceza sorumluluğu olan çocuklara isnat edilen suçun uzlaştırma kapsamındaki katalog suçlardan olup olmadığı ya da şikayete tabi olup olmadığına bakılmayarak, hapis cezasının üst sınırı üç yılı geçmeyen suç tiplerinden biri ise, uzlaştırma hükümleri uygulanmalıdır.¹⁸⁸

CMK 253/4'üncü maddesinde ve CMUY 29/1'inci maddesinde reşit olmayan çocuklarda uzlaştırmacının, uzlaştırma teklifini çocuğun kanuni temsilcisine yapması gerektiği hüküm altına almıştır. Dikkat edilmesi gereken husus, Kanun koyucunun çocuğun ayırt etme gücünün olmamasını değil, ergin olmamayı kriter almış olmasıdır. Bu sebeple, ergin değilse uzlaştırma teklifi çocuğun kanuni temsilcisine yapılmalıdır.¹⁸⁹ Ancak, yasal temsilci ile suç mağduru ya da suça sürüklenen çocuğun menfaatlerinin uymadığı durumlarda, yasal temsilci çocuk adına uzlaştırma teklifini kabul edemeyeceği için, TMK hükümlerine göre kayyım atanmalıdır. Suç teşkil eden fiil işlendiği esnada ergin olmayan ancak uzlaştırma teklifi aşamasında ergin olan çocuk söz konusu ise, uzlaştırma teklifi kendisine yapılmalıdır.¹⁹⁰

Yargıtay 3. Ceza Dairesi, 2012/36261 Esas, 2013/5138 Karar sayılı ve 12.02.2013 tarihli ilamında, TCK 233/1'inci maddesi gereği çocuğun bakımı yükümlülüklerini yerine getirmeyen anne ve babasının sanık olduğu davada, suçun uzlaştırma kapsamında olduğu ve mağdur çocuğun temsili için bu durumda, TMK 426'ıncı maddesi ve devamı maddeleri gereği kayyım atanması gerekeceği sebepleriyle, ilk derece mahkemesinin kararının bozulmasına karar vermiştir.¹⁹¹

Suç mağduru ya da suça sürüklenen çocuklarda, uzlaştırma müzakerelerine kural olarak, uzlaştırma teklifi kime yapıldıysa o kişi katılmalıdır. Uzlaştırma teklifinin kendisine yöneltildiği kanuni temsilci müzakere tarihinde ölmüş ise, yeni kanuni temsilci ile uzlaştırma müzakereleri yürütülmelidir. Ayrıca, uzlaştırma

¹⁸⁸ Meral Ekici Şahin- Kürşat Yemenici, **a.g.m.**, s. 472.

¹⁸⁹ Mustafa Ruhan erdem, **a.g.e.**, s. 327.

¹⁹⁰ Mustafa Ruhan erdem, **a.g.e.**, s. 329.

¹⁹¹ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s.366.

teklifinin yapıldığı tarihte 18 yaşından küçük olan çocuk müzakere aşamasına gelindiğinde ergin olmuş ise, müzakereye kendisi katılabilecektir. Yine aynı şekilde uzlaştırma teklifinin yapıldığı sırada kanuni temsilci olan kişi müzakere aşamasına gelindiğinde değişmiş ise, örneğin sonradan eşler boşandıysa, velayet kime verildiyse o kişi müzakereye katılmalıdır. Belirtmek gerekir ki, çocuğun uzlaştırma görüşmelerine katılması zorunlu olmayıp yasal temsilcisinin onayı ile katılım sağlayabilecektir.¹⁹²

Kanaatimizce, suça sürüklenen ya da suç mağduru olan çocuklar bakımından; uzlaştırma müzakerelerine suça sürüklenen ya da suç mağduru olan çocuk da katılım sağlayacak ise, uzlaştırmacı dışında konusunda uzman pedagog ataması yapılması çocuk psikolojisi açısından yerinde düzenleme olabilir.

Suç mağduru veya suça sürüklenen çocuk, uzlaştırma raporunda belirtilen zararı veya masrafları karşılayamaz ise, ne yapılacağı konusunda ÇKK'da ve CMK'da özel bir düzenleme yer almamaktadır. Dolayısıyla yetişkinler için uygulanan kurallar uygulanacak olup, uzlaşma sağlanmasına rağmen uzlaştırma raporunda belirtilen zarar veya uzlaştırma işlemleri için sarfedilen giderler ödenemez ise, soruşturma evresinde aynen soruşturmaya devam edilecek yeni delil elde edilirse ya da mevcut delillerin hukuka uygunluğu konusunda tereddüte düşülür ve şüphe zayıflar ise kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilebilecektir. Aksi gerçekleşir ise, iddianamenin kabulüne karar verilir. Kovuşturma evresinde ise, uzlaştırma sebebiyle verilen durma kararı kaldırılarak kovuşturmaya aynen devam edilir ve yargılama sonucunda mahkemece hüküm tesis edilir. Soruşturma ve kovuşturma masraflarının çocuklara yüklenmesi ve bunların ödenmemesinin yaptırımının, uzlaştırma raporunda belirtilen zararın giderilmemesiyle aynı sonucu doğurması, yerinde değildir. Ancak, bu eleştirilerin dikkate alındığını ve Kanun koyucunun kanun metninde “*edimin giderilmesi*” ifadesini kullandığını görmekteyiz.¹⁹³

¹⁹² Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli, **a.g.e.**, s.332.

¹⁹³ Yener Ünver-Hakan Hakeri, **a.g.e.**, s.737.

Yargıtay 18. Ceza Dairesi, 2017/7457 Esas, 2019/74 Karar sayılı ve 07.01.2019 tarihli kararında, hükümden sonraki bir tarihte yapılmış olan 6763 sayılı Kanun değişikliği ile CMK'nın 253'üncü maddesine eklenen (c) bendi uyarınca, üst sınırı üç yılı geçmeyen hakaret suçunun ve tehdit suçunun uzlaştırmaya tabi suçlar arasında olması sebebiyle, suça sürüklenen çocuğun hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesi gerektiği ifade edilerek hükmün bozulmasına karar verilmiştir.¹⁹⁴

B.Uzlaştırmanın Usulü

1.Soruşturma Evresinde Uzlaştırma

Uzlaştırma kurumu esasında soruşturma evresinde uygulanması gereken bir alternatif çözüm yöntemi olmakla birlikte, Kanunda düzenlenen bazı durumlarda kovuşturma aşamasında da uygulanabilmektedir.¹⁹⁵

Soruşturma evresinde, Cumhuriyet savcısı CMK 160'ıncı maddesine göre suçla ilişkin tüm delilleri toplayarak maddi gerçeği araştırmalıdır. Dolayısıyla, suçun uzlaştırma kapsamında olup olmadığına bakılmaksızın, öncelikle Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma işlemleri yürütülmeli ve maddi gerçeğe ulaşılabilmesi için gerekli bütün deliller toplanmalıdır.¹⁹⁶ Soruşturmaya konu suç, uzlaştırma kapsamındaki suçlardan ise ve kovuşturmanın başlatılabilmesi için yeterli derecede şüphe mevcut ise, soruşturma dosyasının Cumhuriyet savcısı tarafından uzlaştırma bürosuna gönderilmesi gerekmektedir.¹⁹⁷ Bunun dışında, çocuk bürosunda çalışan Cumhuriyet savcısı, ÇKK'da düzenlenen koruyucu önlemleri de almak zorundadır.¹⁹⁸

¹⁹⁴ www.lexpera.com.tr. (Erişim Tarihi:15/05/2019)

¹⁹⁵ Can Canpolat-Zeyyat Sabuncuoğlu, **a.g.e.**, s.88.

¹⁹⁶ Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s. 114.

¹⁹⁷ Yener Ünver-Hakan Hakeri, **a.g.e.**, s. 725.

¹⁹⁸ Can Canpolat-Zeyyat Sabuncuoğlu, **a.g.e.**, s. 89.

Soruşturma evresinde dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri de, suçun işlendiğine dair yeterli şüphe mevcut değil ise veya muhakeme koşulları mevcut değil ise, CMK 253/4'üncü maddesinde belirtilen şartlar gerçekleşmemiş olacağından Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmeli ve dosya uzlaştırma bürosuna gönderilmemelidir.¹⁹⁹

Cumhuriyet savcısı koşulları oluşmasına rağmen uzlaştırma işlemlerini başlatmak için dosyayı uzlaştırma bürosuna göndermez ve uzlaştırma teklifini yapmadan iddianame düzenler ise, uzlaştırma teklifi yapılmadan iddianame düzenlenmesi CMK 174/1'inci maddesi uyarınca iddianamenin iadesi sebebi olduğu için iddianame iade edilmelidir.

a.Dosyanın Uzlaştırma Bürosuna Gönderilmesi

Cumhuriyet savcısı soruşturmaya konu suçun uzlaştırma kapsamında yer alan suçlardan olması ve kovuşturma başlatılması için yeterli şüpheye ulaşması durumunda, CMK 253/4'üncü ve CMUY 10/2 maddeleri gereğince, soruşturma dosyasını gönderme kararı ile Cumhuriyet Başsavcılıkları bünyesinde kurulan uzlaştırma bürosuna göndermelidir.²⁰⁰

b. Dosyanın Uzlaştırma Büro Savcılığınca İncelenmesi

Dosya uzlaştırma büro savcılığına geldikten sonra, uzlaştırma bürosunda görevli Cumhuriyet savcısı tarafından incelenir. Cumhuriyet savcısı yapacağı incelemede, soruşturmaya konu suçun, uzlaştırma kapsamındaki suçlardan olup olmadığını ve kamu davası açılması için yeterli şüphenin oluşup oluşmadığını, gerekli delillerin toplanıp toplanmadığını kontrol edecektir. Yargıtay 17. Ceza Dairesi, 2016/10080 Esas, 2016/11305 Karar sayılı ve 02.11.2016 tarihli kararında, Cumhuriyet

¹⁹⁹ Ahmet Aslan, **Cumhuriyet Savcısı Ve Soruşturma, Adalet**, Ankara, 2018, s. 111.

²⁰⁰ Ahmet Aslan, **a.g.e.**, s. 111.

savcısınca delillerin toplanması ve değerlendirme yapılarak şüphelinin hukuki durumu tayin edilmesi gerekmesine rağmen, müştekinin şikayette bulunmasından sonra hiçbir işlem yapılmayarak kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesini hukuka aykırı bularak hükmün bozulmasına karar vermiştir.²⁰¹

Eğer söz konusu suçun uzlaştırmaya tabi olmadığını ya da yeterli şüphenin oluşmasını sağlayacak ve suçun sübutuna etki edecek tüm delillerin toplanmadığını tespit ederse, CMUY 11'inci maddesi gereğince iade kararı vererek dosyayı soruşturma savcısına geri gönderecektir.²⁰²

Uzlaştırma bürosu savcısı tarafından verilen iade kararı incelendiğinde, uzlaştırma bürosundaki savcının soruşturma savcısının suç teşkil eden eylemle ilgili yaptığı hukuki nitelermeyi denetlediği sonucuna ulaşılmaktadır ki bu yetki Ceza Muhakemesi sistematığı bakımından istisnaidir. Genel kural, suçun hukuki nitelendirmesinin soruşturma savcısına ait olduğu ve CMK 174/2'inci maddesi gereği iddianamenin suç teşkil eden fiilin hukuki nitelendirmesi sebebiyle iade edilemeyeceğidir.²⁰³ Bunun sebebi mahkemenin iddianameyi kabul ettikten sonra hukuki nitelme ile ilgili söz söyleme hakkının doğacak olmasıdır.²⁰⁴

Burada belirtmelidir ki düzenlenen iddianame bulunmadığından, soruşturma savcısınca uzlaştırma işlemleri uygulanmak üzere uzlaştırma bürosuna gönderilen bir dosya olduğundan suçun hukuki niteliğinin sonradan değiştiği ya da uzlaştırma kapsamındaki suçlardan çıktığı tespit edilirse, soruşturma savcısına dosyanın iade edilmesi gayet yerindedir. Ancak asıl sorun, soruşturma savcısı ile uzlaştırma savcısı arasında suçun hukuki niteliği/uzlaştırma kapsamında olup olmadığı konusunda fikir farklılığı oluşması durumunda ne yapılması gerektiğinin Kanunda düzenlenmemiş olmasıdır. Böyle bir durumda, söz konusu uyuşmazlığın bir üst merci tarafından çözülmesi gerektiğinden, buna ilişkin mevzuatımızda düzenleme yapılması gerekmektedir.

²⁰¹ Karar için bkz Ali Parlar-Ahmet Çetin, **a.g.e.**, s. 120.

²⁰² Ersan Şen, **Uzlaşma Ve Uzlaştırma Üzerine Notlar-1,2,3**, kararara.com, 2017.

²⁰³ Can Canpolat-Zeyyat Sabuncuoğlu, **a.g.e.**, s. 91.

²⁰⁴ Mustafa Özen, **a.g.e.**, s. 627.

Uzlaştırma bürosunda görevli Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan incelemede, soruşturmaya konu suçun uzlaştırma kapsamında olduğu ve tüm gerekli deliller toplanarak kamu davası açılmasına yeterli şüphe olduğu tespit edilirse, uzlaştırma işlemleri uygulanacaktır.²⁰⁵

Kanaatimizce, soruşturma savcısı ve uzlaştırma bürosunda görevli savcının soruşturma konusu suç ile ilgili sorun yaşamaması ve sürecin uzamaması adına, soruşturma savcısı suçun sübutuna etki edeceği muhakkak olan delilleri toplamadan, dosyayı uzlaştırma bürosuna göndermemesi gerekmektedir. Kaldı ki, uzlaştırma savcısı suçun hukuki nitelemesini etkileyecek delilleri toplamakla görevli olmayıp, suçun uzlaştırma kapsamında olduğunu ve kamu davası açılması için yeterli şüphe olduğunu, delillerin toplandığını tespit etmesi durumunda uzlaştırma işlemlerini uygulayacaktır.

c. Uzlaştırmacı Görevlendirilmesi

Uzlaştırma savcısı uzlaştırma işlemlerini başlatabilmek için öncelikle, CMK 253/4'üncü maddesi uyarınca, Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı'na belirlenen uzlaştırmacı listelerinden uzlaştırmacı atamasını yapmalıdır. Uzlaştırmacı başlığı altında detaylı olarak yer verdiğimiz üzere, uzlaştırmacı atamasında, dosya tevzi kıstasları dikkate alınacaktır. Bunun dışında, hakimin davaya bakamayacağı haller ile hakimin reddi sebepleri de uzlaştırmacı atamasında dikkate alınmalıdır. Yargı çevresinde yeterli derecede uzlaştırmacı yok ise, CMUY 12/2'inci maddesinde hükmü uyarınca atamanın yapılması sağlanacaktır.

CMUY 12/3'üncü maddesi gereği dosya uzlaştırmacıya atandıktan sonra, bu durum uyuşmazlığın taraflarına iletişim araçlarıyla bildirilmelidir.

²⁰⁵ Ahmet Aslan, **a.g.e.**, s. 112.

Kendisine elektronik yollardan ulaşılan uzlaştırmacı, CMUY 12/4'üncü maddesi gereğince uzlaştırma bürosundan uzlaştırma evraklarını tutanakla birlikte teslim almalı ve alındı belgesi de dosyasına konulmalıdır.

Uzlaştırmacıya, dosyada bulunan bilgi/belgelerden hangilerinin verileceğİ konusu, CMK'nın 253/11'inci maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, Cumhuriyet savcısınca uygun görölen belgeler verilecektir.

Soruştırma evresinde, Cumhuriyet savcısı dosya hakkında gizlilik kararı vermiş ise, uyuşmazlığın taraflarına verilmemesi gereken bilgi/belgeler uzlaştırmacıya da verilmemelidir. Soruştırma dosyasında yer alan belgelerden hangilerinin uzlaştırmacıyla paylaşıldığİ, uzlaştırma bürosu personeli ile uzlaştırmacının imzaladığİ tutanağā kaydedilir, böylelikle izin verilen belgeler imza karşılığında uzlaştırmacıya teslim edilir.²⁰⁶

d. Uzlaştırma Teklifinin Yapılması

Uzlaştırmacı, soruştırma konusu belgeleri imza karşılığında teslim aldıktan sonra uyuşmazlığın tarafları ile iletişime geçerek uzlaştırma işlemlerini yürütecek ve işlemlerin tamamlanmasını müteakip sonucu uzlaştırma bürosuna bildirecektir.²⁰⁷

Uzlaştırmacı belgeleri teslim aldıktan sonra, uzlaştırma teklifini taraflara göndermeden önce, müzakerenin gerçekleştirilebileceğİ yer konusunda karar vermelidir. Bunun sebebi, uzlaştırma teklifinde uyuşmazlığın tarafları uzlaştırma yolunu kabul ederse, müzakere için belirlenen yerin uzlaştırma teklifinde açıkça belirtilmesinin gerekli olmasıdır.²⁰⁸

Ayrıca, CMUY 12/5'inci maddesinde, uzlaştırma teklifinin uyuřmazlığā konu fiilin gerçekleştirilmesinden itibaren bir aylık süre geçmeden yapılamayacağı düzenlenmiştir. Uzlaştırma kurumu, onarıcı adalet anlayışının uzantısı olduğİ için ve

²⁰⁶ Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s. 117.

²⁰⁷ Ekrem Çetintürk, **a.g.e.**, s. 490.

²⁰⁸ Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s. 118.

öncelikli amaç tarafların hür iradeleri ile anlaşarak uyuşmazlığı sonlandırmaları olduğu için, söz konusu düzenlemede bu hususun gözetildiği, taraflarda uyuşmazlığa konu fiil sebebiyle oluşan kızgınlığın giderilmesinin amaçlandığı bu sebeple de soğuma süresinin öngörüldüğü söylenebilir.²⁰⁹

CMK 253/4'üncü maddesine göre, uzlaştırma teklifi, açıklamalı tebligat ya da istinabe yoluyla yapılmalıdır. Uzlaştırmacı, CMUY 7/11'inci maddesi gereği, görevini bizzat yerine getirmekle yükümlü olup, görevini kısmen dahi olsa başkasına devredemez.²¹⁰ CMK 253/4'üncü maddesinde ve CMUY 29/1'inci maddesinde taraflardan birinin veya hepsinin reşit olmaması, kısıtlı olması veya ayırt etme gücü bulunmaması durumlarında, uzlaştırmacının, uzlaştırma teklifini kanuni temsilcilere yapması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

CMK 253/6'ıncı maddesinde, taraflara ya da taraflardan birine adresinde bulunmama, yurtdışında olma veya başka bir sebeple ulaşılmaz ise, uzlaştırma işlemleri uygulanmaksızın soruşturmanın devam etmesi gerektiği düzenlenmiştir.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 2018/2044 Esas, 2018/5544 Karar sayılı ve 22.03.2018 tarihli kararında, tehdit ve hakaret suçunun 6763 sayılı Kanun değişikliği ile uzlaştırmaya tabi katalog suçlardan olduğunu, bu sebeple uzlaştırma işlemlerinin yapılması gerektiğini ancak CMK 253/6'ıncı maddesi gereği adreste bulunmama veya yurtdışında olma veya başka bir nedenle taraflara, taraflardan birine veya kanuni temsilcilerine ulaşılamaması durumunda, uzlaştırma işlemleri uygulanmadan soruşturmaya devam edilip sonuçlandırılacağı, olayda da şüpheli hakkında yakalama emri düzenlendiği için uzlaştırma işlemlerinin yapılmasının mümkün olmadığı göz önüne alınarak uzlaştırma yoluna gidilmemesi sebebiyle verilen iddianamenin iadesi kararına karşı itirazın reddini, hukuka aykırı bulmuştur.²¹¹

Konuya ilişkin olarak Yargıtay 15. Ceza Dairesi, 2017/37836 Esas, 2018/1414 Karar sayılı ve 28.2.2018 tarihli ilamında, uzlaştırmacının her ne kadar müştekiyle yaptığı görüşmede uzlaşacağını beyan etmesi akabinde sanık ve vasisi ile yaptığı görüşmede zararın giderileceğini beyan ettiklerini, müştekinin görüşmelere iki kere

²⁰⁹ Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s. 116.

²¹⁰ Meral Ekici Şahin- Kürşat Yemenici, **a.g.m.**, s. 485.

²¹¹ www.lexpera.com.tr. (Erişim Tarihi:15/05/2019)

gelmediğini bu sebeple de uzlaştırma raporunu düzenleyemediğini beyan etse de, dosyada müştekiye gönderilen tebligat zarfının olmadığını tebligat çıkarılıp çıkarılmadığı ya da hangi adrese çıkarıldığı anlaşılamadığından, usulüne uygun tebligat yapılmadan ve uzlaştırma işlemleri uygulanmadan hüküm tesis edilmesini yasaya aykırı bulmuştur.

Yargıtay 15. Ceza Dairesi 2018/2033 Esas 2018/9899 Karar sayılı ve 20.12.2018 tarihli ilamına göre, uzlaştırma evraklarını teslim alan uzlaştırmacının, uzlaştırma teklifi iletilecek kişilere telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi araçlardan yararlanarak çağrıda bulunması yapamaz ise, uzlaştırma bürosundan destek alması gerekmektedir. Uzlaştırma bürosu da ulaşamaz ise, muhatabın bilinen son adresine tebligat yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

CMK 253/5'inci maddesi ve CMUY 29/5'inci maddesi gereğince, uzlaştırma teklifinde uzlaştırmacının niteliğine ve kabul ya da reddedilmesinin hukuki neticelerine yer verilir.²¹² Tarafların uyuşmazlığı hür iradeleri ile uzlaştırma yoluyla çözmeleri uzlaştırma konusunda yeterli ve doğru bilgiye sahip olmalarına bağlı olduğundan, aydınlatılmış iradenin sağlanabilmesi adına bu düzenleme son derece önemlidir.

253/8'inci maddesine göre, uzlaştırma teklifinde bulunulması veya bu teklifin kabulü delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel değildir. Uzlaştırmacının zaman kaybına sebep olmaması ve soruşturmanın uzamasının engellenmesi açısından bu düzenlemeye yer verilmiştir.²¹³ Uzlaştırma, ceza sorumluluğu açısından alternatif olduğu için, güvenlik tedbirlerinin uygulanması konusunda herhangi bir yasal engel söz konusu değildir.

CMK 253/4'üncü maddesi ve CMUY 30/1'inci maddesi gereğince, uyuşmazlığın taraflarına uzlaştırma teklifinde bulunulmasından itibaren üç gün içinde taraflardan herhangi biri kararını bildirmez ise, uzlaştırma teklifi reddedilmiş sayılır. Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 2018/2412 Esas, 2018/14391 Karar sayılı ve 13.09.2018 tarihli ilamında, uzlaştırmacı uyuşmazlığın taraflarına ulaşamaz ise, açıklamalı tebligat ya da istinabe yoluyla uzlaştırma teklifinde bulunabileceği, talimat yazma yetkilerinin bulunmadığı, söz konusu tebligatın 7201 sayılı Tebligat

²¹² Ali Parlar, **a.g.e.**, s.1081.

²¹³ Ekrem Çetintürk, **a.g.e.**, s.486.

Kanunu hükümlerine göre yapılacağı, normal posta yoluyla gerçekleştirilemeyeceği ifade edilerek, iadeli taahhütlü posta ile gönderilen uzlaştırma teklifinin yasaya aykırı olduğunu ve bu durum gözetilmeden yargılamaya devam edilerek mahkumiyet hükmü verilmesini yasaya bulmuş, kararın bozulmasına karar vermiştir.²¹⁴

Suçtan zarar gören veya mağdur uzlaştırma teklifini kabul etmezse, şüpheliye uzlaştırma teklifi gönderilmesine gerek olmayıp, soruşturmanın devam edebilmesi açısından dosya uzlaştırmacı tarafından büroya geri teslim edilmelidir.²¹⁵

CMK 253/7'inci maddesine göre birden fazla şahıs gerçekleştirilen fiil sebebiyle zarar görmüş ise, uzlaştırma hükümlerinin uygulanabilmesi hepsinin uzlaştırmayı kabul etmesine bağlıdır.²¹⁶ Ancak, suç birden fazla kişi tarafından işlenmiş ise, CMK 255'inci maddesi gereği sadece uzlaşan kişiler uzlaştırmadan faydalanabilecektir.

Belirtmek gerekir ki, uzlaştırma teklifi reddedilse dahi taraflar CMK 253/16'ıncı maddesi gereği, en geç iddianame düzenlenene kadar Cumhuriyet savcısına uzlaştıklarını bildirebilir yani haricen uzlaşma sağlayabilirler. Haricen uzlaşmada taraflar kendi aralarında uzlaşarak Cumhuriyet savcısına uzlaşma belgesi sunmaktadır, uzlaştırmacı atanmadan taraflar arasında uyuşmazlığın çözülmesi söz konusudur. Bu durumda, taraflarca üzerinde anlaşılan edimin hukuka uygunluğu ve tarafların hür iradesine dayanıp dayanmadığı hususunun yine Cumhuriyet savcısınca kontrol edilmesi gerekmektedir. Kanaatimizce, uzlaştırmacı eliyle yürütülen uzlaştırma süreci olmadan, uzlaştırmacının ve tarafların katıldığı müzakere yapılmadan ve uzlaştırmacı tarafından uzlaştırma raporu düzenlenmeden uzlaşmanın sağlanması ve Savcılığa bildirilmesi, hukuka olan güvenin azalmasına, bu durumun kötüye kullanılmasına ve hak ihlallerinin artmasına yol açabilecektir. Bu sebeple haricen uzlaşma konusunda daha detaylı ve katı düzenleme yapılması ya da haricen

²¹⁴ www.lexpera.com.tr. (Erişim Tarihi: 15/05/2019)

²¹⁵ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli, **a.g.e.**, s. 124.

²¹⁶ Vahit Bıçak, **a.g.e.**, s. 388.

uzlaşmanın önünün kesilmesi gerekmektedir. Belirtmek gerekir ki, haricen uzlaşma sadece soruşturma aşamasında olup, kovuşturma aşamasında uygulanmamaktadır.

Uzlaştırma teklifinin tarafların vekiline veya müdafine yapılıp yapılmaması konusunda ise farklı görüşler mevcuttur. Şöyle ki CMK 253/4'üncü maddesinde, uzlaştırmacının uzlaştırma teklifini şüpheliye, suçtan zarar görene ve reşit değil ise kanuni temsilcine yapılabileceği düzenlenmiştir. CMUY 29/2'inci maddesinde ise, taraflardan birisi veya taraflar özel hukuk tüzel kişisi ise ve vekaletnamesinde bu konuda özel yetkisi var ise vekiline de uzlaştırma teklifinde bulunulabileceği düzenlenmiştir.²¹⁷ Maddelerin lafzından taraflar özel hukuk tüzel kişisi değil ise, vekillerine uzlaştırma teklifi yapılamayacağı sonucu çıkmaktadır. Bu sebeple kanaatimizce, vekaletnamesinde özel yetkisi var ise vekile uzlaştırma teklifinin yapılmasının sağlanması çelişkinin giderilmesi açısından gereklidir.

Yargıtay 2. Ceza Dairesi 2007/777 Esas, 2007/4908 Karar sayılı ve 04.04.2007 tarihli kararında, davaya konu televizyon yoluyla sövme eyleminin uzlaştırma kapsamında kaldığını, ancak uzlaştırma teklifinin Kanuna aykırı olarak sanık müdafî ve katılan vekiline yapılarak usule aykırı işlem tesis edildiğini belirterek hükmün bozulmasına karar vermiştir.²¹⁸

Önceki açıklamalarımızda belirttiğimiz üzere, uzlaştırma teklifinin kabulü suçun ikrarı anlamına gelmeyip, işlenen fiilin sorumluluğunun şüpheli tarafından üstlenilmesidir. Bu sebeple, uzlaştırma müzakerelerinde uzlaşma sağlanmasa dahi, şüphelinin suçu ikrar ettiği gibi bir önyargının oluşmamalıdır.

²¹⁷ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli, **a.g.e.**, s. 140.

²¹⁸ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s.381.

e.Müzakere Evresi

Uzlaştırma müzakeresi, taraflar arasında meydana gelen uyuşmazlığın uzlaştırmacı yardımıyla ve tarafların hür iradeleri ile anlaşmak istemesi ve uzlaştırma teklifini kabul etmesi üzerine sorunu çözme odaklı yapılan toplantıdır. Bu nedenle müzakere evresi uzlaştırma sürecinin en önemli bölümüdür.

Uzlaştırmacı, CMUY 5/8'inci maddesi gereği müzakereye başlamadan önce uzlaştırma süreci, sürecin sonuçları, müzakerenin gizliliği, kendisinin tarafsızlığı ve tarafların süreçteki işlevleri konusunda bilgi vermekle yükümlüdür. Taraflar müzakereye birlikte katılmak zorunda olmayıp, bu durumda CMUY 31/3 maddesi gereği uzlaştırmacı tarafından taraflarla ayrı ayrı müzakere organize edilebilmektedir. Uzlaştırma tarafların hür iradelerine dayanan onarıcı adalet anlayışına dayanan bir kurum olduğu için, taraflar yüz yüze görüşmeye ya da ayrı ayrı katılım için gerekçe göstermeye zorlanmayacaktır. Nitekim, CMUY 31/2 maddesi gereği uzlaştırma süresine uymak kaydıyla birden fazla müzakere yapılabilir. Ayrıca, uzlaştırmacı uzlaştırma müzakerelerinde izlenecek yöntem konusunda Cumhuriyet savcısıyla görüşebilir ve Cumhuriyet savcısı müzakerelerin hukuka aykırı olmaması için uzlaştırmacıya talimat da verebilir.²¹⁹ CMUY'nin 35'inci maddesinde²²⁰ ise, uzlaştırma müzakerelerinin yapılabileceği yerler sayılmıştır.

Uzlaştırmacı giriş konuşmasını yapıp kendini tanıttıktan sonra, taraflar ve uzlaştırmacı uyuşmazlık konusunu anlamaya çalışır, bu kapsamda sorular sorularak tarafların empati kurması sağlanır. Bu noktada, uzlaştırmacının dikkatli bir dinleyici

²¹⁹ Meral Ekici Şahin- Kürşat Yemenici, **a.g.m.**, s.493.

²²⁰ **CMUY** 35 (1) Uzlaştırma müzakereleri;

a) Adliye binalarında uzlaştırma müzakereleri için oda tahsis edilmişse bu yerlerde,

b) Kamu kurum ve kuruluşlarında bu amaçla ayrılan yerlerde,

c) Tarafların kabul etmesi şartıyla uzlaştırmacının faaliyetlerini yürüttüğü büroda,

ç) Tarafların menfaatlerine uygun, kendilerini huzurlu hissedecekleri güvenli bir ortamda veya taraflarca kabul edilen bu işe uygun başka yerlerde, gerçekleştirilebilir.

(2) Uzlaştırma müzakerelerinin adliye binalarında gerçekleştirilmesi hâlinde toplantı odalarının düzenlenmesi, gerekirse güvenliğinin sağlanması, uzlaştırma toplantıları için tahsis sıra ve saatlerinin belirlenmesi Cumhuriyet başsavcılığı tarafından yerine getirilir.

olması gerekmektedir. Uzlaştırmacı uyuşmazlık için çözüm önerisi getirmemeli, ancak tarafların sorunu çözmesine yardımcı olmalıdır.²²¹

CMK'nın 253/20'inci maddesine göre, uzlaştırma görüşmeleri esnasında bulunulan beyanlar, soruşturma aşamasında veya kovuşturma aşamasında delil teşkil edemez. Ayrıca, CMUY 32/3'üncü maddesine göre görüşmelere katılanlar bu açıklamalar konusunda tanık da olamazlar. Bu durumda, örneğin şüpheli uzlaştırma müzakereleri esnasında uyuşmazlığa konu eylemi gerçekleştirdiğini beyan etse diğer bir deyişle suçu ikrar etse dahi bu beyanı delil teşkil edemeyecek ve Savcılıkça veya mahkemece dikkate alınmayacaktır. Bu noktada tartışılması gereken husus, uyuşmazlığa konu eylem dışında tehdit, hakaret gibi herhangi bir başka suç işlenmesi durumunda bu eylemlerin gizlilik kapsamında olup olmayacağıdır. Kanaatimizce yeni bir suç işlenmesi durumunda mağdur olan taraf şikayette bulunabilecek ve bu yeni suç gizlilik kapsamında olmayacaktır. Aksi durum, adalete olan güvenin sarsılmasına ve alternatif çözüm yöntemi olarak uzlaştırma kurumunun kötüye kullanılmasına yol açabilecektir.

CMUY 32/4'üncü maddesinde ise, önceden mevcut bilgi/belgelerin uzlaştırma görüşmelerinde gündeme getirilmiş olmasının bu bilgi/belgelerin soruşturmada, kovuşturmada ya da davada delil olarak ileri sürülmesine engel olmayacağı düzenlenmiştir.

aa.Müzakere Süresi

CMK 253/12'inci maddesine göre, uzlaştırmacı, uzlaştırma ile ilgili evrakları teslim almasından itibaren otuz gün içinde işlemleri tamamlar. Ancak gerekli görülmesi halinde, uzlaştırma bürosundan sorumlu Cumhuriyet savcısının da onayı alınmak suretiyle bu süre her defasında 20 günü geçmemek üzere en fazla 2 kere daha uzatılabilir.

²²¹ Feridun Yenisey-Ayşe Nuhoğlu, **ag.e.**, s.511-512.

Ayrıca, CMUY 17/2'inci maddesine göre, uzlaştırma teklifi reddedilse de taraflar anlaşıklarını gösterir belge ile iddianame düzenlenene kadarki süreçte Cumhuriyet savcısına başvurup haricen uzlaşma sağladıklarını bildirebilirler.

bb.Müzakere Sonucu

Uyuşmazlığın tarafları, müzakereler sonucunda sorunun çözülmesi zararın giderilmesi konusunda ortak bir karara varıp varmamakta özgürdür. Gönüllük ilkesi uzlaştırmanın tüm aşamalarında geçerli olduğu için, müzakere sonucunda da geçerlidir.

Uzlaştırma müzakereleri başarılı geçmiş ve taraflar mağdurun mağduriyetinin giderilmesi konusunda anlaşmış ise, anlaşmaya konu edimin yerine getirilmesi gerekmektedir. Eğer müzakereler olumlu sonuçlanmaz ise, soruşturma aşaması kaldığı yerden devam edecek olup, aynı uyuşmazlıkla ilgili tekrar uzlaştırma işlemleri uygulanmayacaktır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2018/394 Esas, 2018/478 Karar sayılı ve 25.10.2018 tarihli kararında, 6763 sayılı Kanun'un gerekçesinde; CMK'nın 253/18'inci maddesinde uzlaştırmanın sonuçsuz kalması durumunda tekrar uzlaştırma yoluna gidilemeyeceğinin belirtildiği, soruşturma aşamasında tarafların reddetmesi sebebiyle uzlaştırmanın sonuçsuz kalmasının uzlaştırmanın usulüne ilişkin olduğu, derhal uygulama ilkesi gereği önceden usulüne uygun olarak yerine getirilen uzlaştırma girişimi ile ilgili işlemlerin yenilenmesinin gerekmediği şeklinde hüküm tesis etmiştir.²²²

Uzlaştırmacı müzakerelerinin sonucunda, tarafların da imzaladığı uzlaştırma raporunu, hatta var ise tarafların anlaşmasını uzlaştırma bürosuna teslim etmelidir.²²³

²²² www.lexpera.com.tr. (Erişim Tarihi:15/05/2019)

²²³ Vahit Bıçak, **a.g.e.**, s. 390.

f.Uzlaştırmada Edim

Edim, tarafların üzerinde anlaştıkları konudur. Uzlaştırma müzakereleri sonucunda taraflar, CMUY 33'üncü maddesinde belirlenen edimlerden birini/birkaçını seçebilir veya hukuka ve ahlaka uygun olmak şartıyla belirledikleri başka bir edim konusunda anlaşabilirler.

Tarafların hür iradeleri yani gönüllölük ilkesi edimin belirlenmesi aşamasında da geçerli olup, tek sınırlama üzerinde anlaşılan edimin hukuka ve ahlaka uygun olmasıdır. Bu sebeple, edimin konusu hukuka aykırı ise, uzlaştırmacı tarafından değerlendirme yapılıp müdahale edilmelidir.²²⁴ CMUY 33'üncü maddesinde sayılan edimler aşağıdaki gibidir.

aa.Fiilden Kaynaklanan Maddi-Manevi Zararın Tamamen veya Kısmen Tazmin Edilmesi veya Eski Hale Getirilmesi

Sık tercih edilen edimlerden biri olarak, taraflar mağdurun maddi ve maddi zararının tazmini konusunda hür iradeleri ile anlaşma sağlamaktadır. Böylece, fail klasik ceza yargılamasının stresli, masraflı ve uzun sürecinden kurtulmakta ve mağdurun zararı da kısa süre içinde giderilmektedir.

Zararın tamamının ya da bir kısmının karşılanması tarafların anlaşmasına bağlı olup, zararın gerçek karşılığının tazmin edilmesi gibi bir zorunluluk bulunmamaktadır. Kaldı ki, meydana gelen zararı tespit edebilmek adına uzlaştırmacının bilirkişi raporu alabilme yetkisi de yoktur.²²⁵

²²⁴ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Öşşahinli, **a.g.e.**, s. 197.

²²⁵ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Öşşahinli, **a.g.e.**, s. 211.

bb.Mağdurun veya Suçtan Zarar Görenin Haklarına Halef Olan Üçüncü Kişi Ya Da Kişilerin Maddi Veya Manevi Zararlarının tamamen Ya Da Kısmen Tazmin Edilmesi Veya Eski Hale Getirilmesi

CMUY 33/1-b'inci maddesinde, şüpheli/sanık ile suçtan zarar görenin ya da mağdurun haleflerinin uzlaşabileceği, failin bu üçüncü kişilerin maddi veya manevi zararını gidererek edimi yerine getirebileceği düzenlenmiştir.²²⁶

TCK 131/2'inci maddesinde düzenlenen hakaret suçuna ilişkin olarak suçtan zarar gören vefat etse dahi, haleflerinin şikayette bulunabileceği düzenlendiğinden, uzlaştırmada da taraf olabilecektir. Ayrıca, suçtan zarar gören veya mağdur uzlaştırma yolunu tercih etmiş ve uzlaştırma görüşmelerine katılmış, anlaşma sağlamış fakat edim ifa edilmeden ölmüş ise, mağdur veya suçtan zarar gören mirasçılar, mağdura halef olarak edimin yerine getirilmesi talebinde bulunabilir.²²⁷

Uygulamada, sigorta şirketleri, zarar sigortalarında, sigortalının zararını öder ve sigortalıya halef olarak, zarara sebebiyet veren kişiye karşı dava açma hakkı elde etmektedir.

cc.Bir Kamu Kurumu Veya Kamu Yararına Hizmet Veren Özel Bir Kuruluş İle Yardıma Muhtaç Kişi Ya Da Kişilere Bağış Yapmak Gibi Edimlerde Bulunması

CMK'da tarafların uzlaşması konusunda edimin ifa edilmesinden söz edildiği için sadece zarar tazmininin edimin konusu olmadığı açıktır. Bu sebeple mağdur sadece kendisi için edim istemek zorunda olmayıp, başka bir kişi ya da kurum lehine edim belirlenmesini talep edebilir. Mağdurun mağduriyetinin giderilmesi odaklı

²²⁶ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s. 243.

²²⁷ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli, **a.g.e.**, s. 211.

onarıcı adalet anlayışına dayanan uzlaştırma kurumu, mağdurun iradesini dikkate almaktadır.²²⁸ Uyuşmazlığın tarafları uzlaştırma müzakerelerinde, bir okula ya da hastaneye para bağışı yapılması, herhangi bir yardım kuruluşuna belirlenen sayıda ayakkabı bağışlanması, çocuk esirgeme kurumundaki çocuklara kıyafet veya kitap bağışlanması gibi edimler üzerinde anlaşma sağlayabilirler. Bursa’da, işyeri dokunulmazlığının ihlali suçundan yapılan kovuşturmada, sanık ile mağdur, Uludağ Onkoloji Dayanışma Derneği’ne 5.000TL bağış yapılması karşılığında uzlaşmıştır.²²⁹

Kasten yaralama ile hakaret suçları sebebiyle yürütülen soruşturmada, mağdur çocuğun kanuni temsilcisi ile şüpheli yaşlılara huzurevinde gün boyunca fıkra kitabı okunması şeklinde edim belirleyerek uzlaşma sağlamışlardır.²³⁰

Marka hakkına tecavüz suçu sebebi ile görülen davada, sanık ile müşteki TEMA vakfına 75 adet fidan bağışlanması şeklinde edim belirleyerek anlaşma sağlamıştır.²³¹

Kanaatimizce, edimin konusu bağış olduğu için ve edimin ifa edilip edilmemesi CMK 253/19’uncu maddesi bakımından önem taşıdığı için, bağışın yapılacağı kişi veya kurumun ve edimin ifa edileceği yani bağışın gerçekleştirileceği tarihin mutlaka uzlaştırmacı tarafından düzenlenecek uzlaştırma raporunda yer alması gereklidir.²³²

²²⁸ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s. 249.

²²⁹ <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr>

²³⁰ <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr>

²³¹ <https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr>

²³² Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s. 250.

dd.Mağdur, Suçtan Zarar Gören, Bunların Gösterecekleri Üçüncü Şahıs Veya Bir Kamu Kurumu Ya Da Kamu Yararına Hizmet Veren Özel Bir Kuruluşun Belirli Hizmetlerinin Geçici Süreyle Yerine Getirilmesi

Edimin konusu hizmet verilmesi olup, bu hizmet mağdura, suçtan zarar görene veya üçüncü kişi veya kurumlara karşı yerine getirilmektedir. Özellikle, ekonomik durumu iyi olmayan failler bakımından mağdurun mağduriyetinin giderilmesi ve uyuşmazlığın sonlandırılması adına verimli bir anlaşmadır. Uygulamada genellikle mala zarar verme suçları açısından tercih edilen edim şekli olup, zarar verilen malın onarılması şeklinde edim ifa edilebilecektir.²³³ Zarar gören binanın tadilatı, bahçe duvarlarının boyanması, bozulan arabanın tamiri gibi edimler uzlaştırmada edim olarak belirlenebilir.

Belirtmek gerekir ki sürekli olmayıp geçici olarak yerine getirilmesi gereken bir edim söz konusudur. Bu sebeple edim belirtilirken zaman aralığı ya da miktar da belirtilebilir. Örneğin, 1 ay boyunca hastane bahçesinin günde bir defa süpürülmesi gibi bir edim belirlenebilir.

ee.Mağdur Veya Suçtan Zarar Görenden Özür Dilenmesi

Uyuşmazlığın tarafları uzlaştırma müzakereleri sonunda, failin mağdurdan ya da suçtan zarar görenden özür dilemesi şeklinde edim belirleyerek anlaşma sağlayabilir. Taraflar, birden fazla edim belirleyebileceği için edimlerden birisi de, mağdur veya suçtan zarar görenden özür dilenmesi şeklinde olabilecektir.²³⁴ Mağdurdan özür dilenmesi, özellikle tehdit, hakaret gibi suçlarda mağdurlar tarafından tercih edilebilecek edim türlerinden biridir.

²³³ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s. 250-251.

²³⁴ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli, **a.g.e.**, s. 219.

Onarıcı adalet anlayışının bir parçası olarak uzlaştırma, mağdurun tatmin edilmesine öncelik tanıyan, hukuka ve ahlaka uygun edimleri de kapsayan bir kurumdur. Özür dileme şekli yazılı ya da sözlü olabilir, ne şekilde anlaşma sağlandıysa uzlaştırma raporunda edime detaylı bir şekilde değinilmesi önem arz etmektedir.²³⁵

ff.Topluma Faydalı Birey Olmayı Sağlayacak Bir Programa Katılımın Sağlanması

Taraflar edimin konusunu, şüphelinin topluma fayda sağlayabilmek adına bir programa katılması şeklinde kararlaştırabilir. Bu durumda, uzlaştırma raporunda programın isminin ve katılım süresinin mutlaka belirlenmesi gerekmektedir.

Alkollü araba kullanarak taksirle yaralama suçuna sebebiyet veren kişinin alkol ile ilgili iyileştirme/bilinçlendirme programına katılımının sağlanması,²³⁶ hırsızlık suçunu işleyen okuma yazma bilmeyen failin, okuma yazma kursuna gitmesi gibi edimler kararlaştırılarak da uzlaştırma yoluyla uyuşmazlığın sona erdirilmesi sağlanabilir.

g.Uzlaştırma Raporu

Uzlaştırma görüşmeleri sona erdirdikten sonra, uzlaştırmacı CMK 253/15'inci maddesi gereği, kendisine uzlaştırma bürosunca teslim edilen belgeleri ve varsa tarafların anlaşmasını da ekleyerek uzlaştırma raporunu uzlaştırma bürosuna teslim

²³⁵ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s. 257.

²³⁶ Mustafa Serdar Özbek, **Soruşturma Evresinde Uzlaştırma Usulü (Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı)**, Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı, Ankara, 2018, Yayın No:1 s. 124.

etmekle görevlidir. Uzlaştırma bürosu da uzlaştırmacı tarafından teslim edilen raporu ve belgeleri incelenmek üzere Cumhuriyet savcısına iletir.²³⁷

Uzlaştırma raporunda, tarafların ne şekilde anlaştığı, varsa üzerinde anlaşılan edim açık ve net bir şekilde yer almalıdır. Uzlaştırma görüşmeleri esnasında suçun işlenmesi ile ilgili beyanlara yer verilmemelidir.²³⁸

Belirtmek gerekir ki, uzlaştırma kurumunun amacı tarafların hür iradeleri ile anlaşarak uyuşmazlığı sona erdirmeleri olduğu için ve mağdur odaklı olduğu için, taraflar anlaştığı takdirde, edim belirlenmesi bir zorunluluk değildir. Tarafların empati kurması ve barışması ile de müzakereler sonlandırılabilceği için, edimin belirlenmesi uyuşmazlığın olumlu sonuçlandırılabilmesi için mutlak bir unsur değildir.²³⁹

Uzlaştırma raporu uzlaştırma bürosu tarafından uzlaştırma bürosu savcısına tevdi edildikten sonra CMK 253/17'inci maddesi gereği, Cumhuriyet savcısı tarafından raporun hukuka ve ahlaka uygunluğu ile tarafların hür iradelerine dayanıp dayanmadığı incelenir. Cumhuriyet savcısı uzlaştırma raporunun tarafların özgür iradelerinin ürünü olduğunu ve edimin hukuka, ahlaka uygun olduğunu tespit ederse raporu onaylar, tespit edemez ise, gerekçesini belirtir ve onaylamaz, dolayısıyla uzlaştırma sağlanamamış olur.²⁴⁰

Cumhuriyet savcısı uzlaştırma raporunu edimin hukuka ve ahlaka aykırılık gerekçesi ile onaylamaz ise, CMUY 18/5'inci maddesi gereği, tarafların süresine uymak koşuluyla edimi değiştirme hakkına sahiptir.

²³⁷ Vahit Bıçak, **a.g.e.**, s. 390.

²³⁸ Can Canpolat-Zeyyat Sabuncuoğlu, **a.g.e.**, s. 96.

²³⁹ Meral Ekici Şahin- Kürşat Yemenici, **a.g.m.**, s. 498.

²⁴⁰ Ahmet Aslan, **a.g.e.**, s. 115.

Tarafların uzlaşmaya varamaması halinde de yine bir uzlaştırma raporu düzenlenecek olup, uzlaşma sağlanamadığı için uzlaştırma hükümleri olmayacak, uzlaştırmacı sürecin nasıl gerçekleştiğini anlattığı raporunu teslim edecektir.

CMUY 21'inci maddesindeki düzenlemeye göre, uzlaştırmacının gerçekleşmemesi yahut uzlaştırma hükümlerinin uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından onaylanmaması durumunda, iddianameyi uzlaştırmadan sorumlu olan Cumhuriyet savcısı düzenleyecektir.

h.Haricen Uzlaşma (Uzlaştırma Belgesi)

CMK 253/16'ıncı maddesine göre, soruşturma evresinde uzlaştırma teklifini reddetmiş olan taraflar iddianame düzenlenene kadar uzlaşarak Cumhuriyet savcısına uzlaştıklarını beyan edebilirler. Cumhuriyet savcısı söz konusu belgeyi inceler ve edimin hukuka ahlaka uygun olduğunu ve anlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayandığını tespit ederse belgeyi onaylar.

Haricen uzlaşmada taraflar kendi aralarında uzlaşarak Cumhuriyet savcısına uzlaşma belgesi sunmaktadır, uzlaştırmacı atanmadan taraflar arasında uyuşmazlığın çözülmesi söz konusudur. Bu durumda, taraflarca üzerinde anlaşılan edimin hukuka uygunluğu ve tarafların hür iradesine dayanıp dayanmadığı hususunun yine Cumhuriyet savcısınca kontrol edilmesi gerekmektedir. Kanaatimizce, uzlaştırmacı eliyle yürütülen uzlaştırma süreci olmadan, uzlaştırmacının ve tarafların katıldığı müzakere yapılmadan ve uzlaştırmacı tarafından uzlaştırma raporu düzenlenmeden uzlaşmanın sağlanması ve Savcılığa bildirilmesi, önceli açıklamalarımızda da yer verdiğimiz üzere, hukuka olan güvenin azalmasına, bu durumun kötüye kullanılmasına ve hak ihlallerinin artmasına yol açabilecektir. Bu sebeple haricen uzlaşma konusunda daha detaylı ve katı düzenleme yapılması ya da haricen uzlaşmanın önünün kesilmesi gerekmektedir. Belirtmek gerekir ki, haricen uzlaşma sadece soruşturma aşamasında olup, kovuşturma aşamasında uygulanmamaktadır.

2.Soruşturma Aşamasında Uzlaştırmanın Hukuki Sonuçları

Uzlaştırma müzakereleri sonucunda taraflar anlaşma sağlayamaz ise, tekrar aynı konuda uzlaştırma yoluna gidilemeyeceği CMK 253/18 maddesinde düzenlenmiştir.²⁴¹

Soruşturma evresinde uzlaştırmanın sonuçları CMK 253/19'uncu maddesinde düzenlenmiş olup, edimin def'aten diğer bir deyişle tek seferde yerine getirilmesine karar verilmiş ve yerine getirilmiş ise, Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir.

CMK 253/19'uncu maddesindeki düzenlemeye göre, uzlaştırma müzakereleri olumlu sonuçlanırsa, uyuşmazlığa konu fiil sebebiyle tazminat davası açılmaz, önceden açılmış ve devam eden tazminat davası var ise de davadan feragat edilmiş sayılır.²⁴² Bu sebeple, tarafların uzlaşması durumunda, uyuşmazlığa konu eylem nedeniyle hukuk mahkemelerinde maddi ya da manevi tazminat davası açılmayacak olup, açılmış dava varsa da uzlaştırma belgesinin veya raporunun davaya sunulmasıyla feragat etmiş sayılacaktır. Örneğin, taraflar uzlaştırma müzakerelerinde zararın bir kısmının tazmini konusunda anlaşmış olsa dahi uyuşmazlık sona ermiş olduğundan ve husumet tümüyle ortadan kalkmış olduğundan hukuk mahkemesinde tazminat davası açılmayacaktır.

Bu konuda değinilmesi gereken konu, uzlaşma sağlanmasının tüm hukuk davalarında aynı etkiyi doğurup doğurmayacağıdır. Tarafların uzlaştırma müzakereleri sonucunda anlaşmasının, tazminat davası dışındaki diğer hukuk davalarının açılmasına engel olup olmadığı ya da devam eden çocuğun teslimi, tecavüzün menî gibi hukuk davasından feragat etmiş sayılıp sayılmayacağı konusu irdelenmelidir. Uzlaştırma uyuşmazlık konusu ile ilgili özel hukuka ait tazminat hakkını sona erdirmekte olup, diğer özel hukuk davalarında herhangi bir etkisi bulunmamaktadır.

²⁴¹ Yener Ünver-Hakan Hakeri, **a.g.e.**, s. 728.

²⁴² Cengiz Topel Çiftçioğlu, **Cumhuriyet Savcısının Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Kararı ve Kararın Denetimi**, Seçkin, Ankara, 2017, s. 145.

Edimin ifası ileri tarihe bırakılmış, takside bağlanmış veya süreklilik gösteriyor ise, CMK 171'inci maddesindeki şartlar aranmaksızın şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir.²⁴³ 7188 sayılı Kanun değişikliği ile, CMK'nın 171/2'inci maddesinde yer alan **“253'üncü maddenin 19'uncu fıkrası hükümleri saklı olmak üzere”** ibaresi madde metninden çıkarılmıştır. CMK 253/19'uncu maddesinde, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilirken CMK 171'inci maddesindeki şartların aranmayacağı belirtildiği için, söz konusu kısmın 171/2'inci maddesinden kaldırılması içerik itibarıyla farklılık yaratmamıştır.

7188 sayılı Kanun değişikliği ile 171/2'inci maddesine eklenen **“uzlaştırma ve öndeme kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere”** ibaresi ile uzlaştırma ve ön ödeme kapsamındaki suçlarda direkt kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesinin önü kesilmiştir. Bu sebeple, soruşturma aşamasında soruşturmaya konu suç uzlaştırma kapsamında ise, CMK'nın 171/2'inci maddesi gereği kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmemeli ve uzlaştırma işlemleri uygulanmak üzere dosya uzlaştırma bürosuna gönderilmelidir.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildikten sonra, uzlaştırma bürosu edimin ifa edilip edilmediğini takip eder. Ayrıca, bu süreçte zamanaşımı işlemez ve edim ifa edildiğinde, Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir.²⁴⁴

Soruşturma aşamasında uzlaştırma müzakereleri sonunda verilen kovuşturmaya yer olmadığı kararı veya kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı uzlaştırma savcısınca verilmektedir. Ayrıca önemle eklemek gerekir ki, uzlaştırma müzakereleri sonrasında Cumhuriyet savcısı tarafından iddianame düzenlenmesi durumunda, savcının ÇKK'da yer alan koruyucu tedbirlerin tatbikini mahkemeden istemesi gerekmektedir.²⁴⁵ TCK 56'ncı maddesinde, çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin

²⁴³ Yener Ünver-Hakan Hakeri, **a.g.e.**, s. 729.

²⁴⁴ Can Canpolat-Zeyyat Sabuncuoğlu, **a.g.e.**, s. 99.

²⁴⁵ Ahmet Aslan, **a.g.e.**, s. 116-117.

ilgili Kanunda düzenleneceği belirtilmiş olup, ÇKK 5'inci maddesinde, koruyucu tedbirler düzenlenmiştir.²⁴⁶

Taraflarca üzerinde anlaşılan edim şüpheli tarafından yerine getirilmez ise, soruşturma kaldığı yerden devam eder ve CMK 253/19'uncu maddesi gereği, CMK 171/4'üncü maddesindeki koşulların gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaksızın iddianame düzenlenerek kamu davası açılır.

Edimin ifa edilmemesi durumunda, uzlaştırma raporu ya da uzlaştırma belgesi, İ.İ.K. 38'inci maddesinde sayılan ilam niteliğine sahip belgelerden sayılacağından ilamlı icra takibiyle edimin ifası talep edilebilecektir.²⁴⁷

3.Uzlaştırma Sonucunda Verilecek Karara Karşı Kanun Yolu

CMK 253/23'üncü maddesine göre, uzlaştırma müzakereleri neticesinde alınan kararlara karşı Kanunda öngörülen kanun yollarına başvurulabilir. Bu durumda, CMK 171'inci maddesine göre verilen kamu davası açılmasının ertelenmesine ilişkin karara karşı ve CMK 172'inci maddesi gereğince kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilirse, bu karara karşı CMK 173'üncü maddesine göre itiraz edilebilir.²⁴⁸ Soruşturma evresinde verilen takipsizlik kararına karşı da, itiraz yoluna başvuru söz konusu olabilecektir.²⁴⁹

Uygulamada sık sık karşılaşılan konulardan birisi de soruşturma evresinde uzlaştırma raporunu Cumhuriyet savcısının onaylamaması durumunda, bu karara karşı itiraz edilip edilemeyeceği konusu olup bu karara karşı itiraz yolu bulunmamaktadır. Şöyle ki, onaylanmama sebebi uzlaştırma görüşmelerinin mevzuata aykırı yürütülmesinden kaynaklanmış ise, yeniden müzakere yapılır. Uzlaştırma raporunun gerekli bilgileri taşımaması eksik olması sebebiyle reddedilmiş ise, Cumhuriyet savcısı tekrar uzlaştırma raporu düzenlenmesi talebinde bulunabilir.

²⁴⁶ İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin, Ankara, 2018, s. 866.

²⁴⁷ Cüneyd Altıparmak, **100 Başlıkta Soruşturma Evresi**, Seçkin, Ankara, 2018, s. 138.

²⁴⁸ Ali Parlar, **a.g.e.**, s. 1084.

²⁴⁹ Erdener Yurtcan, **a.g.e.**, s. 194.

Ancak, uzlaştırma raporunun onaylanmama sebebi, taraflarca kararlaştırılan edimin hukuka ve ahlaka aykırı olması ya da tarafların özgür iradesi ürünü olmaması ise, soruşturma aşamasına kaldığı yerden devam edilir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, uyuşmazlığın tarafları veya taraflardan biri Cumhuriyet savcısının uzlaştırma raporunu reddetmesini hukuka aykırı görür ise, kamu davası sonucunda verilecek hükümle birlikte söz konusu karar için de istinaf kanun yoluna başvurabilecektir.²⁵⁰

Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 9. Ceza Dairesi 2017/1175 Esas, 2017/1252 Karar sayılı ve 18.04.2017 tarihli bir kararında, uzlaştırmaya tabi suç söz konusu olmasına rağmen başlatılan ve yürütölen kovuşturma evresinde, CMK'nın 254'üncü maddesi gereğı, ilk derece mahkemesinin dosyayı uzlaştırma bürosuna göndermemesini CMK 230'uncu maddesine aykırı bularak, ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur.²⁵¹

4.Uzlaştırmada Süre ve Dava Zamanaşımı

CMK 253/12'inci maddesine göre, uzlaştırmacı uzlaştırma bürosundan gerekli belgeleri teslim almasından itibaren en geç otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerini tamamlamalıdır. Bu süre uzlaştırma bürosunca her defasında 20 günü geçmemek üzere en fazla 2 kere daha uzatılabilecektir.

CMUY 20/2'inci maddesine ve CMK'nın 253/21'inci maddesine göre, uzlaştırmacının uzlaştırma teklifinde bulunduğı tarihten, uzlaştırmanın olumsuz sonuçlandığı ve en geç uzlaştırma raporunun uzlaştırma bürosuna teslim edildiğı tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemez. Bu sebeple, uzlaştırma dava zamanaşımı için durma sebebidir diğeri bir deyişle, kaldığı yerden devam eder, yeniden işlemez.²⁵² Durma kararının CMK'da sayılan hüküm çeşitlerinden olmadığı ve soruşturmanın ya da kovuşturmanın yapılmasının şarta bağılandığı ve söz konusu şartın gerçekteşmediğı durumlarda şartın gerçekteşmesi beklenirken verilecek karar olduğı, CMK 223/8'inci maddesinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla, durma kararı verildiğinde mahkemece geçici bir şekilde davaya

²⁵⁰ Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli, **a.g.e.**, s. 311.

²⁵¹ www.lexpera.com.tr. (Erişim Tarihi:15/05/2019)

²⁵² Mustafa Ruhan Erdem-Ferda Eser-Pakize Pelin Özşahinli, **a.g.e.**, s. 313.

bakılmamakta, dava bekletilmektedir.²⁵³ Durma kararına karşı itiraz edilebildiği dikkate alındığında, durma kararını ara karar olarak nitelendirmek uygun olacaktır.²⁵⁴ Kanaatimizce, durma kararı uyuşmazlığı sona erdirir nitelikte bir karar olmadığından hüküm şeklinde düzenlenmemesi yerinde olmuştur.

CMUY 12/5'inci maddesindeki düzenlemeye göre, uzlaştırma teklifi uyuşmazlığa konu fiilin gerçekleştirildiği tarihten itibaren bir ay geçmeden yapılamaz. Bu bir aylık süre soğuma süresi olup, uzlaştırmacı mutlaka fiilin gerçekleştirildiği tarihi kontrol etmeli ve soğuma süresi geçmeden uzlaştırma teklifini göndermemelidir.²⁵⁵

Kanaatimizce, onarıcı adalet anlayışı tarafların anlaşmasına ve mağdurun tatmin edilmesine öncelik tanıdığından, uyuşmazlığın verdiği kızgınlığın geçmesi adına bir aylık serinleme süresinin düşünülmesi yerinde bir düzenleme olmuştur.

2. Kovuşturma Evresinde Uzlaştırma

a.Kovuşturma Aşamasında Uzlaştırmaya Başvurulacak Haller ve Uzlaştırma Usulü

CMK 2/1-f'inci maddesinde, iddianamenin kabul edilmesiyle başlayarak mahkemece verilen kararın kesinleşmesine kadarki sürecin kovuşturma safhası olduğu düzenlenmiştir. Kararın kesinleşmesine kadar ki süreç kovuşturma evresi olduğundan ve kanun yolları aşamasında da hüküm henüz kesinleşmemiş olduğu için uzlaştırma işlemleri uygulanabilecektir. Konuya ilişkin olarak, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 5. Ceza Dairesi, 2017/435 Esas, 2017/597 Karar sayılı ve 19.04.2017 tarihli kararında, uzlaştırma bürosuna gönderilmek ve uzlaştırma işlemleri tamamlanmak üzere dava dosyasının ilk derece mahkemesine geri gönderildiği ve taraflarca uzlaşmanın sağlandığı, bunun üzerine mala zarar verme suçu açısından istinaf incelemesindeyken uzlaştırma işlemlerinin tamamlanarak, taraflarca kararlaştırılan edimin ifasının da sanık tarafından yerine getirilmiş olduğu anlaşıldığından, kamu davasının düşmesi kararı vermiştir.²⁵⁶

²⁵³ Günal Kurşun, **a.g.e.**, s. 164-165.

²⁵⁴ Günal Kurşun, **a.g.e.**, s. 166.

²⁵⁵ Erdal Yerdelen, Mustafa Serdar Özbek, Şeyda Altuntaş, Burak Boz, Dilek Özge Erdem, Berna Ayşen Yılmaz, **a.g.e.**, s. 191.

²⁵⁶ www.lexpera.com.tr. (Erişim Tarihi:15.10.2019)

Uygulamada istinaf aşamasında, uzlaştırma işlemlerinin tamamlanmadığı anlaşıldığında, dosyada bozma kararı verilerek ilk derece mahkemesine gönderiliyordu. Ancak, CMK 289'uncu maddesinde ve CMK 280'inci maddesinde uzlaştırmaya ilişkin bir düzenleme yer almamaktaydı. Söz konusu eksiklik 7188 sayılı Kanun ile giderilerek, CMK 280'inci maddesine f fıkrası eklenmiş ve uzlaştırma işlemleri uygulanmadığının istinaf aşamasında tespit edilmesi durumunda, hükmün bozulmasına karar verilerek, dosyanın yeniden incelenip karara bağlanmak üzere ilk derece mahkemesine gönderilmesine karar verileceği açıkça düzenlenmiştir.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 2018/3224 Esas, 2018/13476 Karar sayılı ve 05.07.2018 tarihli kararında, uzlaştırmının soruşturma aşamasında uygulanması gereken bir kurum olduğu, kovuşturma aşamasında uzlaştırma yoluna başvurulmasının istisnai olduğu, soruşturma aşamasında uzlaştırma işlemleri uygulanmadan iddianame düzenlenmesi ya da gerçekleştirilen fiilin uzlaştırmaya tabi olduğunun kovuşturma aşamasında anlaşılması halinde uzlaştırmının mümkün olduğunu belirtmiştir.²⁵⁷ Kovuşturma evresinde, yargılamaya konu suçun uzlaştırmaya tabi olduğu anlaşılması durumunda, kovuşturma engeli olması sebebiyle, mahkemece öncelikli olarak uzlaştırma işlemlerinin uygulanması gerekmektedir.²⁵⁸ Bu durumda taraflar anlaşırsa ve tarafların anlaştığı edim def'aten yerine getirilmiş olursa mahkemece davanın düşürülmesine karar verilir.²⁵⁹

Ancak, tarafların üzerinde anlaştığı edim ileri tarihli ise, takside bağlanmışsa veya süreklilik arz ediyorsa CMK 231'inci maddesindeki koşullara bakılmaksızın, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildikten sonra, edim ifa edilmez ise mahkeme tarafından hüküm açıklanır.²⁶⁰ Kovuşturma aşamasında edimin ifasının takibi, infaz savcılığına aittir.²⁶¹ Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin usul ve esaslar 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da düzenlenmektedir.

²⁵⁷ www.lexpera.com.tr. (Erişim Tarihi:15/05/2019)

²⁵⁸ Soner H. Çetin, **Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaşma (CMK m. 253, 254, 255)**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:82, 2009, s. 29.

²⁵⁹ Ahmet Gökçen, Murat Balcı, M. Emin Alşahin, Kerim Çakır, **a.g.e.**, s. 90.

²⁶⁰ Yener Ünver-Hakan Hakeri, **a.g.e.**, s. 730.

²⁶¹ Mustafa Serdar Özbek, **Soruşturma Evresinde Uzlaştırma Usulü (Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı)**, Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı, Ankara, 2018, Yayın No:1 s. 126.

Ayrıca, 5402 Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu'nun 5'inci maddesinde, herhangi hakkında tedbir kararı verilen kişinin, müdürlüğün planladığı programa ve görevlilerin bu konudaki uyarılarına uymak zorunda olduğu, bu uyarılara uyulmamasının denetimli serbestlik tedbirinin ihlali sayılacağı düzenlenmiştir.

5402 sayılı Kanun'un 11'inci maddesinde, Kanunlarda düzenlenen denetimli serbestlik tedbirleri ile ilgili görevleri yapmanın müdürlüğün görevlerinden olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, aynı Kanun'un 14/4-f'inci maddesinde, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 105'inci maddesinde yer alan kamuya faydalı işte çalışması ile ilgili işlemlerin de müdürlük tarafından yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

Her ne kadar burada da uzlaştırmacının görevlendirilmesi, uzlaştırma bürosundan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından yapılacak ise de, uzlaştırmacının tarafların hür iradesine dayalı olduğunun ve edimlerin hukuka ve ahlaka uygun olduğunun denetimi, kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından gerçekleştirilecektir. Uzlaştırmacının tarafların hür iradelerine dayanmadığının veya edimin ahlaka, hukuka aykırı olduğunun tespit edilmesi halinde söz konusu durum rapora yazılır. Edimin ahlaka ve hukuka aykırı olduğunun tespit edilmesi halinde dosya, edimin değiştirilmesi için uzlaştırma bürosuna geri gönderilebilir.²⁶²

Yargılama sonucunda, kovuşturmayla konu suçun hukuki niteliğinin değiştiğinden bahisle suçun uzlaştırmaya tabi olduğu anlaşılırsa da uzlaştırma uygulama alanı bulur. Örneğin, fail hakkında nitelikli hırsızlık suçundan açılan kamu davasında, toplanan deliller ve yapılan nitelendirme neticesinde failin eyleminin basit hırsızlık kapsamında kaldığının anlaşılması halinde, nitelendirilen suç uzlaştırma kapsamındaki suçlardan olduğu için uzlaştırma prosedürü uygulanmalıdır.²⁶³

Kovuşturma aşamasında yargılama konusu suçun uzlaştırma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde, mahkemece durma kararı verilerek dosya uzlaştırma bürosuna, uzlaştırma işlemlerinin tamamlanması için gönderilmelidir. Bir görüşe göre, bu durumda uygulamada yaşanacak sorunları azaltmak, usul ekonomisini sağlamak ve davanın zaten uzamakta olan süresini kısaltmak için, durma kararı

²⁶² Can Canpolat-Zeyyat Sabuncuoğlu, **a.g.e.**, s.103.

²⁶³ Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s. 132.

verilmeyip, verilecek ara kararlar dosyayı uzlaştırma bürosuna göndermek ve duruşmayı başka bir güne ertelemek ve bundan sonra dosyanın akıbetini uzlaştırma sonucu alındığında zaten açık olan ve duruşma günü belli olan dosyanın duruşma gününde gerekli hükmü kurmak yararlı görünmektedir. Böyle bir uygulama, taraflara yeni bir duruşma günü için tebligat yapılmasını da gerektirmez.²⁶⁴

CMK 223/8'inci maddesinde yer alan düzenleme karşısında, uzlaştırma usulünün uygulanması kovuşturma için ön şart olduğundan durma kararı verilmesinin yasaya uygun olduğu kanaatindeyiz.

Kovuşturma aşamasının en başında uzlaştırma işlemleri uygulanmak üzere dosya mahkemece uzlaştırma bürosuna gönderilmişse ve üzerinde anlaşılan edim gereği hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş ise bu kararın nasıl uygulanacağı ve söz konusu kararın yerinde olup olmadığı tartışma konusudur. Şöyle ki, mahkemece tüm delillerin toplanıp, ifadelerin tamamlanıp yargılama sürecine ilişkin bilgi/belge toplanmadan kovuşturma aşamasının en başında dosyada hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun mantığıyla çelişmektedir. Ayrıca, uzlaştırmada, edim ileri tarihli ise, takside bağlanmışsa veya süreklilik arz ediyorsa, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi durumunda, denetim süresi, sanığın yükümlülüklerinin olup olmayacağı, davanın düşürülmesine karar verilebilmesi için kasıtlı bir suçun işlenmesinin kriter olup olmadığı gibi konularda belirsizlik ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple durma kararı verilmesinin karışıklık yaratmamak adına daha uygun olacağı düşünülmektedir.²⁶⁵ Ayrıca ifade etmek gerekir ki, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiğinde edimin ifa edileceği bir süre belirlenmektedir, bu sebeple denetim süresi olarak değil de edimin türüne göre bir süre belirlenmesi onarıcı adalet anlayışıyla da uyumlu olacaktır.²⁶⁶

Kanaatimizce, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi yerinde olmayıp uygulamada problem yaşanmasına ve birçok konuda belirsizliğe sebep

²⁶⁴ Murat Aydın, **a.g.m.**, s. 74.

²⁶⁵ Yaprak Öntan, **Kovuşturma Evresinde Uzlaşmanın Sonucu Olarak Hükmün açıklanmasının Geri Bırakılması Kararı Verilmesinin Yerindeliği**, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:9, S:1, 2018, s. 73.

²⁶⁶ Devrim Güngör-Güneş Okuyucu Ergün, **Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması**, Prof. Dr. Zeki Hafizoğulları'na Armağan, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:65, S:4, 2016, s. 1959.

olmaktadır, denetim süresi boyunca herhangi bir tedbir öngörülüp öngörülmeceği, sadece uzlaştırma ediminin yerine getirilmesinin takibinin mi yapılacağı ya da edimin yerine getirilmesinin takibinin uzlaştırma bürosunca yapılmasının yeterli olup olmadığı gibi uygulamada sorun yaratabilecek konularda Kanunda mutlaka düzenleme yapılmalıdır.

Mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildikten sonra, tarafların üzerinde anlaştığı edimin ifa edilmemesi durumunda, 231/11'inci maddesinde yer alan koşulların gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaksızın mahkemece hükmün açıklanacağı ifade edilmiştir. Bu durumda, denetim süresi içerisinde kasten yeni bir suç işlenmesi ya da denetimli serbestlik tedbirine aykırı davranılması koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaksızın hüküm mahkemece açıklanacaktır.

Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan inceleme neticesinde suç teşkil eden fiilin uzlaştırmaya tabi olmadığına tespit edilmesi durumunda Cumhuriyet savcısı, ara kararın tekrar değerlendirilmesini mahkemeden talep edebilir. Bu kapsamda önemle belirtmek gerekir ki, soruşturma evresinde uzlaştırma büro savcılığının, dosyayı soruşturma savcılığına göndermesinin mümkün olduğunu, soruşturma savcısının bu karara itiraz yetkisinin bulunmadığını söylemiştik. Ancak kovuşturma evresinde uzlaştırma büro savcılığı, mahkemeden sadece ara kararın değerlendirilmesini talep edebilir. Dolayısıyla mahkeme ara kararında ısrar ederse ve fiilin uzlaştırma kapsamında kaldığını düşünüyorsa uzlaştırma büro savcılığının gerekli işlemleri başlatması gerekir. Bu durumda uzlaştırma büro savcılığı mahkemenin kararına uyarak uzlaştırma işlemlerini başlatmakla yükümlüdür.²⁶⁷

Kovuşturma evresinde özellikle değinilmesi gereken hususlardan biri de uzlaşma belgesi sunulup sunulmayacağı konusudur. CMK 253/16'ıncı maddesinde, uyuşmazlığın taraflarının, uzlaşma teklifini baştan reddetmiş olsa ya da müzakerelerde anlaşamamış olsa dahi, iddianame düzenlenene kadar uzlaştıklarını beyan edebileceği, haricen uzlaşma sağlanabileceği ifade edilmiştir. Söz konusu uzlaşma belgesinin iddianame düzenlenene kadar sunulabileceği Kanunda açıkça düzenlendiği için ve kovuşturma aşamasına ilişkin bir düzenleme yer almadığı için,

²⁶⁷ Can Canpolat-Zeyyat Sabuncuoğlu, **a.g.e.**, s. 101 vd.

CMUY 26'ıncı maddesinde hüküm verilinceye kadar uzlaşma belgesi sunulabileceğine dair düzenleme hukuka aykırıdır. T.C. Anayasası 124/1'inci maddesi hükmüne göre ve normlar hiyerarşisine göre, Kanunda düzenlenmeyen bir hususun yönetmelikle düzenlenmesi hukuka uygun değildir.²⁶⁸

b. Dava Zamanaşımı

CMUY 34'üncü maddesine göre, şüpheli, sanık, katılan, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaştırma teklifinde bulunulduğu tarihten itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek büroya verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemez.

Ayrıca, tarafların veya kanuni temsilcisi ya da vekilinin uzlaştırma müzakerelerine katılmaktan imtina etmesi, müzakereler sırasında taraflardan birinin yazılı veya sözlü olarak uzlaştırmadan vazgeçtiğini bildirmesi üzerine, düzenlenen raporun büroya verildiği tarihten itibaren dava zamanaşımı ve kovuşturma koşulu olan dava süresi yeniden işlemeye başlar.

c. Müsadere

TCK'nın 54'üncü maddesine göre, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan ya da suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşya ile suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi ile sağlanan maddi menfaatler ve bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançlar müsadere edilir.

Kanaatimizce, TCK 54/4'üncü maddesinde belirtildiği üzere, bizzat bulundurulması, kullanımı, üretimi, alımı satımı, taşınması suç teşkil eden eşyaların müsadere edilmesi mahkumiyet kararı verilmesine bağlı olmadığından, uzlaştırma hükümlerinin uygulanması durumunda, verilecek kararda eşyanın müsaderesine karar verilebilecektir. Uzlaştırmacının, soruşturmaya engel olması ya da kovuşturma engeli olması bu maddede belirtilen eşyaların müsaderesini engellememektedir.

²⁶⁸ Ersan Şen, **a.g.m.**, s. 7.

Bunun dışındaki müsaderelerde ise, mahkumiyet koşulu arandığından, eşyanın müsaderesine karar verilemeyecektir, müsadere edilen eşyalar var ise de iade edilmelidir.

Müsadere kararı verilebilmesi için, mahkumiyet kararının gerekip gerekmediği konusu doktrinde tartışmalıdır. Bir görüş müsaderenin güvenlik tedbiri olduğunu bu sebeple mahkumiyet kararının şart olmadığını savunmaktadır. İkinci görüş ise, suç teşkil eden eşya hariç diğerlerinde mahkumiyet kararı gerektiğini, müsaderenin güvenlik tedbiri olmadığını savunmaktadır.²⁶⁹ Ancak TCK 54'üncü maddesinde açıkça düzenlendiği üzere, suçta kullanılmış veya kullanılmak üzere hazırlanmış eşyanın veya suçtan elde edilen kazancın müsaderesinde, yargılama yapılması ve mahkumiyet kararı verilmesi gerekmektedir. Uzlaştırma, kovuşturma engeli olduğu için mahkumiyet kararı verilmesi de söz konusu olmamaktadır.

Çalışmamızda sık sık belirttiğimiz üzere, uzlaştırma ceza alternatifi bir kurumdur, güvenlik tedbirine alternatif değildir ve bu sebeple uzlaştırmının uygulanması güvenlik tedbirinin uygulanmasına engel olmamalıdır. Ancak güvenlik tedbirlerinden biri olan müsaderenin TCK 54'üncü maddesindeki düzenlemesinde maddi unsur olarak mahkumiyet kararı verilmesi yer aldığı için, TCK 54/4'üncü maddesi hariç alınan müsadere kararlarında mahkumiyet hükmü şarttır.

Uzlaştırma kurumu açısından müsadere değerlendirildiğinde, uzlaşmanın sağlanması kovuşturmaya engel olacağından ve mahkumiyet kararı da alınmayacağından, müsadere kararı verilmeyecek ve kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan ya da eylemin gerçekleştirilmesine tahsis edilen veya suç sonucu meydana gelen eşya müsadere edilmeyecektir. Bu durum, uzlaştırma kurumunu tercih etmeyen kişilerle tercih eden kişiler arasında büyük bir eşitsizliğe yola açabilecek ve adalete olan güvenin sarsılmasına sebep olabilecektir.

²⁶⁹ Doğan Gedik, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Müsadere**, Ankara, 2007, s. 19.

d. Tekerrüre Esas Olmama

TCK'nın 58'inci maddesinde mahkumiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra yeni bir suç işlenmesi durumunda tekerrür hükümlerinin uygulanacağı ve infaz edilmiş olma koşulunun aranmadığı ifade edilmiştir.

Uzlaştırma müzakerelerinin olumlu sonuçlanması durumunda, soruşturma evresinde kovuşturmaya yer olmadığına, kovuşturma evresinde ise davanın düşürülmesine karar verileceği için tekerrür hükümleri uygulanmayacaktır.

Doktrinde, uzlaştırmanın sağlanması durumunda tekerrür hükümlerinin uygulanmamasının kötüye kullanılabileceğini savunan görüşler mevcuttur. Kanaatimizce, onarıcı adalete dayanan uzlaştırma kurumunun tercih edilmesi taraf iradesine bağlı olduğundan ve birçok sebeple tercih edilebileceğinden özellikle de uzlaştırma yoluna gidilmesi suçun ikrarı anlamına da gelmediğinden, bu görüşe katılmak mümkün değildir. Kaldı ki, mağdur odaklı yaklaşım benimsenerek ve taraflarca ortak bir anlaşmaya varılması suretiyle edim belirlenerek ya da belirlenmeden kısacası tarafların hür iradesiyle uzlaştırma yolu tercih edildiği için, uzlaştırmanın suç işleyen kişinin tek taraflı iradesine dayalı bir işlem olmadığı açıktır.

3. İnfaz Aşamasında Uzlaştırma

Herhangi bir suç nedeniyle verilen hüküm kesinleşmiş ve uzlaştırmaya tabi olmamasına rağmen, sonradan Kanun değişikliği ile uzlaştırma kapsamına alınmış ise, TCK'nın 7/2'inci maddesinde düzenlenen lehe kanunun uygulanması ilkesi gereği, infaz savcılığınca mahkemesinden karar istenmesi gerekmektedir. Ayrıca, 5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 98/1'inci maddesinde de açık bir şekilde, infaz edilmekte olan hükümlerin de uyarlama konusu yapılabileceği ifade edilmektedir.

Bu durumda, mahkemece söz konusu suçun Kanun değişikliği sonrasında uzlaştırma kapsamına alındığı tespit edilirse, infazın durdurulması kararı verilmelidir. Eğer, muhakeme sürecinde, suç sebebiyle meydana gelen zarar zaten

karşılanmış ve mağdurun da talebi olmamış ise, mahkeme uzlaştırmayı tespit ederek davanın düşürülmesine karar vermelidir. Diğer hallerde, suçun uzlaştırmaya tabi olduğu tespit edildikten sonra mahkeme dosyayı uzlaştırma işlemlerinin başlatılması için uzlaştırma bürosuna göndermelidir.²⁷⁰

Yargıtay Genel Kurulu 2007/4-200 Esas, 2007/219 Karar sayılı ve 30.10.2007 tarihli kararında, uzlaştırmının CMK'nın 253 ila ve 254'üncü maddelerinde düzenlenmiş usul hukuku müessesesi olsa da, devlet ile fail arasında meydana gelen somut olayı neticelendirmesi açısından maddi hukukla bağlantısı olması sebebiyle, yürürlüğe girmesinden evvelki uyuşmazlıklara da tatbik edilebileceğini, uzlaştırmının yalnızca derdest davalar açısından uygulanmayacağını ifade etmiştir. Bu hükme göre, uzlaştırmaya tabi suçlarda infaz aşamasında bulunan dosyalarda hükmün infazı durdurulmalı ve CMK'nın 253'üncü maddesinde yar alan uzlaştırmaya dair hükümler uygulanmak üzere dosya uzlaştırma bürosuna gönderilmelidir.

²⁷⁰ Raif Bıkmaz, **a.g.e.**, s. 139.

SONUÇ

Uzlaştırma, aralarında uyuşmazlık meydana gelen kişilerin, kendi hür iradeleriyle ve tarafsız üçüncü bir kişinin yardımı ile suç teşkil eden fiilin sebebiyet verdiği mağduriyetin tarafların aktif katılımıyla çözülmesi sürecidir.

Onarıcı adalet anlayışına dayanan uzlaştırmada, suçun bireye karşı işlendiği anlayışından yola çıkılarak, suçun devlete karşı işlendiği anlayışına son verilmiş ve bu esasa dayalı olarak, yargılama sürecinin devlet organları tarafından değil, işlenen suçun failinin ve mağdurunun aktif katılımıyla, ortaya çıkan zararın ve mağduriyetin giderilmesi, kısacası ikinci kez mağdur olmasının önlenmesi amaçlanmaktadır.

Uzlaştırmanın tüm suçlar bakımından geçerli olmaması, bireyselliği ön planda olan suçlar göz önüne alınarak uzlaştırmaya tabi suçların belirlenmesi, adalete olan güvenin sarsılmamasını ve eşitlik ilkesinin ihlal edilmemesini sağlamaktadır. Ülkemizde uzlaştırma kurumunun uğradığı değişikliklere ve bugün geldiği aşamaya bakıldığında; eşitlik ilkesi, adil yargılanma ilkesi gibi ceza muhakemesi hukuku ilkeleri ile uyumlu olmasının amaçlandığını söyleyebiliriz.

Tarafların iradi olarak uzlaştırma yolunu tercih etmesi ve bunun sonucunda da yine iradi olarak anlaşması esnasında adalete olan güvenin zedelenmemesi ve uzlaştırmanın işlevselliğinin sağlanabilmesi adına, delil olamama ilkesi Kanunda hüküm altına alınmıştır. Bu sebeple, müzakere esnasında suçun işlenmesi ile ilgili bulunan beyanlar, bilgi ve belgeler uzlaşılmaması durumunda herhangi bir davada ya da soruşturmada delil teşkil edemeyecektir. Bu düzenleme, tarafların alternatif çözüm yöntemi olarak uzlaştırmayı tercih edebilmesi, kendisini samimi ortamda hissedebilmesi, karşı tarafla empati kurabilmesi ve fiilin sorumluluğunu üstlenebilmesi adına son derece önemli bir düzenlemedir.

Ayrıca, Cumhuriyet savcısının artık uzlaştırmacı olamayacağına dair Kanun değişikliği yapılması, uzlaştırma bürolarının kurulması ve tarafsız/bağımsız üçüncü bir kişi olan uzlaştırmacının bu süreçte yer alması, taraflar bakımından ve uzlaştırmının dayandığı onarıcı adalet anlayışı bakımından oldukça yerinde bir düzenlemedir.

Önemle belirtmek gerekir ki, uzlaştırmının koşulları arasından suçun ikrarı şartı da Kanun değişikliği ile ortadan kaldırılarak, faile sadece işlediği fiilin sonucunu üstlenme imkanı tanınmıştır. Ayrıca, uzlaştırma müzakerelerinin olumsuz sonuçlanması durumunda soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının, kovuşturma aşamasında ise mahkemenin suçun ikrarından etkilenmesi engellenmiştir. Ayrıca, uzlaştırmının suçun ikrarı anlamına gelmeyeceği de düzenlenerek adalete olan güvenin sarsılmaması ve adil yargılanma hakkının ihlal edilmemesi amaçlanmıştır.

Tarafların hür iradeleri ile anlaşarak mağdurun mağduriyetinin giderilmesi amacıyla edim belirlemesi, bu edimin zarar tazmini dışında başka bir edim şeklinde de kararlaştırılabilmesi; ekonomik durumları aynı olmayan bireylerin de uzlaştırmadan faydalanabilmesi ve eşitlik ilkesi bakımından önemlidir. Edimin ileri tarihli belirlenmesi, takside bağlanması mümkün olup, Kanunda belirtilen edimler dışında başka bir edim de hukuka ve ahlaka uygun olmak şartı ile kararlaştırılabilecektir. Tarafların anlaşması sağlayabilmesi için edim belirleme gibi bir zorunluluklarının olmaması, dolayısıyla taraflarca edim belirlenmesinin mutlak bir şart olmaması da düzenlemeler arasında yer almaktadır.

Kişilerin uzlaştırmaya tabi olduğunu bildiği suçları sürekli işleyerek ve uzlaşarak cezai yaptırımdan kurtulmasına olanak verilmemesi gerekmektedir. Her ne kadar uyuşmazlığın diğer tarafı olan mağdur bakımından uzlaştırma teklifinin kabul edilmeme ihtimalinin yanı sıra tarafların ortak edim belirlemesi gerekli de olsa, aynı kişinin sürekli aynı suçu işlemesine ve uzlaştırma işlemlerinin uygulanabilmesine bir sınırlama getirilmesi gerekmektedir. Uygulamada böyle bir kurum olmamakla

birlikte, uzlaştırma bürosunca uzlaştırmacı atanmadan önce fail açısından böyle bir durumun olup olmadığının sistemden kontrolünün sağlanabileceği ve buna ilişkin yasal bir düzenleme yapılabileceği kanaatindeyiz.

Uygulamada, kanun değişikliği ile uzlaştırma kapsamına alınan suçlarda uyarılama yargılaması yapılması konusunda sıklıkla sorun yaşanmaktadır. Uzlaştırmanın ceza muhakemesi kurumu olması açısından ve kovuşturma engeli olması sebebiyle, iddianame düzenlenmeden önce uzlaştırmaya tabi ise uzlaştırma işlemlerinin tamamlanması için dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesi gerekmektedir. Uzlaştırma bürosuna gönderilmeden iddianame düzenlenir ise, uzlaştırma işlemlerinin uygulanmamış olması sebebi ile iddianame iade edilmelidir. İddianame iade edilmez ve kovuşturma evresinde hüküm tesis edilir ise, Yargıtay uzlaştırma işlemlerinin tamamlanmamasını bozma sebebi yapmaktadır. Ayrıca Kanun değişikliği ile kapsama dahil edilen suçlar bakımından da lehe kanun uygulaması geçerli olduğu için dosyanın uzlaştırma işlemleri yapılmak üzere uzlaştırma bürosuna gönderilmesi gerekmektedir.

İnfaz aşamasında da, mahkeme söz konusu suçun Kanun değişikliği sonrasında uzlaştırma kapsamına alındığını tespit ederse, infazın durdurulması kararı vermelidir. Eğer, muhakeme sürecinde, suç sebebiyle meydana gelen zarar zaten karşılanmış ve mağdurun da talebi olmamış ise, mahkeme uzlaştırmayı tespit ederek davanın düşürülmesine karar vermelidir.

Suçta sürüklenen çocuklar bakımından uzlaştırma usulü, mahkeme önünde stresli ve uzun yargılama sürecinin yaşanmaması adına yerinde bir düzenlemedir. Suça sürüklenen çocukların, uzlaştırma raporunda belirtilen zararı veya masrafları karşılayamaması durumunda, ne yapılacağı konusunda ÇKK'da ve CMK'da özel bir düzenleme yer almaması yasal eksikliktir. Soruşturma ve kovuşturma masraflarının çocuklara yüklenmesi ve bunların ödenmemesinin yaptırımının, uzlaştırma raporunda belirtilen zararın giderilmemesiyle aynı sonucu doğurması yerinde değildir. Kanaatimizce, suça sürüklenen ya da suç mağduru olan çocuklar

bakımından; uzlaştırma müzakerelerine suça sürüklenen ya da suç mağduru olan çocuk da katılım sağlayacak ise, uzlaştırmacı dışında konusunda uzman pedagog ataması yapılması çocuk psikolojisi açısından yerinde düzenleme olabilir.

Kovuşturma aşamasında edimin ileri tarihli olması, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi durumunda mahkemece verilecek olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı da uygulamada bazı problemlere yol açmaktadır. Şöyle ki, denetim süresi, sanığın yükümlülüklerinin olup olmayacağı, davanın düşürülmesine karar verilebilmesi için kasıtlı bir suçun işlenmesinin kriter olup olmadığı gibi konularda belirsizlik ortaya çıkmaktadır. Kanaatimizce, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı yerine, durma kararı verilmesi gibi bir düzenleme yapılırsa ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi durumunda oluşan belirsizlikleri giderecek düzenlemeler yapılır ise, eksikliklerin giderilmesi sağlanabilecektir.

Uzlaştırmacının bilirkişi raporu alma yetkisi bulunmamaktadır, ancak edim kararlaştırılırken tarafların talebi olması durumunda, uzman mütalaası alınabilmesine engel bir durum bulunmadığından, taraf iradesine dayalı olarak uzman mütalaası alınabilmesi konusunda düzenleme yapılması, uzlaştırma kurumunun verimliliğinin sağlanması ve mağdurun tatmin edilmesi bakımından önemlidir.

Önemle belirtmek gerekir ki, uzlaştırma kurumu maddi gerçeğin araştırılması ilkesi ile ve kamu davasının mecburiliği ilkesi ile çalışmaktadır. Özellikle kovuşturma evresinde uzlaştırma işlemlerinin uygulanması ve tarafların anlaşması durumunda, maddi gerçeğin araştırılması ilkesinden vazgeçilmektedir. Soruşturma evresinde ise, yeterli şüphenin oluşması ve uzlaştırmaya tabi bir suçun olması durumunda, dosya uzlaştırma işlemlerinin uygulanması için uzlaştırma bürosuna gönderilmekte ve kamu davasının mecburiliği ilkesi ihlal edilmektedir. Ancak, tarafların hür iradesi ile anlaştığı ve edimin belirlenmesi noktasında aktif rol oynadığı, hızlı bir şekilde uyuşmazlığın sonlandırıldığı düşünüldüğünde, dolaylı olarak devlet ile fail arasındaki hukuki ilişkinin sona ermesi ve mahkemelerin iş

yükünün azaltılması bakımından, alternatif çözüm yöntemlerinin uygulanması, çağdaş ceza hukukunda bireyin ön plana çıkmasının sonucudur.

Kanaatimizce, uzlaştırma kurumunun daha aktif kullanımının sağlanması, uzlaştırma kapsamında yer alan suçların genişletilmesi, yargının iş yükünün azaltılması, uyuşmazlıkların kısa zamanda çözülebilmesi bakımından, yasal düzenlemelerdeki eksikliklerin tamamlanması ve uygulamada sıkıntı yaratan hususların giderilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Ademoğlu İsmail- Mecit Kemal, **Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarından Uzlaşma Kurumunun Gelişimi ve Hukukumuzdaki Yeri**, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, 2010, s. 348-390.

Aközek Esra, **Türk Ceza Adalet Sisteminde Uzlaşma Kurumu**, Yüksek Lisans Tezi, Bursa 2016.

Akcan Alan, Esra, **Ceza Hukukunda Mağdurun Korunmasına Yönelik Düzenlemeler, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan**, DEÜHFD, C.16, 2015, s.3949-3997.

Akkaş Ahmet Hulusi, **Suç Konusu Malın Değerinin Azlığının Ceza Sorumluluğuna Etkisi**, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi –İnÜHFD- Cilt:9 Sayı:1 Yıl 2018, , s.347.

Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı**, Ocak, 2018, s.56.

Altıparmak Cüneyd, **100 Başlıkta Soruşturma Evresi**, Seçkin, Ankara, 2018.

Apaydın Cengiz, **Uzlaştırma ve Müzakere**, İstanbul, Şubat, 2018.

Arslantürk Mustafa, **Cumhuriyet Savcısının Soruşturma Temel Kitabı**, Seçkin, Ankara, 2018.

Aslan Ahmet, **Cumhuriyet Savcısı Ve Soruşturma**, Adalet, Ankara, 2018.

Özyiğit Ayata, **Türkiye’de Uzlaşma Kurumunun Yasal Çerçevesinin ve Uygulamasının Onarıcı Adalet Prensipleriyle Değerlendirilmesi**.

Aydın Murat, 6763 Sayılı Kanun ile Getirilen Uzlaşma Kurumunun Uygulanması, Terazı Hukuk Dergisi, S:126, Seçkin, Ankara, Şubat, 2017,s.71.

Aykara Aslıhan - Özkan Semra, **Mağdur Hakları Ve Gereksinimleri Bağlamında Engelli Mağdur Bireyler**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Haziran, 2017, C:19 S:1 s.143-165.

Baytaz Abdullah Batuhan, **Onarıcı Adalet’e Genel Bir Bakış**, s. 117-129.

Bıçak Vahit, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin, Ankara, Ekim, 2018.

Bıkmaz Raif, **Ceza Muhakemesinde Alternatif Uyuşmazlık Çözümü “Uzlaştırma Kurumu”**, Şubat, 2018.

Bozatay Şeniz Anbarlı – Ürünal Avni Akın, **Ceza Muhakemesi Kanunu Kapsamında Uzlaştırma Kapsamına Giren Şuçlar:Kuramsal ve Hukuksal Bir Değerlendirme**, Yönetim Bilimleri Dergisi, C:16, S:32, 2018, s.329-344.

Bozdağ Ahmet - Sarıusta Kader, **Ceza Yargılamasında Mağdurun Beyanı Ve Delil Değeri**, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:8, S:2, 2017, s.573-601.

Canpolat Can-Sabuncuoğlu Zeyyat, **Uzlaştırma**, Legal, Aralık, 2017.

Çakır Kerim, **Uzlaştırmanın Kapsamı ve Şartları**, Marmara Üniversitesi hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları dergisi, Cilt 24 Sayı:4, Haziran, 2018, s.446-452.

Çetin Soner H., **Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaşma (CMK m. 253, 254, 255)**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S:82, 2009, s.1-33.

Çetintürk Ekrem, **Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

Çiftçioğlu Cengz Topel, **Cumhuriyet Savcısının Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Kararı ve Kararın Denetimi**, Seçkin, Ankara, 2017.

Daniel W. Van Ness, Karen Heetderks Strong, **Restoring Justice:An introduction To Restorative Justice**, 4. Bs, 2010.

Erdem Mustafa Ruhan-Eser Ferda- Özşahinli Pakize Pelin, **100 Soruda Uzlaştırma Uzlaştırmacının El Kitabı**, Seçkin, Ankara, 2017.

Eken Can, **Uluslararası Tahkim ve Uluslararası Tahkimde Üçüncü Kişi Finansmanı**, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Eriş Uğur, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Ve Uzlaştırma Eğitimi**, TBB Dergisi 2018 S:137., s.241-271.

Gedik Doğan, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Müsadere**, Ankara, 2007.

Gökçen Ahmet, Murat, Alşahin M. Emin, Çakır Kerim, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Adalet, Ankara, 2018.

Güngör Devrim-Okuyucu Ergün Güneş, **Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması**, Prof. Dr. Zeki Hafızoğulları'na Armağan, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:65, S:4,2016, s.1951-1965.

İçer Zafer, Legal Hukuk Dergisi, C:16, S:182, 2018, s.713.

İpek Ali İhsan-Parlak Engin, **Ceza Muhakemesinde Uzlaşma**, Adalet, Ankara, 2016.

Yavuz, H.A., **Onarıcı Adalet ve Uzlaştırma Kurumu Bağlamında Ceza Adalet Sisteminde Mağdurun Konumu**, TAAD, Yıl 6, 2015, S.23.

Kaplan Mahmut, **Onarıcı Adalet ve Türk Ceza Hukukuna Yansımaları**, AkÜHFD, 2015, C.5, S.1, s. 61.

Karadaş İzzet, **6100 Sayılı HMK'nda Düzenlenen Ulusal İç Tahkim**, Adalet, Ankara, 2013.

Karakehya Hakan, **Ceza Muhakemesinde Maddi Gerçeğin Tespiti**, Savaş, Kasım, 2016.

Kaymaz Seydi-Gökcan Hasan Tahsin, **Uzlaşma ve Ön Ödeme**, Seçkin, Ankara, 2007.

Ketizmen Muammer, “**Uzlaşmanın Sirayet Etmezliği İlkesinin Sonucu Olarak Mağdurun Yargılanacak Kişiyi Seçebilme Yetkisi**” Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012.

Koca Mahmut-Üzülmez İlhan, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

Köse Serkan, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma Kurumu**, Ankara, 2012.

Kurşun Günel, **Ceza Muhakemesinde Hüküm**, Seçkin, Ankara, 2016.

Laflin Maureen E., **Remarks On Case- Management Criminal Mediation**, Idaho Law Rewiev, Vol. 40, No 3, s. 571-622, 2004.

M. Albayrak, **Son Düzenlemeler Işığında Uzlaşma Kurumu Üzerine Düşünceler**, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Yıl 2, 2007, S.10, s.131.

Mercan Boran Ali, **Onarıcı Adalet Pratiklerinde Mağdur-Fail Karşılaşması: Duygusal Temsiller Karşısında Hakiki Duygulanımlar**, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, 2019, s.1-23.

Öntan Yaprak, **Kovuşturma Evresinde Uzlaşmanın Sonucu Olarak Hükümün Açıklanmasının Geri bırakılması Kararı Verilmesinin Yerindeliği**, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:9, S:1, 2018.

Özbek Mustafa, **Çağdaş Ceza Adalet Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması**, 2010, s.112.

Özbek Mustafa Serdar, **Soruşturma Evresinde Uzlaştırma Usulü** (Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Eğitim Kitabı, Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı, Ankara, 2018 Yayın no: 1s.73-145.

Özbek Veli Özer, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Kurumunun 6763 Sayılı Kanun Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi**, Ceza Hukuku Dergisi, Y.11, S.32, Aralık 2016, s.7-28.

Özbek Veli Özer-Doğan Koray-Bacaksız Pınar-Tepe İlker, **Ceza Muhakemesi Hukuku Temel Bilgiler**, Seçkin, Ankara, Eylül, 2018.

Özbek Veli Özer-Doğan Koray-Bacaksız Pınar-Tepe İlker, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin, Ankara, 2018.

Özen Mustafa, **Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri**, Adalet, Ankara, Nisan, 2017.

Özgenç İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, 2017.

Özgenç İzzet, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin, Ankara, 2018.

Özgenç Nuri Berkay, **Türk Hukukunda Suça Sürüklenen Ve Suç Mağduru Çocuklarda Uzlaşma**, Legal Hukuk Dergisi, İstanbul, 2015, C:13, S:145, s.39-84.

Öztürk Bahri, Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Özge Sırma Gezer, Yasemin F. Saygıları Kırıt, Esra Alan Akcan, Efser Erden Tütüncü, Özdem Özaydın, Derya Altınok Vıllemın Mehmet Can Tok, **Ana Hatlarıyla Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin, Ankara, 2018.

Öztürk Yavuz, **Uygulayıcı Bakışı İle Uzlaşma**, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, 2010, s.156.

Parlar Ali, **Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi**, Bilge, Ankara, 2017.

Parlar Ali-Çetin Ahmet, **Ceza Muhakemesinde Soruşturma Evresi Ve Uygulaması**, Aristo, İstanbul, 2017.

Samaha Joel, **Criminal Procedure**, 9. Edition, Cengage Learning, Stamford, 2015.

Sezer Ahmet, **Öğreti ve Uygulamada Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma**, Adalet, Ankara, 2010.

Soygüt Mualla Buket, **Türk Ceza Ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu**, Galatasaray Üniversitesi Kamu Hukuku Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Susan M. Olsonand Albert W. Dzur, **Article Of General Interest:revisiting Informal Justice: Restorative Justice And Democratic Professionalism**, University Of Massachusetts, Law And Society Review, March, 2004

Şen Ersan, **Uzlaşma Ve Uzlaştırma Üzerine Notlar-1,2,3**, kararara.com, 2017.

Şahin Altuğ Kürşat, **Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaşma Kurumu**, İstanbul Kültür Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013.

Şahin Cumhur, **Ceza Muhakemesinde Uzlaşma**, SÜHFD, Prof. Dr. Süleyman Arslan’a Armağanı, C:6, Sayı:1-2, s. 248.

Şahin Meral Ekici – Yemenici Kürşat, **6763 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Işığında Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma**, ERÜHFD, C:XIII, s:1,2018, s.445-507.

Ünver Yener – Hakeri Hakan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Ankara, Adalet Yayınevi, Eylül, 2018.

Yavuz Hakan A., **Onarıcı Adalet ve Uzlaştırma Kurumu Bağlamında Ceza Adalet Sisteminde Mağdurun Konumu**, TAAD, 2015, Yıl 6, S.23, s.93-94

Yağcıoğlu Kaan Muharrem, **Yeni İş Mahkemeleri Kanunu Uyarınca Arabuluculuk Ve Arabuluculuğun İş Yargılamasına Etkileri**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 20, Sayı: 2, 2018, s. 457-486.

Yerdelen Erdal, Özbek Mustafa Serdar, Altuntaş Şeyda, Boz Burak, Erdem Dilek Özge, Yılmaz Berna Ayşen, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma**, Ankara, Nisan, 2018.

Yenidünya A. Caner, **Son Düzenlemeler Işığında Uzlaştırma Kurumu(CMK m.253-255)**, www.hukukihaber.net, (Son erişim tarihi:18.05.2019)

Yenisey Feridun, **Ceza Muhakemesinde Uzlaşma (Uzlaşma Konu Başlıkları)**, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, Arıkan Yayınları, İstanbul, 2005.

Yenisey Feridun, **Suçların Azaltılması ve Ceza Hukuku Ultima Ratio**, İstanbul, İstanbul Barosu Dergisi, 1994, C.68, S.10-11, s. 382.

Yenisey Feridun-Nuhoğlu Ayşe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin, Ankara, Eylül, 2018.

Yılmaz Ejder, **Hukuk Sözlüğü**, 10. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2011.

Yurtcan Erdener, **Cumhuriyet Savcısının ve Ceza Yargıcının Başvuru Kitabı**, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

Zabunoğlu Yahya, **Adil Yargılanma Hakkı ve Adil Yargılama Yapma Görevi**, Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı, Temmuz-Ağustos 1996, Yıl:2, S:10, s. 348.

ÖZGEÇMİŞ

Hülya TAN 1989 yılında Ankara-Altındağ'da doğdu. Lise öğrenimini İzmir Eşrefpaşa Lisesi'nde tamamlayarak 2007 yılında mezun olmuştur. Akabinde aynı yıl İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girmiş ve 2011 yılında mezun olmuştur. 2012 yılında avukatlık stajını tamamlayarak ruhsatını almış ve Galatasaray Üniversitesi Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programına kayıt hakkı kazanmıştır. Bu süreçte derslerini başarı ile tamamlayan TAN uzun yıllar Halil Şeker Avukatlık Bürosunda çalışmıştır. Şu anda Yapı Kredi Bankası Genel Müdürlüğü'nde avukatlık yapmaktadır.

TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite : Galatasaray Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Hazırlayanın Adı Soyadı : Hülya Tan
Tez Başlığı : Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma
Savunma Tarihi : 03.12.2019
Danışmanı: : Doç. Dr. Eylem Aksoy Retornaz

JÜRİ ÜYELERİ

Unvanı, Adı Soyadı

İmza

Doç. Dr. Pınar Memiş Kartal

Doç. Dr. Güçlü Akyürek

Doç. Dr. Eylem Aksoy Retornaz

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. M. Yaman Öztekin

